

ARKA KAPAK

kitap ve kültür dergisi
arkakapak.com

Yıl:1 Sayı:7 Nisan 2016 / 9,00 ₺

S.32
Röportaj
Murat Gülsoy

S.24
Dosya
Oğuz Atay



Kelimeler,
albayım,
bazı
anlamlara
gelmiyor... 🍌



Akademik Kitap Kulübü

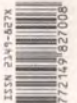
S.6
Enis Batur

S.12
Kemal Varol

S.16
İhsan Fazhoğlu

S.28
Feridun Andaç

S.30
Haydar Ergülen



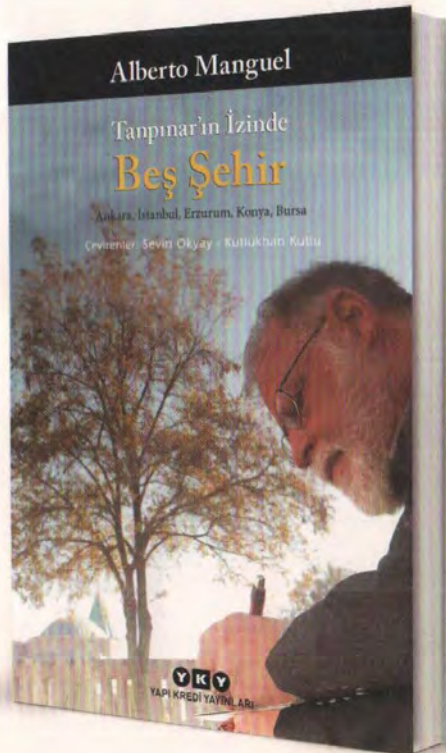
Alberto Manguel, *Tanpınar'ın İzinde...*

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Beş Şehir"ini anlamak ve kendi cümleleriyle anlamlandırmak için Arjantinli yazar Alberto Manguel yollara düşüyor... Ankara, İstanbul, Erzurum, Konya ve Bursa'da Alberto Manguel, *Tanpınar'ın İzinde...*

Tanpınar hayatının belli dönemlerinde yaşadığı beş şehri yeniden ziyaret ederek Türk edebiyatının unutulmaz denemelerini kaleme almıştı.

Yaklaşık yetmiş yıl sonra bambaşka bir coğrafyadan gelen Manguel ise Tanpınar'ın yazınsal kılavuzluğunda aynı şehirlere giderek izlenimlerini, gözlemlerini, benzersiz birikimi ve deneyimleriyle harmanlayarak okura aktarıyor.

Tanpınar'ın İzinde Beş Şehir –
Ankara, İstanbul, Erzurum, Konya, Bursa
Alberto Manguel
Çevirenler: Sevin Okyay - Kutlukhan Kutlu
Deneme, 104 s.



ARKA KAPAK

kitap ve kültür dergisi

Sayı: 7 - Nisan 2016

Ayda bir çıkar
arkakapak.com
ISSN No: 9772149827008

İmtiyaz Sahibi

Libronet Bilgi Hizmetleri ve Yayımlar San. Tic. Ltd. Şti. adına
Mehmed Ali Çalışkan

Yayın Yönetmeni

Yunus Emre Tozal
yunusemre.tozal@libronet.com

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Erkan Şimşek
erkan.simssek@libronet.com

Editör

İsa Karaaslan
isa.karaaslan@libronet.com

Yayın Kurulu

Erkan Şimşek, Yunus Emre Tozal, İsa Karaaslan, Cemil Üzen
Zahid Yıldırım, Murat Çiftçi, Hatice Yalçın, Ümit Yaşar Özkan

Görsel Yönetmen

Zahid Yıldırım

Mizanpaj

Cemal Keskün

Kapak İllustrasyonu

Onur Erler

Kurumsal İletişim ve Reklam

Eray Kanaat
0530 176 79 44
eray.kanaat@libronet.com

Satış

Semih Gülseren
0530 176 79 45
semihgulseren@libronet.com

Basım Yeri

Elma Basım Yayın ve İletişim Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.
Halkalı Cad. B4 Blok 164 Şefakay, Küçükçekmece, İstanbul
Matbaa Sertifikası No: 120 58

Dağıtım

Türkuaz Dağıtım
Tel: 0216 585 90 00

Yazı Göndermek İçin

Yazılarınız "editor@arkakapak.com" adresine gönderilebilir.

Yönetim Yeri

Altınuzda Mah. Kısıklı Cad. Aköz İş Merkezi No:14 D Blok D6 (PK34662)
İsküdar - İstanbul

Arka Kapak Papersense'nin yayımdır.

© Her hakkı saklıdır.

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamda da dahil olmak üzere çoğaltılma hakları Libronet Bilgi Hizmetleri ve Yayımlar San. Tic. Ltd. Şti.'ye aittir. Yazılı izin alınmaksızın kulanılamaz.

papersense

Büyük bir keyifle hazırladığımız Nisan 2016 sayımızla huzurunuzdayız.

Sayımızın içeriğine geçmeden evvel 3 Mart günü kaybettığımız Ahmet Oktay'ı anmak ve dergimizin küçük editöryal tarihine kaydetmek isteriz. Oktay, 2. Yenicilerle aynı kuşaktan olan ama farklı yerde duran bir şair, yazar, eleştirmendi. Şiiri Ahmet Arif'ten Neruda'ya doğru farklı kaynaklardan beslenirken yazarlık açısından da kuşağının önde gelen isimlerinden geri kalmamıştı. Yine ait olduğu aydın kuşağının dar politik analizlerini yinelenmiş olsa da edebiyat alanında ufuk açan metinler üretmiş, popüler kültür, poetika ve toplumsal gerçekçilik üzerine referans kitaplar yazmıştı. Biz de Oktay'ı Medeni Yılmaz'ın *Emperyalizm, Roman ve Eleştiri* kitabı hakkındaki yazısıyla uğurluyoruz. Selam olsun.

Bu sayımızın dosya konusu ise Oğuz Atay. Efkan Bahri Eskin'in Doğu Batı dergisindeki unutulmaz tanıtıyla: *Sosyalist olamayacak kadar postmodern, postmodern olamayacak kadar geleneksel, İslamcı olamayacak kadar dünyevi, dünyevi olamayacak kadar dürüst* bir romancı olan Oğuz Atay.

Ölümünün üzerinden nedeysen 40 yıl geçmiş olsa da varlığını hâlâ yaşıyor gibi hissettiren bir yazar var karşımızda. Bugün bile sanki sokakta ona rastlayabileceğimizi düşünüyoruz. Çünkü eserleri hâlâ bugüne dair ve çok canlı. Tutunamayanlarla edebiyat dünyasına girmesi meydan okuması bir oldu. Tehlikeli Oyunlar ise tıkanmış roman geleneğine ölümcül bir darbe vurdu. Roman sanatını, elbette başka yazarlar birlikte, ayağa kaldırdı. Tehlikeli Oyunlar'ın konusunu tek cümleyle özetlersek "gerçeğe sadakatin bedeli"dir. Oğuz Atay'ın benliğinden izler taşıyan Hikmet Benol, toplumun derinliklerine inmeye odaklanır ve tarihin her döneminde olduğu gibi büyük iktidar aygıtının hiç hoşlanmadığı bu gayretini oynulaştırır. Dosyamızın gerekçesi de Oğuz Atay'ın bütün metinlerine sinmiş olan bu oynulaştırma pratiği oldu. dosyamız, Hasan Öztürk, Feridun Andaç, Haydar Ergülen ve İbrahim Tüzer'in yazılarından oluşuyor. Oğuz Atay'ı iyi okuyan ve edebiyatımızda bir kırılma noktası olarak gören bir başka yazar Murat Gülsoy ise söyleşi konduğumuz oldu ve dosyamızı zenginleştirdi.

İlker Aslan'ın edebiyat blogları arasındaki yolculuğu, Ümit Yaşar Özkan'ın çocuk edebiyatı sayfaları ve tarzını değiştirdiğimiz çizgi romanımız okurun ilgisini çekecektir. Sadık Yerni'nin ve Abdullah Yavuz Altun'un yazılarıyla adeta mini dosya haline gelen polisiye bölümü ise okurlarımız için arşivlik oldu. İlyas Koç da 18 Mart'a ithafen bir Çanakkale şehidinin günlüklerini kaleme aldı. Tegmen İbrahim Naci'nin cephede yazdığı bu günlükler Allah'asmarladık adıyla yakın zamanda kitaplaştırdı.

Editörün masası köşemizde bu ay Say Yayıncılık'tan Nil Ormanlı var. Bu ayki konuk kapak tasarımı ise Sel Yayıncılık'ın kitaplarıyla dikkat çeken Gülay Tunç oldu.

Her sayı aramıza yeni katılan yazarı müjdeleme gele-negimizin bir yerde sona ereceğini düşünürken talih bizi uyarıyor. Şair, öykücü ve romancı, Haw ile has romancı-lığını kanıtlamış Kemal Varol ilk yazısıyla aramızda kaldı. Hoş geldiniz diyoruz. Enis Batur ölesiyse gülmeye dair yazarken İhsan Fazlıoğlu varak ve 'kitab' üzerine nefis bir tarih yolculuğu yapıyor. Akif Emre İsgal Mimarisi yazısıyla buradaki serüvenine devam ediyor. Son olarak sinema sayfalarımızdaki bir yenilikten bahsetmek isteriz. Bu sayıdan itibaren Türk Sinema Arşivi (tsa.org.tr) ekibi her ay arşivlik yazılarla Arka Kapak'ta olacaklar. Bir hoş geldiniz de sinemaya ve TSA ekibine.

Saygılarımızla

Arka Kapak

ARKA KAPAK

kitap ve kültür dergisi

İÇİNDE NE VAR?

YIL: 1 / SAYI: 7

NİSAN 2016

6

ENİS BATUR

OFFİSİVE GÜLMEMEYE
DAİR

8

NİDA NEBAHAT

NALÇACI

HALİL İNALCIK

10

EMİNE UÇAK
ERDOĞAN

LORCA, ERGÜLEN
VE MAALOUF'UN
İZİNDE GRANADA

12

KEMAL VAROL

BİR ELMADA
İKLİDİŞ İZİ

14

AKİF EMRE

İŞGAL MİMARISI

16

İHSAN FAZLIOĞLU

KİTAP NEDİR?

18

İSA KARAASLAN

TANPINAR'IN
İZİNDE BEŞ ŞEHİR

20

CEMİL ÜZEN

BALZAC'TAN
SELAMLARI!

22

MEDENİ YILMAZ

AHMET OKTAY'IN
ARDINDAN

24

İBRAHİM TÜZER

HASAN ÖZTÜRK
OĞUZ ATAY

DOSYA

28

FERİDUN ANDAÇ

OĞUZ ATAY
NEREDE
DURUYORDU?

30

HAYDAR ERGÜLEN

RUH
ANSİKLOPEDİSİNİN
YAZARI: OĞUZ ATAY

31

ÜLKÜ ÖZEL
AKAGÜNDÜZ

MÜNİHTEN PARİSE
BUZDA YÜRÜYÜŞ

32

MURAT GÜLSOY

OĞUZ ATAY ÖZÜNDE İLERLEMEÇİ BİR
MODERNİSTTİR

RÖPORTAJ

36

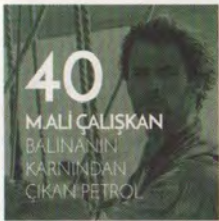
YUNUS EMRE TOZAL

TURGUT CANSEVER

38

BURÇİN AYDOĞDU

LOGİCOMIX



40

MALİ ÇALIŞKAN
BALINININ
KARNİNDAN
ÇIKAN PETROL

44

İHSAN SÖNMEZ
O KAPAK ŞU KAPAK
BU KAPAK

50

ÖZKAN ALİ
BOZDEMİR
NİTELİKLİ EDEBİYAT



52

MERVE ŞİMŞEK
ÇAĞDAŞ YAYINCILIK

54

FIRAT DEMİREL
BÜYÜK VERİ



56

İREM
UZUNHASANOĞLU
DIDEROT

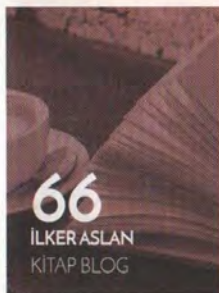


58

ÇİZGİ ROMAN
MEKANİK TÜRK

64

FEZA PERENDE
GENÇLİK BAŞIMDA
DUMAN



66

İLKER ASLAN
KİTAP BLOG

68

POLİSİYE
SADIK YEMİNİ
A. YAVUZ ALTUN

72

ÇOCUK EDEBİYATI
ÜMIT YAŞAR ÖZKAN
SEVİNÇ ŞAHİN UNEY
MERYEM UÇAR
NECLA TOPÇİ



76

TUĞBA GÜNER
DİZİYE UYARLANMIŞ
TÜRK ROMANLARI

78

A.RİDVAN CAN
HAYALLER KUYU
HATIRALAR İP



80

BARIŞ SAYDAM
BİR KARTPOSTALIN HİKAYESİ

82

BERRAK SİRAL
ORADA
BİR KİTAP VAR
UZAKTA

84

KİTAP VİTRİNİ
HATİCE YALÇIN

87

EDİTÖRÜN MASASI
NİL ORMANLI

88

GÜLAY TUNÇ
BÜTÜNLÜK
YARATABİLMEK

2016 MART AYINDA HANGİ KİTAPLARI OKUDUK



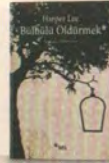
Kırmızı Saçlı Kadın
Orhan Pamuk



Bazı Kelimeler Çok Güzel
Lügat 365



Kaplumbağa Battuta Günlükleri
Zeynep Sevdâ Pakso



Bülbülü Öldürmek
Harper Lee



İçimizdeki Şeytan
Sabahattin Ali

2016 YILI MART AYI ÇOK SATANLAR

- 1 Kırmızı Saçlı Kadın
- 2 Bazı Kelimeler Çok Güzel
- 3 Kaplumbağa Battuta Günlükleri
- 4 Bülbülü Öldürmek
- 5 İçimizdeki Şeytan
- 6 Milena'ya Mektuplar
- 7 Ev Yapımı Sihirli Değnek
- 8 Tespîh Ağacının Gölgesinde
- 9 Küçük Prens
- 10 Sineklerin Tanrısı
- 11 Yabancı
- 12 Hayvan Çiftliği
- 13 Simyacı
- 14 Şeker Portakalı
- 15 Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu
- 16 1984
- 17 Kadınsız Erkekler
- 18 Son Ada
- 19 Hayvanlardan Tanrılara - Sapiens
- 20 Sıfır Sayı
- 21 Kürk Mantolu Madonna
- 22 Cahil Hoca
- 23 Saatleri Ayarlama Enstitüsü
- 24 Küçük Ağaç'ın Eğitimi
- 25 Dönüşüm

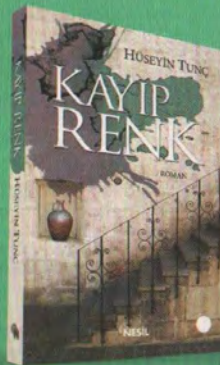
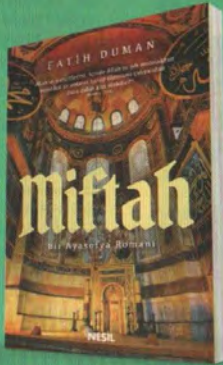
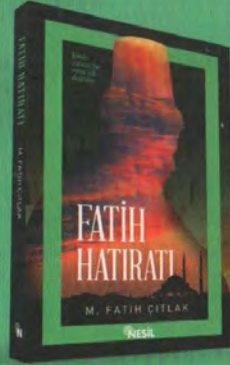
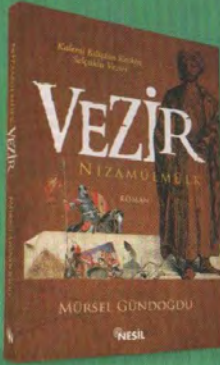
2016 YILI MART AYI ÇOK SATAN E-KİTAPLAR

- 1 Satranç
- 2 Bir Kedi, Bir Adam, Bir Ölüm
- 3 1984
- 4 TED Gibi Konuş
- 5 Dönüşüm
- 6 Hz. Muhammed'in Hayatı
- 7 Evrensel Kültür Sayı 291
- 8 Operasyon
- 9 Gece Uçuşu
- 10 Yanlış Cumhuriyet



2016 YILI MART AYI EN ÇOK SATAN İLK 10 YAYINEVİ - SEPET FREKANSLARI (%)





HERŞEY OKUYAN NESİLLER İÇİN...



nesilyayinlari.com

0212 551 32 25



/nesilyayinlari



/nesilyayinlari



E-Kitap versiyonunu Babil, DêRî, İdefix, Google Play ve İBook's'tan satın alabilirsiniz.



İBook's'tan



Google play



babil

ÖLESİYE GÜLMEMEYE DAİR

Enis Batur



Waldemar Deonna, Reuve Internationale de Sociologie'de yayımladığı, Victor Hugo'nun ruh çağırma seanslarına düzenli olarak katıldığı dönemde yazdığı "Gölgedeki Ağzın Söyledikleri" şiiri üstüne çözümlemesi "İlkel Düşünce ve Modern Şiir" in bir bölümünü "gülme"ye ayırmış. Hugo şiirinde ölüm ile bir tutuluyor gülme/k; kurukafalarda olduğu gibi. İskeletlerin güldüğü bir şiir.

Deonna, uzun bir parantez bölümü ayırıyor konuya, incelemesinde: Thor'un dünyayı kahkahayla yarattığına, III. yüzyıldan kalma bir gnostik elyazmasında Tanrı'nın dünyayı yaratırken peşpeşe gülme krizlerinde tutulduğuna değiniyor.¹ Sonra da, ilkel inanışlarda gülmenin ölmeye yol açtığı kimi örneklerle, sözcüğüne Sardunya adasında yerleşen bazı otların güldürmekten öldürmesine ilişkin rivayetlere geçiyor. Plinius, diyaframda açılan yaraların güldürerek ölüme yol açtıklarını anlatıyormuş bir eserinde, bir başkasında Ofidius Hilarius'un gülmekten ölüşünü konu ediniyormuş. Augustus çağı mizah ustalarından Philistion'un da öyle öldüğü geçiyor kayıtlarda.

Delfoi kehanetleri kitabında, bir şehrin sakinlerinin durmadan güldükleri için, bu illetten kurtulmak adına kahine başvurduklarına rastlıyoruz. Yanıt gelmiştir: Poseidon'a bir boğa sunup gülmekten kurbanı denize atarsanız biter. Gerçi Delfoi'de tersinin de beklediğini görüyoruz: Metaponteli Parmeniskos, hiç gülemediği için başvurmuştur. Bilemeyiz hangisi daha zorludur: Durmadan gülme illetine kapılmak mı, gülme yetisini hepten yitirmek mi? Kierkegaard, "Hayal Kırıklığının Kahkahası nedir?" başlıklı kısa meselinde, ironiyle denklemini tartar. *Diapsalmata*'da konuya döner: "Bir tek dilek dile" diyen ilâhlar 'gülmek hep yanımda olsun' dediğinde tek kelime etmemiş ilâhlar, peşsıra kahkahaları patlatmışlar.

Kierkegaard şüphesiz avucunun içi gibi tanıyordu, Tekvin'in 18. babındaki öykü kesitini: "Ve o dedi: Gelecek sene bu mevsimde mutlaka senin yanına döneceğim; ve işte, karın Sara'nın bir oğlu olacaktır. Ve Sara onun arkasında olan çadırın kapısında dinliyordu. Ve İbrahim'le Sara kocamış ve yaşta ilerlemişlerdi; Sara âdetten kesilmişti. Ve Sara: İhtiyar olduktan sonra bana sevinç olur mu? Efendim de kocamıştır, diyerek içinden güldü. Ve RAB İbrahim'e dedi: Sara; Gerçekten doğuracak mıyım? Ve ben kocadım diye niye güldü? RAB için imkânsız bir şey var mıdır? Muayyen vakitte, gelecek sene bu mevsimde,

yanına döneceğim ve Sara'nın bir oğlu olacaktır. Ve Sara: Gülmedim, diyerek inkâr etti: Çünkü korktu. Ve o: Hayır, fakat güldün, dedi". (Bu konuda, Kur'an'ın Hûd sûresine [71] ayrıca bakılabilir).

Tanrıya gülünmez. İçinden bile. Kaldı ki içinden gülmek, bir ikiye bölme göstergesi, dahası bağışlanması güç davranışlardır. Öte yandan, her durumda gülme sınırı gösterilmiştir: Ebu Hureyre'nin aktardığı hadisteki gibi: "Çok gülme! Çünkü fazla gülmek kalbi öldürür." (Cevri bulanık: Aşırı gülmek mi hedefteki, sık gülmek mi? Ola ki ikisi de.)

Ne denli dolanırsam dolanıyım fiilin etrafında, bulduğum noktadan baktığımda yeri ve mahiyeti değişmiyor düğümün: *Gülmenin bir sınır-bölgesi mi var?* sorusu zihnimde yuvalanıyor. Demokritos'u gülmekte haklı bulan sözde-Hipokrates, görebildiğim, en eski *tayin edici*. "Hep ve herşeye gülen kişi yalnızca akıl yoksunu değil, kötü biri." diye açıyor metnini ve durmadan gülen, alay edenin yüzünün giderek çirkinleştiğini vurguluyor. Spinoza, kin ve nefret duygularını tetikleyen kavramların arasına 'sarakaya almak'ı katıyor; ama gülmenin, şaka(laşma)nın birer neşe kaynağı olarak görülmesi gerektiği inancında; aşırıya kaçılmaması, abartılmaması kaydıyla (*Etika*, IV; XLV). Bu sınır koyma ölçülülüğü, bir ucu da "gülünecek birşey yok" hükmünün yeraldığı bir çizginin ortasına denk geliyor. Öteki uçta Valéry'yi görüyoruz, dört dörtlük "*Şaşırmış Melek*"iyle: Melek, insanların güldüğünü duydukdça şaşıyordu. Ona elden geldigince açıklamaya çalışıldı. O zaman da insanların neden her an *her şeye* gülmediklerini sordu ya da neden hepten gülmekten vazgeçmediklerini. "Çünkü, diyorodu, iyi anladığımız söylenleri, ya her şeye gülünmeli, ya da hiçbir şeye."²

Bu yaklaşıma güçlü bir katkıyı, kara mizahın pirlerinden, sözünü hiçbir tabudan sakınmamış Pierre Desproges getirmişti — 7 Ocak 2015 sonrası en çok tartışma doğuran önerme: "Her şeye gülünebilir (her şey makaraya alınabilir altanlamıyla), ama herkesle gülünemez". Her şeye gülünebildiğinin, her şeye alay edilebileceğinin kanıtlarını taşıyor kara mizah geleceğinin "corpus"u. Bedeller ödenmiştir, öteden beri: Nef'den günümüze. Her şeye alay edebilenler, kendilerini hedef tahtasına koymaktan geri durmamışlardır. Her şeye sebepli sebepsiz gülünebilir ayrıca: Tabucchi, roman kahramanı Bay Spino'nun kitabının dramatik bir sahnesinde neden güldüğünü soran eleştirmenlere

"bilmediğini" söyler (*Başkalarının Özyaşamöyküleri*, 2002). Buna karşılık, "ama" sı doğrudur ama: Herkesle (birlikte) gülünemiyor, gülünememiş. Bütün yetkeler sınır koyma yanlısı olmuş. Ifade özgürlüğünün oldukça geniş olduğu ülkelerde *başka çareler* bulunduğunu görüyoruz, gördük: "Kutsalım üzerinden gülemezsin," şıarı aforozdan imhaya her yolu açık kılyor.

2015 tartışmaları kanıtladı: 1968 sonrası yaşanan açılımın sonuna gelinmişti. Bir avucu sayılmazsa, mizah ustalarının çoğu gelinen noktadan yıldı, fetvaların uygulanmasını olanaklı kılan koşullarda. Yorumcular Desproges'un, Coluche'ün, Monthy Python'cuların, Manfred Deix'in dün yükselttikleri çitanın bugün *kendiliğinden* (?) aşağıya indiğinde birleşiyorlardı.

Proudhon haklı çıkmıştı. Her alt bölümün girişine yatkı yazıyla bir özet cümlesi yerleştiren Umberto Eco, *Gülün Adı'nın* sonunu hazırlayan *Yedinci Gün'ün* girişini şunu yazmıştı: "Burada anlatılan olağanüstü açıklamaları özetlemek, bölüme eşit uzunlukta bir başlık olurdu; bu da alışlagelene ters düşer".

Bir okur olarak paylaştığım bir görüş. Kör keşiş Jorge'nin, William'ın "Bu kitabı niçin ötekilerden daha çok korumak istedin?" sorusuna verdiği uzun, dolgun, ürktücü yanıtın ilk iki cümlesini anımsayalım: "Çünkü onu Filozof yazmıştı. O adamın yazdığı her kitap Hristiyanlığın yüzlerce yıllık bilgi birikiminin bir bölümünü yoketti." Jorge'nin bugün de kayıp el yazmalar kataloğundaki seçkin yerini koruyan, Aristoteles'in *Poetika'sının* ikinci, komedya ve gülmeyi övdüğü kitabına *karşı*, bugüne dek gülmeyi böylesine altilenmez bir diklenişle kimsenin dillendirmediği tiradını baştan uca, dikkatle, dura dura okumak gerektiğini düşünüyorum: Şuna ya da buna gülünemez savını öne sürenlerin arasından, William'ın deyişiyle "şeytan"ın gerekçelerini andıracak tek bir düşünsel kanıt üretecek biri çıkamayacağına göre, o uç yaklaşımları kavramanın yolu romancının çaresiz çok akıllı kurduğu Jorge'nin sunumuyla hesaplaşmaktan geçiyor — açıkçası zorlu sınav.

Kendi payıma, çıkış yolunu kestirip atmakta bulmaya gönül indirmek istemem. Beni, o yolda, bir başka yazarın rahatlatıcılığına itiraf etmenin sırası: Giorgio Manganelli, aynı 'ekürü'den bir başka İtalyan, mücevher anlatısı *Tirana Övgü'sünün* girişinde Soyтары'yı hemen öne çeker: İnce bir söz oyunu yaptığı an bir gülme sesi duyulur karşıda, onu bir ağız sahiplerin boşlukta (evet, tıpkı Lewis Carroll), peşpeşe gövdesiyle, elbiseleriyle, tahtıyla Prens, peşpeşe sarayı, insanlar, halk doğar o gülüşten hareketle, Manganelli okura döner: "İçinde yaşadığımız dünya karanlıklardan böyle doğmuş olamaz mı? Yaradan'ın soyтары, soyтары bir sözü üzerine Yaradan'ın dalgın gülüşü..."

Bataille'in dediği gibi: "Ama buna kim ölesiye gülebilir?" Ekleyelim: Kimle, kimlerle, *nasıl* insanlarla? ■

Dipnotlar —

1. Aynı üslûb Eco'nun romanında da karşılıyor. İnce: *Gülün Adı, Yedinci Gün* Gece.
2. Paul Valéry, *Mélanges*, in: *Œuvres I*, Pléiade, 1939; tercümesi: vurucu yazıtın altı.

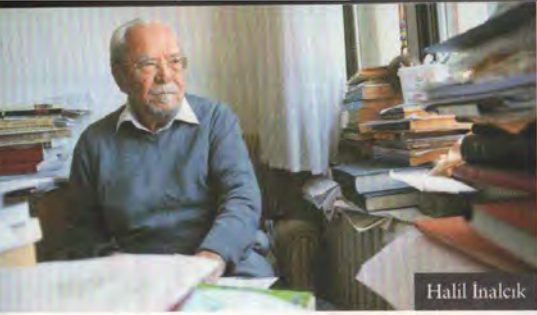
Tüm kitapçılarda
ve marketlerde!

ÜÇ KAR TANRIÇASI



Bunca kötülük olmasaydı
iyiliğin nasıl farkına varılırdı ki...





Fotoğraf: Mervin Karabulut

HALİL İNALCIK'TAN "AKADEMİK DERS NOTLARI"

Nida Nebahat Nalçacı

Halil İnalcık, Osmanlı Tarihi alanında yaptığı eşsiz araştırmaların yanında, yerli literatüre artık "Halil İnalcık Tarihçiliği" şeklinde yerleşmiş bir kavramın da kaynağıdır. Modern zamanlara kadar tarihçiler belirli bir patronajın imkanlarıyla ya da o patron isteğiyle eser verilerdi. Tarihçiler, hükümdarın ihtiyacına göre ya da sunulduğunda hükümdarın hoşnut olacağı bir eser verirken toplumsal tarihi anlamamıza yardımcı olacak analizler, hükümdarlığın merkeze alındığı bir bakış açısıyla ve nadiren yapıldı. Asırlarca tarih diye kaydedilen şeyler devletlerin, hükümdarların, savaşların ve antlaşmaların kaydının tutulması olmuş, geçmişte olup bitmiş her şey siyasi bir temelle yazılmıştır.

XIX. yy'ın sonu, XX. yy'ın başında artık bu tek merkezli anlatım – şükürler olsun ki - gözden düşmüştü ama gene de sıradan insanların tarihinin pek umursanmadığı bir döneme girildi. Tarihçiler siyasi otoritelerin yönlendirici korkusunu içlerinde hissetmeseler de tarihi, siyaset ve savaş merkezli anlatmaya/yazmaya devam ediyorlardı. Örneğin, modern tarihyazımının mihenk taşlarından Leopold von Ranke'nin Osmanlı-İspanya savaşlarını anlattığı bir risalesi vardır. İki devletin savaşları sonucunda ölen insanların/yok olan hayatların sadece adları yazılsa, o risaleden defalarca kalın olacaktır ama biz sadece iki dev imparatorluğun savaş çizelgesini izleriz okurken. Osmanlıları çalışın yerli tarihyazımında da bu durum geçerliydi. Kurumların, toplum dinamiklerinin ya da hukukun tarihi ana gövdeden ayrılmadan birkaç kelimeyle anılıp geçiliyordu.

I. Dünya ve Kurtuluş Savaşlarıyla Cumhuriyet'in ilanı sonrası, Türkiye toplumu radikal değişiklikler yaşadı. Bilindiği gibi bu değişiklikler eğitim kurumlarını da etkiledi. İşte tam burada, Halil İnalcık'ın tarihçi olma süreci de bu değişikliklerle eş zamanlı oldu. İnalcık, Osmanlı tebası olarak başladığı hayat serüvenine, cumhuriyetin, yeni tarihyazımı projelerinin hayata geçirildiği kurumlarında devam etti. Tarihçiliği bu minvalde gelişti.

Hocası Fuad Köprülü gibi, Annales ekolünün ihtimam gösterdiği sosyal tarihçiliğe ilgili olan İnalcık, bu sene 100. yılını kutladığımız hayatı boyunca bu ekolde kıymetli eserler verdi. Toplumsal tarihin hiç de popüler olmadığı bir dönemde, kronolojik siyasi

tarihindense Osmanlılar'ın iktisadi ve sosyal tarihine ağırlık vermeye henüz bir lisans öğrencisi iken karar verdi.

Bu kararın sonuçları, İnalcık'ın 1938-1939 öğretim yılında DTCT'nin ilk talebelerinden biri iken hazırladığı "Tarihyazımında Timur" semineriyle başlayıp Chicago Üniversitesi'nde 1986 yılına kadar verdiği Osmanlı Tarihi derslerinin notlarına kadar derlendiği "Akademik Ders Notları 1938-1986; Timur, İnkılap Tarihi, Osmanlı Tarihi" kitabında açıkça görülür. Dönemine göre radikal olan ve günümüz Osmanlı tarihyazımını fazlasıyla etkileyen kararıyla 48 yıllık resmi hocalık serüveninin kayıtları olan bu derleme, yalnızca onun ders notları değil, dönemin üniversite-lerindeki tarihçiliğinin değişiminin de bir yansımasıdır.

Kitap, halihazırdaki tarihyazımında hala fazla sevilmeyen, aslında pek de bilinmeyen Timur hakkındaki semineri bölümüyle başlar. Timur, Osmanlıları Ankara Savaşı'nda hezimete uğrattı Fetret dönemine sebep olduğu için yerli tarihyazımında hep ötelenmiş bir karakterdir. Hatta bazı popüler tarih yazarlarının, tıpkı Osmanlılar gibi Sünni bir Müslüman



Akademik Ders Notları
Halil İnalcık
Timaş Yayınları

olmasına rağmen, bilinçli olarak ya da bilgisizlikten mütevellid "dindar" Osmanlıları zora sokan bir "kafir" olarak yansıttığı beladır. Daha öğrenci iken Timur hakkında yazılmış ilk akademik ve önemli kaynakları seminerinde inceleyen İnalçık, bu safasatının pençesine hiç düşmeden bilimsel bir kaynak tedkininin nasıl yapılması gerektiğini gösterir. Timur'un kökenlerinden Timur Devleti'nin çıkışını oluşturan şartlara, bölgedeki diğer devletlerin durumundan kaynaklarını bu süreçte bakışını maddeleştiren İnalçık, ilgililere karşılaştırmalı bir metor sunar.

Cumhuriyet inkılaplarını, başladığı dönemde ve inkılapların kalbinde, Ankara'da talebe olarak tecrübe eden İnalçık'ın DTCF ile Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde verdiği İnkılap Tarihi derslerinin notları da önemli bir farkı haizdir: İnalçık, o dönemde inkılabın eğitim aktörlerinin yetiştirdiği talebelerdendir. Hem millî mücadele döneminin hem de cumhuriyetin vaka anlatılarının birincil kaynaklarıyla bizzat tanışmış olduğu için, olayların ana artere göre görünen kısımları haricindeki pek bilinmeyen yanlarını da göz önünde bulundurarak anlatır. Müfredatı 1908 yılındaki II. Meşrutiyet'in ilanından başlatıp dönemi, Millî Mücadele Devri, TBMM'nin kuruluşu, İstanbul'un İşgali, Sevr, Sakarya Savaşı ve Büyük Taarruz, Lozan gibi dönüm noktaları ile kronolojik sırada anlatır. Bu anlatının ardından ise, öğrencilerine çeşitli belgeler sunar. I. Dünya Savaşı'yla ilgili Padişah V. Mehmed Reşat'ın irade-i seniyyesinden Türk birliklerinin Çanakkale Savaşları'nda sayısal kaybını gösteren zabıtlara, Çerkes Ethem vakasından orduya ve halka moral vermesi için düzenlenen materyellere kadar pek çok birincil kaynak ve görselin bulunduğu bu bölüm, dönemin daha iyi anlaşılması için imkan sunar.

Üçüncü bölüm ise, Osmanlı Devleti'nin hem siyasi hem de sosyo-ekonomik tarihini irdeleyen çeşitli makale ve sunumların bulunduğu kısımdır. İnalçık, sosyal tarihçiliği önemseyen bir tarihçinin gözüyle Osmanlıların tarihinde irdelenmesi gereken İmparatorluk ekonomisi, Hilafet meselesi, Avrupa Devletler sistemine göre Osmanlılar, Nüfus, Bürokrasi ve Kanunlar, Merkezîyetçilik ve Merkezîyetçiliğin zayıflaması, Tanzimat gibi ana temaları gene kronolojik olarak anlatır.

Dördüncü ve son bölüm ise gerçekte efsanelerin sürekli birbirine karıştırıldığı Osmanlı kuruluş dönemine dairdir. II. Murad dönemi ve Beylikler, topraklarını genişleten Osmanlıların karşısındaki güçlü Venedik ve Macaristan, Osmanlı'nın Rumeli'deki egemenliği, İmparatorluğa geçiş, Toprak yasası ve kullanım tasarrufu verilen köylü gibi Osmanlıların kuruluş aşamasında devletin kurumlarının oluşmasında ana etken olan meseleler üzerine oluşmuştur.

Sadece tarih meraklıları için bir kaynak değil, tarih öğretmenlerinin ve öğrencilerinin de bir kılavuzu olan kitap "Tarih nasıl anlatılır?" sorusunun da bir cevabıdır. ■

Zamanında hararetili tartışmalara yol açan ve Immanuel Kant'ın başyapıtı *Saf Aklın Eleştirisi*'nin öncüsü diyebileceğimiz *Bir Bilincinin Düşleri* Ali Nalbant'ın titiz çevirisi ve Ahmet Aydoğan'ın ünsözü ile ilk kez Türkçede...



Metafizik Düşleriyle Açıklamak BİR BİLİNCİN DÜŞLERİ

Immanuel Kant

Çeviren: Ali Nalbant • 294 sayfa

İnsanları peşine takıp şahsi emellerine hizmet ettirme arayışı içerisinde olanlara nasıl yaklaşılması, ne gibi önlemler alınması hususunda sağlıklı tartışmaların fıtılını ateşleyebilmesi dileğiyle Bir Bilincinin Düşleri'ni okurlarımıza sunuyoruz.

"Ruh nedir? Ruhun vücuttaki konumu neresidir? Ruhla beden birliğinde nasıl düşünülebilir?" gibi metafizik sorularına cevap niteliğinde olan eseri ile Kant, ruhların varlığını ve niteliğini ele alıyor. Deneyci ve aynı zamanda kuşkuculuğa eğilim gösteren döneminin doruk noktasını, diğer yandan dönemin önde gelen kalem erbabı arasında kendine yer arayan edebi cephesinin sonunu işaretliyor.



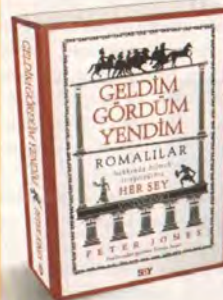
Bertrand Russell

Çeviren: Orhan Düz • 376 sayfa



Peter M. Hoffmann

Çeviren: Mehmet Ali Döke • 332 sayfa



Peter Jones

Çeviren: Funda Sezer • 400 sayfa



Mehmet Bayraktar

711 sayfa

internet satış: www.saykitap.com

www.facebook.com/saykitap
www.twitter.com/saykitap

Tel: (0212) 512 21 58 • e-posta: dogitim@saykitap.com

SAY



LORCA, ERGÜLEN VE MAALOUF'UN İZİNDE GRANADA...

Emine Uçak Erdoğan

“sen bir şehir olmalısın ya da nar
belki granada, belki eylül, belki kırmızı”

Arka Kapak / Haydar Ergülen - İdiller Gazeli

İspanyolcada nar anlamına gelen Granada, ismiyle müsemma bir şehir. Bir tane gibi görünse de bin bir yüzü var. Hem doğu hem batı, hem hüznün hem coşku, hem acı hem mutluluk... Geçmişinde meydanlarında, dehlizlerinde ölümlerin, işkencelerin yaşandığı; sokaklarında, tepelerinde dünyanın en görkemli medeniyetinin izlerini taşıyan. Ve daha nice tezat hepsi iç içe. Haydar Ergülen'in bu şehri 'gölgesine sığınılacak' bir yer olarak görmesinin ve 'ruhumun başkenti' olarak tarif etmesinin nedeni de bu. Geçmişte olduğu gibi bugün de bir arada yaşayan farklı kültürler ve bunun gündelik hayatın her haline sinmesi.

Albayzin, Granada'nın en görülmesi gereken mahallerinden biri. Avrupa'dan çok bozulmamış bir Anadolu kasabasını andırıyor. Beyaz, iki katlı evlerin olduğu tepe. Meydanın manzarasında, karlı yamaçlarıyla Sierra Nevada'nın eteklerinde Elhamra Sarayı var. Baharın ilk günleriydi gittiğimizde badem çiçekleri bu güzelliği daha da görünür kılıyordu. Güneş'in batışına yakın günün son ışıkları Elhamra'yı öyle belirginleştiriyor ve görkemli bir hale getiriyor ki elimi uzatsam degecekmiş gibi yakın kılıyor. Albayzin'in Dorro ırmağının kenarındaki Carrera del Darro Caddesi de ziyaret edilmesi gereken yerlerden. Girişinde, kulesinden eski bir cami minaresi olduğu anlaşılan Santa Ana Kilisesi ile başlayan caddenin her köşesinde, Albayzin sokaklarında, teraslarında çokça aşına olunduğu gibi, müzik yapan gruplar var. İrmağın çevresi, günün ilk saatlerinden gece yarısına kadar Granadalıların buluşma mekânlarından.

"Guadalquivir ırmağı akar
portakallar, zeytinlikler arasında.
Granada'nın iki ırmağı
iner kardan buğdaya.
Ah, aşk
gitti gelmez bir daha."

Arka Kapak : Lorca /Üç ırmağın küçük başında

Haydar Ergülen için Granada'yı farklı kılan kuşkusuz ressam, şair, yazar, müzisyen Federico Garcia Lorca'nın şehri olması. Granada'nın hüznü tarihî, Lorca'nın hayat öyküsünde bir kez daha canlanır. Şiirlerinde sadece Endülüs'ün şehirlerini, ırmaklarını, sokaklarını, dağı, taşını, portakal, zeytin ağaçlarını anlatmaz; aynı zamanda insanların yaşadıklarını ve kıyasında oldukları iç savaşın izlerini de yansıtır. Ve kendisi de iç savaşın kurbanlarından biri olarak Franco taraftarlarının Granada'da asılarak öldürülür. Asıldığı yer olan Alfaca'r'daki zeytin ağaçlarına, hayranları; şiirlerinden dizelerin olduğu kâğıtlar asıyor. Fuento Vaqueros kasabesindeki doğduğu ev müzeye çevrilmiş, kişisel eşyalarının büyük kısmı burada sergileniyor. Hayatının bir bölümünü geçirdiği Huerta'daki ev de yine ziyaretçilere açılmış durumda.

Elhamra ve Endülüs'e ağıt...

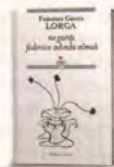
İşlek yolların güzergâhında olmayan Gradana'ya her yıl milyonlarca insanın yolunu düşüren sebep ise kuşkusuz Elhamra Sarayı. Endülüs Medeniyeti'nin hem de yıkılma dönemlerinde yapılan ve görkemini, estetiğini bugün de koruyan saray aynı zamanda birbirinden farklı yapıların yer aldığı bir kale. Nasiri sultanlarından Muhammed bin Ahmer zamanında 1232 yılında yapımına başlanan Elhamra, aynı hanedanın diğer sultanları Elhamra III. Ebu Abdullah Muhammed, I. Ebul Haccac Yusuf, V. Muhammed tarafından yapılan ilavelerle bir saray şehir olmuş. Sarayın en ayrıntı düşen yapısı ise kuşkusuz içerideki yapıların bir kısmının yıkılmasıyla yapılan V. Carlos Sarayı. Kalem işlerinden ahşap oymalarına, seramik desenlerden hat işlemlerine kadar İslam sanatının en güzel örneklerinin matematiksel bir uyum ve estetik içinde birbiri ardına açılan odalarda yer aldığı Nasiri sarayları gerçekten büyüleyici. Duvarlara kazınan şiirler, ayetler, hadisler ve her yerde insanı karşılayan 'Ve lâ galibe illallah' ibaresi. Su ve kuş seslerinin birbirine geçtiği; portakal, defne, gül ağaçları dolu avlular. Bugünün General Life'si olan Cennet-ül arif... Pencerelede beyaz evleriyle Albayzın manzarası. Kaleden saraya, saraydan evsizlerin kaldığı bir mekâna, oradan da müzeye dönüştürülen Elhamra'nın tarihi Endülüs'ün tarihi ve ağıttır bir bakıma.

Amin Maalouf, Afrikalı Leo'nun ilk bölümünde Granada'nın düşüşünde yaşananları bir ailenin öyküsü üzerinden anlatır. Sarayda şehrin Isabel ve Ferdinand'a savaşmadan verilmesi tartışmalarıyla ilgili bölüm etkileyicidir: "Fernando'ya sunmak istediğiniz altın bir mülük, ne bir onur kalfası ne de 15 yaşında bir köle kız. Fernando'ya sunmak istediğiniz bir kenttir. Ozanın:

*"Eşin benzerin yok Granada
Ne Mısır'da ne Suriye'de, ne Irak'ta
Bir gelinsin sen
Bu topraklar da çeyizini"*

Diye yazdığı kent. Sayın Vezir, Fernando'ya sunmak istediğiniz güzeller güzeli, harikalar harikası Elhamra Sarayı. Çevrenize bir bakının kardeşlerim, gözlerinizi yavaşça gezdirin ve babalarımızın, dedelerimizin, az bulunur güzel bir mücevher gibi oymaklarla süslediği bu odaya bir bakın. Bir daha helki adım atamayacağınız ya da ancak köle olarak görebileceğiniz bu odayı belleklerinize kazıyın ki ileride anımsayabilesiniz."

Romanda geçen bu sahnenin gerçeklikle uyan bir bağı vardır. XI. Muhammed, Gırnata'nın ileri gelenleri ile Elhamra Sarayı'nda, I. Ferdinand tarafından gönderilen teslim anlaşmasını tartışmak için bir toplantı düzenler. Eşrafın çoğunun yıkım olmaması, halkın katliama uğramaması için anlaşmanın kabul edilmesiyle ilgili görüşlerine katılmayan kişilerden biri ordu komutanlarından Musa bin Ebu'l-Gazan olur. Gazan'ın Ferdinand ve Isabel'e güvenilmemesi gerektiği düşüncesi haklı çıkar. Anlaşmanın üzerinden üç yıl geçmeden şehrin yapıları da insanları da büyük bir zulme uğrar. Hristiyan olmayanların payına ölüm, işkence, sürgün düşer. Napolyon'un İspanya'yı işgali sırasında yakılmaktan bir askerin insafıyla kurtulan Elhamra, sonrasında uzun yıllar kimsesizlerin barındığı bir yer olur. Bu eşsiz kompleksi müzeye götüren süreç Amerikalı yazar Washington Irving'in, sarayda yaşadığı yıllarda yazdığı kitaplarla başlıyor. Hayri ironik de olan bu hikâye aslında başlı başına bir yazı konusu. ■



Lorca
Federico Garcia
Can Yayınları



Afrikalı Leo
Amin Maalouf
YKY



Üzğun Kediler Gazeli
Haydar Ergülen
Kırmızı Kedi

BİR ELMADA İKİ DİŞ İZİ

Kemal Varol



Sinan Sülün, gerek sade kurgusu, gerek incelikli hikâyesi gerekse de etkileyici diliyle öne çıkan bir romanla karşımızda bu kez. *Kırlangıç Dönümü*, bir aşk hikâyesi olarak açılıp zamanla ülkenin en netameli meselelerine uzanan iyi bir roman olduğu kadar iyi bir romancının da habercisi.

Kırlangıç Dönümü'nde önce romanın asıl kahramanı Ali'yle tanışıyoruz. Haksız yere on yıl cezaevinde kaldıktan sonra dışarı çıkınca ablasıyla eniştesinin çiçekçi dükkânında zaman harcayan, karıncaları izleyen, sık sık göğe bakan, kitap okumayı çok seven, lakin birçok dil bildiği halde dilini kimselere beğenemeyen, sanki bu dünyanın dışında bir yerde yaşamışçasına hayatın kıyısında duran Ali.

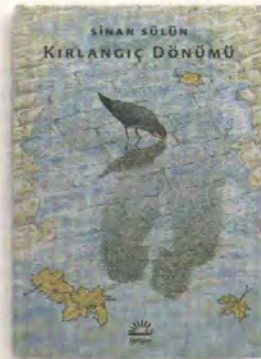
Ardından romanın diğer kahramanı Verda ile tanışıyoruz. Tüm ilişkilerinde hüsrana uğramış, bu yüzden kendisini işine gücüne hapsedmiş, Ali'nin aksine farklı bir sınıfsal yapıdan gelen Verda. Günün birinde yolları kesişen bu iki aşık, sanki bir masaldan çıkmışçasına kendilerini bir anda bir elmanın yanı başında bulurlar. Aşkını gizlemek yerine bir anda söyleme taraftarıdır Ali. Söyler de: "Ben seninle bir elmada iki diş izi olmak istiyorum."

Sinan Sülün'ün *Kırlangıç Dönümü*'ndeki asıl başa-bası, sıradan bir aşk hikâyesini suya atılan bir taşın etrafa yaydığı küçük dalgalar gibi adım adım dokumasında yatıyor kanımca. İlk dalgada garip bir adamla tanışıyoruz. İkinci dalgada bu adamın bir sırrı olduğunu öğreniyoruz. Sonra bu adamın cezaevi geçmişine gidiyoruz. Peşinden onu kendi dünyasından sıyrıp aşkın kapisına sürükleyen dalga geliyor. Sular bir zaman duruluyor. Ali ile Verda kendilerini büyük bir aşkın kollarında buluyorlar. Sanki bu dünyaya ait değillermiş gibi günler ve gecelerin kucagina atıyorlar kendilerini. Su tam durulduğu anda ise gerilimi yeniden başlatıyor yazar ve Ali'nin cezaevi günlerinden kalma geçmişini yeniden karşısına dikiliyor. Bu sefer o küçük su birikintisine koca bir kaya düşüyor ve hikâye bambaşka bir yöne savruluyor.

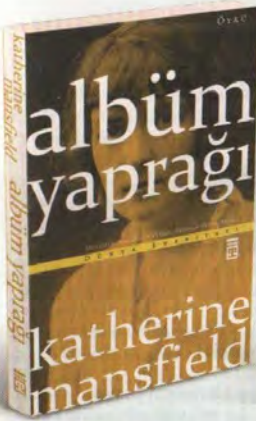
Yazar, bizi bir yandan benzersiz incelikte bir roman kahramanıyla tanıştırtırken diğer yandan bu kahramanı sarıp sarmalayan dış dünyanın basıncını da

aynı yetkinlikle sunuyor. Aşk gibi, ülkenin gerilimini de takip etmek mümkün romanda. Sinan Sülün, cezaevlerinden "Hayata Dönüş Operasyonları"na, Alevilikten Sol'un iç meselelerine kadar pek çok meseleyi bu aşk hikâyesinin zemininde okura pek de fark ettirmeden işliyor. Görünürde bir aşk hikâyesiyle karşıya olduğumuzu sanırken, aslında aşktan hiç de farklı olmayan bir ülkenin trajik kaderini de izliyoruz roman boyunca. Aşk sarpa sardıkça ülke de aynı gerilimden payını alıyor romanda.

Bunu yaparken de birkaç kelimeden oluşmuş kısa cümlelere başvuru sinematografik bir dile alan açıyor yazar. Bunu romanda maharetle yaptığına kuşku yok. Sadece romanın iki ana kahramanı değil onları çevreleyen diğer kahramanları da aynı titizlikle anlatarak, insanlardan müteşekkil bir dünyanın değil onları sarıp sarmalayan doğanın dilini de içine alarak hayli etkileyici bir atmosfer kuruyor Sinan Sülün. Dahası, Türkçe edebiyata belki de en incelikli roman kahramanlarından birini armağan ediyor yazar. ■

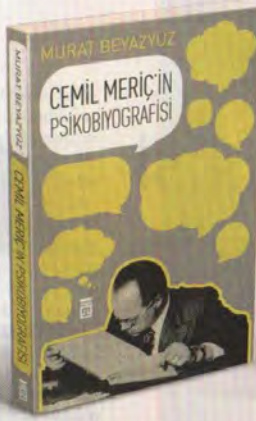


Sinan Sülün
Kırlangıç Dönümü
İletişim Yayınları



ALBÜM YAPRAĞI
Katherine Mansfield
Edebiyat-Dünya Edebiyatı
"Kıskandığım tek yazar."
Virginia Woolf

Derin bir gözlem gücüyle kahramanlarının iç çatışmalarına odaklanmış, şiirsel öğelerle süslü dille anlatım biçimini öznelştiren Mansfield'in yaşamındaki tüm önemli dönemler, öykülerin kronolojik sıralandığı bu seçkin berrak karakterleri üzerinden okunabilir.



CEMİL MERİÇ'İN PSİKOBIYOGRAFİSİ
Murat Beyazyüz
Psikobiyoğrafi
"Meriç Kimdir?"

Cemil Meriç psikobiyoğrafisi, bir düşünürü yalnızca ortaya koyduğu düşünceler bağlamında ele almanın dar kalıplarından sıyrarak, Meriç'in dünyasını atalarından, doğduğu topraklara, içinde yetiştiği aile ve toplumdan yaşadığı ülkenin ve dünyanın macerasına genişletiyor.



ÇİÇEKLERİN ŞARKISI
Christine Breen
Edebiyat-Roman
Aşk, yalnızlık ve hayata tutunma!

Tüm yönleriyle bir aşk, yalnızlık ve hayata tutunma romanı... Hayatın sürprizlerini kucaklamayı öğrenen bir kadının duygulu dolu hikâyesi...



BUDALALAR OKULU
Saşa Sokolov
Edebiyat-Dünya Edebiyatı
Kaosun ortasında senfonik sessizlik...

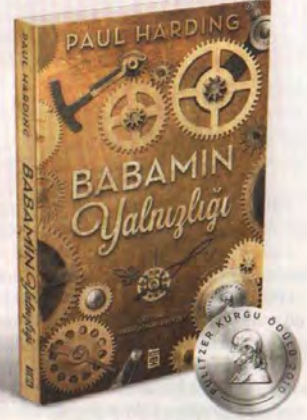
Kendini anlamaya adanmış bir arayışın öyküsü bu; yer yer gerçek hayatla kesintiye uğrayan, "öteki"nin müdahaleleriyle odağını kaybeden, ama asla vazgeçmeyen kahramanın, hayalle gerçeğin sınırlarında kaybolduğu macerası.



BABİL TAŞI/GÖRÜNMEZ KÜTÜPHANE
Genevieve Cogman
Edebiyat-Roman

Gizli ajanlar, çalıntı kitaplar, kaosun hüküm sürdüğü bir dünya...

Sherlock Holmes'un Londra'sını, Doctor Who'nun zekâsını, Harry Potter'in sihirli dünyasını seviyorsanız; bu kitabı sevmemeniz mümkün değil!



BABAMIN YALNIZLIĞI
Paul Harding
Edebiyat-Dünya Edebiyatı
Zamanın çarkları arasında, yaşamın kıyısında...

Yaşamın ve ölümün kıyısında, zamandan ve mekândan bağımsız, saf hatıraların ve hafızanın hüküm sürdüğü bir dünyanın ürkütücü güzelliğindeki tasvir...



timas.com.tr



timasyayingrubu

iyi ki kitaplar var...



KUDÜS: TAŞ VE İŞGAL MİMARİSİ



Akif Emre

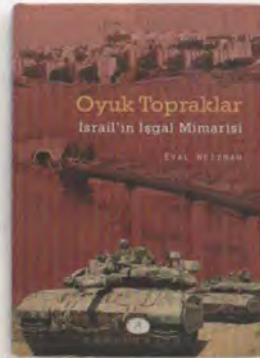
Kadim toprakların, tarihi şehirlerin kaderi, geçmişleri gibi inişli çıkışlı, bilinmezlerle dolu ve bir o kadar da çok yönlü faktörlere bağlı. Tarihi şehirler sadece bir yerleşim yeri; üstünde yaşayanlar da sadece günlük hayatını tamamlayan sıradan insanlar değildir. O şehrin insanları bunun farkında olmasalar da şehrin hafızası o şehrin insanına galebe çalacak, şehri ve tarihi bir şekilde hatırlatacaktır. Şehir asla unutmaz çünkü. Eger insanların hafızasının, kimliğinin oluşumunda mekânın, tarihin bir şekilde katkısı, etkisi varsa tarihi dokuya gözlerini açarak büyüyen insan tekinin davranış kodları, hayata bakışı, bilinç düzeyi de şehrin meydanlarından sokaklarına, taş evlerinden kiremit çatılarına, mabetlerinden insan kıyafetlerine değin uzanan bir yığın çevre şartlarının etkisinde kalır. Tarih bu şehirlerde, bu kadim coğrafyalarda nihai hesaplaşmayı yapar. Bu nedenle bu tür mekânlar, coğrafyanın tüm modern zaman aygıtlarının ayartıcı gelişmişliğine rağmen son hükümü verir. Kadim şehirler modern zamanların savaşlarına, siyasal anlaşmalarına, toplumsal altüst oluşlarına bir şekilde ya direnirler, ya öncülük ederler ya da geleceğin şekilleneceği pek çok oluşuma yataklık ederler. Bu toprakların anlaşılması siyaset-diplomasi sınırlarını aşar; daha fazla bir derinlik, boyutluluk gerektirir. Buraya dair her uluslararası anlaşmazlığın, çatışmanın çözümü de sadece siyaset, uluslararası hukuk yahut askeri anlaşmaların dikte ettiği maddelere sıkıştırılmaz.

Dünyanın en kadim şehri olarak medeniyetlere beşiklik eden, aynı anda askeri işgale uğrarken, tüm uluslararası hukuk ve diplomasi anlaşmazlıklarına konu olan, etnik ve dini tahakkümün kimlik, mimari, ekonomik mücadeleye sahne olduğu etno-politik görünümüne bir çatışma alanından bahsediyoruz: Kudüs ve Filistin... Filistin ve özellikle Kudüs konusunda ortaya konan retoriklerin literatür üretimi ile ters orantılı olduğu tezini en iyi ispatı, bu konuda yapılan Türkçe yayımların durumu olsa gerek. Üstelik hemen her türden siyasal ve ideolojik çevrenin sahip çıktığı, bir şekilde siyasal projelerinin meşrulaştırıcı argümanı, iddiası ve tezi olarak öne sürdüğü Filistin gibi canlı bir konu söz konusu olunca ayrıca düşünmek gerekiyor. Zira Filistin, Türkiye'de dünya görüşü olarak taban tabana zıt kesimlerin çözüm teklifleri bağlamında olmasa da sorunu sahiplenme anlamında nadiren ortaklaştıkları konulardan biridir. Siyonist kolonyalizmin

Filistin'in işgali ve bölgedeki uygulamalarına karşı teklif ve önerileri farklı da olsa ortak duyarlılık...

Batı emperyalizminin post-kolonyal döneme sarkan ve tüm acımasızlığı ile dayatılan sömürgecilik örneğine karşı, sol ideolojiden dini bilinç düzeyine kadar her düzeyde bir dayanışma, sahiplenme söylemi hemen her dönem diri oldu. Resmi söylemin "Araplar bizi arkadan vurdu." tekerlemesini boşa çıkaran Filistin'i sahiplenme, Filistinlilerle dayanışma ve İsrail'e karşı durma tavrı aslında resmi söyleme bir muhalefet ihtiyacı açısından da okunabilir. Böylece Cumhuriyet'in ezberlettiği Araplar söylemiyle adeta ümmet duyarlılığının arındırılmış seküler Türk kimliğine karşı bir protesto, muhalefet şekli olarak öne çıktı Filistin duyarlılığı.

Sol ideolojik grupların Filistin'le dayanışmaları, daha Batıcı ve seküler ama Kemalist sınırları zorlayan bir muhalefet tarzının ifadesidir. Dönem itibarıyla Filistin direnişinde öne çıkan sol-milliyetçi hava ile Türkiye'deki enternasyonalist solun tuhaf uyumu söz konusudur. Pratikte ise sol gruplara militan yetiştiren



Oyuk Topraklar: İsrail'in İşgal Mimarisi
Eyal Weizman
Çev.: Emre Can Ercan
Açılım Kitap

ve darbeler sonrası sınırlanacak bir yerdir Filistin fikri. Fakat solun Filistin'le bu denli içli dışlı görünmesine rağmen ilgilendiği ve fiziksel temasının olduğu mekân Filistin değildir. Daha çok Beyrut'taki Filistin gerilla kampları ve geçici olarak da buradaki mülteci kamplarıyla sınırlıdır Filistin ufku. Onlar için araçsallaştırılmış bir atlama taşı işlevi gören, ideolojik söylem için afiş görseli sağlayan bir imgeden öteye gitmez Filistin. İslami duyarlılığı olan kesim içinde durum daha farklıdır. Kemalizm'in ümmetçilik karşıtı milliyetçiliğine karşı cevabı da zımnen içeren, kardeşlik duygusallığının dayanışmacı söylemidir Filistin ve sadece bununla sınırlıdır. Pratik karşılığı olarak Kudüs ve Filistin sloganlarının atıldığı mitingler, gösteriler ve salon programlarıdır. Bu kesimlerde ayrıca Kudüs daha bir öne çıkacaktır. Bunun gerekçesi, dini olduğu kadar Filistin mücadelesi adına öne çıkan grupların ideolojik aidiyetleridir. Ideolojilerinden arındırılmış bir Filistin mağduriyetini sahiplenme söz konusudur.

Türkçede gerek çeviri gerek telif olarak Kudüs hakkında, temel bilgilendirme düzeyinde bile başvuru kitaplarının bulunmaması ne demek istediğimizi yeterince açıklıyor. Sadece bir örnek olarak; Mescidi Aksa ile duvarları süsleyen gelenekselleşmiş çerçeveli Kudüs resimlerinin bile muhayyeli olarak gerçeklikle örtüşmesi sağlanamaz tuhaf biçimde. Mescidi Aksa, altın kubbesiyle öne çıkan Kubbetü'ssahra ile karıştırılır. Üniversite düzeyinde, aktif İslami eylemlilik içindeki kesimler arasında bile yapılacak basit bir soruşturma durumun vahametini ortaya koyacaktır. Eyal Weizman'ın Açılım Kitap tarafından çevrilen "Oyuk Topraklar - İsrail'in İşgal Mimarisi" kitabı da tam bu konuyu ve aynı zamanda bunu aşan derinlikte bir boyutu ele alıyor.

Kitabı benzerlerinden ayrıcalıklı kılan en çarpıcı bölümlerinden biri Kudüs'te uygulanan işgal mimarisi ve bu mimari ile inşa edilmek istenen yeni Yahudi ve İsraili kimliği... İngiliz işgalinden miras kalan taş yapıların zorunlu hale gelmesi, bugün tarihi mekân duygumuzu tatmin eden görüntünün ardındaki ideolojik müdahaleyi çözümleme imkânı veriyor. Modern bir ulus inşası için dine dayalı, belki bir tür anakronizmle geleneksel mimarinin kullanımı, daha doğrusu araçsallaştırılması... Kolonyalizm sonrası pek çok yeni ulus devletle, modern ulus inşasıyla, daha çok modern mimari anlayışın vandalca müdahalesi ile geleneksel mimari işlevsizleştirilerek burada tam tersi bir uygulama söz konusu. Türkiye'deki modern mimarinin işlevi göz önüne alındığında Kudüs'te tam zıt yönde ama benzer insan tipi için hizmet ediyor. Kitapta, Kudüs'ün anlamını askeri ve demografik müdahalelerle boşaltmaya/değiştirmeye zorlanışını çıplak gözle yakalamak mümkün. Modern mimari ve imkânlarının etno-politik bir stratejinin ana eksenini olarak kadim şehre farklı bir tarihsellik ve kutsallık imgesi yüklemesi itibarıyla, hangi yollarla ideolojik aygıt dönüştürüldüğünün hikayesidir bu. ■



SURİYE VE FİLİSTİN MEKTUPLARI

YUSUF AKÇURA

Yusuf Akçura, 1913'te Suriye ve Filistin'i gezdikten sonra Hicaz'a giderek hacı olmuştur. Akçura'nın 1913'te çıktığı Hicaz yolculuğundan Orenburg'daki Vakıf gazetesine gönderdiği mektuplar, Nisan ve Ekim ayları arasındaki çeşitli sayılarda nesredilmiştir. Türk fikir hayatının önde gelen şahsiyetlerinden Yusuf Akçura'nın Kazan Muhbiri, Ahbar, Vakıf, Tercüman gazetelerinde ve Şura dergisinde çok sayıda makalesi nesredilmiş, ancak bu dergi ve gazetelerin nüshaları Türkiye'deki kütüphanelerde bulunmadığından, Akçura'nın bu makaleleri şimdiye kadar araştırmacılar tarafından görülemez. Yüz yıldır hâlâ gündemde olan Suriye ve Filistin'in âdeti 1913'teki fotoğrafını çeken bu yazılar, dikkatli bir gözle okunmayı hak ediyor, zira Akçura'nın o gün dile getirdikleri, bugün bu coğrafyada yaşananları daha iyi anlamamız için büyük bir önem arz ediyor. Suriye ve Filistin Mektupları, coğrafyayı vatan kılacak unsurların neler olduğuna temas etmesi bakımından da Yusuf Akçura'nın bütün eserleri içerisinde müstesna bir yerde duruyor.

Siparişlerinizi web sitemizden verebilirsiniz.

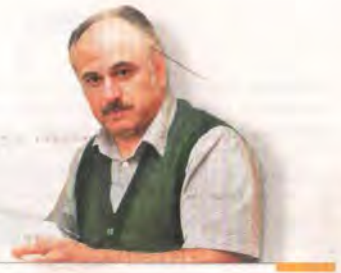


www.otukennesiyyat.com.tr

twitter.com/otukennesiyyat facebook.com/otukennesiyyat

MEKÂNA ÇENTİKLENMEK YA DA KİTÂB NEDİR?

İhsan Fazlıoğlu



Kişin binlerce insanın emeğinin bir hâsılası olan herhangi bir nesneyi kullanırken o nesnenin her daim öyle olarak verildiği hissiyle iş görür. Sonuç, hâsıla tüm süreçleri kendinde topladığı ve erittiği için bir bütün olarak önceki göz-önünde bulundurmaz çünkü... Bir aşevinde çorba içen bir kişi çorbayı hazırlar ve verili olarak önünde bulduğundan lezzetli ya da lezzetsiz olduğuna ilişkin kanaatlerini de önündeki *bütüne* ilişkin verir; çorbanın malzemesinin nasıl yetiştirildiği, nasıl getirildiği, hazırlandığı, hele çorba fikrinin nasıl oluştuğu ve 'o tür bir çorbanın' nasıl icat edildiği ve insanlık mutfağında yerini aldığı konusunda bırakınız fikri, herhangi bir hissiyat içine bile girmez. Günlük hayatın akışı içinde kullanılan pek çok fikir, âlet, eşya benzer bir kaderi paylaşır: Sanki her daim vardır ve böylece önlerinde emre amade beklemektedirler. Bütüne ilişkin kanaatler de büyük oranda *beğeniler* üzerinden yürütür; süreçleri, dolayısıyla hâsılayı üreten emeği pek dikkate almazlar. Bu nedenle beğenilere dayalı yargılar da son derece toptancı ve keskin olurlar çünkü beğenide konu ile yüklem arasındaki *nispeti* doğrudan nesnelere ilişkin özellikler değil, biziatihi yargıyı veren kişinin öznel durumu belirler.

Bu düşüncelerle bir *nesne* olarak önünde duran *kitabı* baktığımda kitabın kitap olarak varlığa gelmesi için verilen emeğin *neliği* konusunda neler söyleyebilirim? Benzer uygulamayı tüm diğer beşerî icatlar için de düşünebileceğimiz söylenebilir; doğrudur ancak kitabın özel yeri dikkate alındığında tüm bir insanlık tarihinin kendi üzerinden okunabileceği bir konuma yükselir. Öncelikle yazıya bakıldığında bile denilenlerin doğruluğu apaçık hâle gelir; çünkü beşerî insan kılan ve insanın yuvası olan *tarihi* yazı başlatır; en azından kabulümüz bu yönde... Niçin? Beşerî hafızayı aşan harici hafızanın mukavvim/kurucu unsuru, hatta illet-i vücudu, varlık nedeni yazıdır da ondan... Beşerî bilgiye bir devamlılık, kısmî anlamda zaman-üstülük, kısaca bir sübutiyet kazandıran yazı yalnızca kalıcılık değil ebedilik fikrinin de bir ifadesidir. İnsanın kendini, yok olup giderken bir yere, mekâna kazıması, çentikleme, sabitlemesi, nakşetmesi... Bu nedenle kadim dönemde yazının en temel birimleri olan ve yaklaşık aynı içeriği imleyen *h.r.f.* ve *r.k.m* köklerinin anlamları aynıdır:

kazımak, çentiklemek, nakşetmek... Bu durum bir yandan *harfe* dayalı *lisan* ile *rakama* dayalı *hesabın* köken birliğine işaret eder, bir yandan da *yazıt* anlamına gelen *kitâbe(t)* sözcüğünün *kitâb* ile olan ilişkisine... Öyleyse soru şöyle çerçevelenebilir: Tarihte *kitâbe(t)*'den *kitâba* nasıl geçildi?

Yazının ilk malzemelerinin kil tablet, papirüs, parşömen, taş, deri, kemik vb... olduğu biliniyor. Özellikle kil tablet Mezopotamya, papirüs de Mısır medeniyetleri ile özdeşleşmiş iki tür yazı malzemesi. Kısaca, insanlar kendi zihni emeklerini üzerine kazıyabilecekleri, çentikleyebilecekleri, nakşedebilecekleri her türlü imkânı değerlendirmişler. Ancak tüm bu malzemelerde kullanışlığın yanında kalıcılık da aranmış. Nasıl ki kişinin hem birey hem de tür olarak kendini sürdürmesi, sürekli kılması çocuk ile mümkün olmuşsa, zihni emek, birikim de yazılı malzeme ile benzer bir özellik kazanmış. Çağdaş bir deyişle bireysel *genin* süreklilik arzusu maddi anlamda soyu kalıcı kılar iken yazı da *memin* kalıcılık arzusunun bir ifadesi hâline gelmiş; bilgiyi hem yatay boyutta insanlara taşımış hem de dikey boyutta nesilleri aktarmış. Yazıdaki *kalıcılık* ve *süreklilik* fikri deyişlere bile konu olmuştur: "Çocuğa öğretmek taş, yaşlıya öğretmek suya yazmak (nakşetmek) gibidir..." Benzer bir ifadenin, İbn Abbas'ın rivayet ettiği, Hz. İnsana nispet edilen bir hadis olduğuna da yalnızca işaret etmekle yetinelim...

Yazının *kalıcılık* ve *süreklilik* iddiasına *kağıt*, *yaygınlık* fikrini ekledi; çünkü *gen* gibi *memin* de yalnızca *kalıcı* ve *süreklili* olmaya çalışmaz, *yayılma* da ister; bu da hiç şüphesiz *çoğalmak* ile mümkündür. Gerçi Çinli bürokrat Chai Lun'un M.Ö. II. yüzyılda icat ettiği *kağıt*, üretimi pahalı olduğundan ilk elde sadece imparatorluğun temerküz ettiği mekanlarda kullanıldı; ancak zamanla daha ucuz malzemeden üretili. Özellikle Abbasiler döneminde, Uygar asıllı kağıt ustalarının da yardımıyla üretimi çoğaltıldı. Kağıdın çoğalması, Bağdat'taki ilmi hareketin ve çevirilerin de maddi zeminini oluşturdu. Denebilir ki İslâm, Akdeniz dünyasının ortak-aclını kağıda geçirdi, nakşetti. Kil tabletlerde, papirüslerde, derilerde, taşlarda hayat süren bilgi kağıda aktarıldı; böylece harici hafıza daha uygun bir malzeme üzerinden hem

kahcılığını ve sürekliliğini devam ettirdi hem de daha önce hiç olmadığı oranda *yaygınlığını* artırdı. Kağıt, Arapçada kullanılmakla birlikte *varak* olarak Arap-çalaştırıldı ve kağıt işiyle uğraşanlara *varrak* denildi. Peki kağıttan, yani varaktan kitaba nasıl geçildi?

Kaynakların verdiği muhtelif malumat derlenip toparlandığında en azından hikâyenin bir kısmının şöyle cereyan ettiği söylenebilir: Âlimler ders takrir ederlerken öğrenciler söylenenleri varaklara kaydediyorlar, daha sonra yanlarında taşıyıp kullanıyorlardı. Ders halkalarında kendileri de öğrenci olan, ya da en azından ilimlere ilgi duyan varraklar da vardı. Varak ticareti ile uğraşan varraklar zamanla ders meclislerinden aldıkları notları temize çekip varaklardan oluşan fasiküller halinde öğrencilere satmaya başladılar. Bu süreç hem aynı dersi veren âlimin farklı zaman ve yerlerde aynı konuda farklı düşüncelerini kayda geçirilmesine neden oldu; böylece tek bir âlimin aynı konuda farklı *'eserleri'* oluştu; hem de aynı konudaki bir âlimin öğretileri yüzlerce fasikül oluyordu. Aynı konuda farklı düşüncelerin kayda geçirilmesi, ilk dönemlerdeki bir âlimin aynı konudaki, küçük de olsa, farklı düşüncelerinin nedenlerini izah eder iken, *'aynı konudaki yüzlerce fasikül'* de yine ilk dönemlerde bir âlime nispet edilen bir konudaki, örnek olarak, *"iki yüz ciltlik kitab"* deyişini açıklar; çünkü denmek istenen daha sonra oluşan cilt değil fasiküldür... Neticede ilk elde faydalı gözüken bu durum, zamanla sıkıntı doğurdu; hem bunu istismar eden bazı varakların notlardan oluşan fasikülleri pahalı satmalarından hem de dersi takrir eden âlimlerin kendilerine ait fikirlerin dansılmaksızın, deyiş yerindeyse, olumsuz anlamda *pazara düşmesinden*...

Süreç içerisinde varak, kendine mensup meslek erbabını, başta *pazarda* olmak üzere kendi kurumlarını, moral değerlerini vb... üretti ve hızla iktisadî bir değere dönüştü. O kadar ki, her ne olursa olsun *yazılı kağıt* kendi başına müstakil bir değer hâline geldi. Bu nedenle insanlar *kağıda yazmayı* çoğalttılar. Hem çağdaş durum kağıda kaydedildi hem de tespit edilen tüm kadim miras kağıda geçirildi. Ancak bir farkla: artık kağıt ve kağıttan oluşan fasiküller iki kapak arasında girmiş ve *kitab* varlığı gelmişti. *"İslam, kadim kültürü kitaba aktarmış; böylece kalcılığını, sürekliliğini ve yaygınlığını sağlamıştır."* cümlesinin anlamı işte budur. O kadar ki, kitabın, bir isim olarak müsemması geçmişe doğru taşınarak sanki insanlığın ilk devirlerinden itibaren varmış gibi anakronik bir şekilde kullanılmaya başlandı. Örnek olarak Ptolemaios hanedanı döneminde, gerçekte kil tablet, papirüs ve diğer malzemelerden oluşan Mısır-İskenderiye'de kurulan Kütüphane'nin dört yüz bin cilt kitap ihtiva ettiği bile söylendi ve bu cümle bir motto gibi kullanılarak, daha sonra Bağdat'ta, Kahire'de, Endülüs'te, Semerkant'ta vb... kurulan



tüm kütüphanelerin kitap sayısı dört yüz bin ile sabitlendi...

Kitap bir kez varlığa gelmiş, iktisadî bir değere de dönüşmüştü... Bu nedenle sahtesi de hemen üretilirdi. Özellikle Cähiz gibi ilk dönem yazarların şikâyet ettiği üzere bizzat varrakların kendileri de antik yazarlara nispet ederek eserler kaleme almaya başladılar. O kadar ki, pazarda alıcı bulan bu eserlerden esinlenerek bazı çağdaş yazarlar da yazdıkları eserleri antik bilginlere nispet etmekten çekinmediler, ki bunlardan bir tanesi de, bizzat bu durumdan şikâyet eden Cähiz'dir. Çünkü kalcı ve sürekli olmak, aynı zamanda pazarda tutunmaktan geçiyordu; tutunmanın da kalıcı olma şansı artıyordu...

Şimdiye değin verilen bilgiler, *kitab* denilen mevcudun varlığa gelmesinin tarihi imkanlarını ne kadar karmaşık, sürecin de ne kadar uzun ve zor olduğunu gösteriyor. Yine verilen bilgiler, ilk elde olup biteni iktisadî yapıların belirlediği gibi bir his uyandırabilir. Tarihteki tüm yapılar ontik seviyede iç-içedir; bu yapıları birbirinden ayıran, farklı kılan onlara verdığımız adlardır; çünkü idrak için ilk şart ad vermek ve kavramsallaştırmaktır. Fakat tarihsel olgu ve olayları kinematik kavramsal modellerle açıklamaya ve anlamaya çalışırsak, ad vermenin olgu ve olayların belirli bir tarafını bizim için öne çıkarttığı ve idrak etmemizi kolaylaştırdığıdır; yoksa mevcudu değiştirdiği değil. Çünkü sürece bakılırsa kitaba varlık veren âlim, ders halkaları, ders verme, kısaca bilginin olduğu da söylenebilir. Kim bilir belki de iktisat ile bilgi arasındaki ayrım da müdrik varlığın, yani insanın aynı olgu ve olaya verdiği farklı bir addır. Kim bilir, kim bilebilir? ■

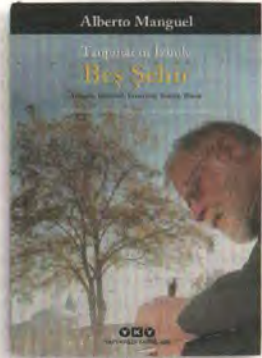
BİR 'GEZİ' KİTABI OLARAK 'TANPINAR'IN İZİNDE BEŞ ŞEHİR'

İsa Karaaslan

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Beş Şehir* kitabı hakkında, Türkçenin en büyük zaferlerinden biridir yorumunu yapsak abartmış olmayız. Enis Batur'la bir sohbetimizde Tanpınar'ın *Beş Şehir*'i zorlanarak yazdığını itiraf ettiğini söylediğimde "Kendine haksızlık etmiş" demişti.

Her iyi kitaptan sonra geriye dönme hissi uyanıyor bende. Tanpınar'ın *Beş Şehir* kitabı da geriye dönme hissini uyandıran kitaplardan. Hal böyle olunca Tanpınar'ın izinden giderek yazılan bir kitaba karşı beklentileriniz büyük oluyor; bu, yabancı bir yazar tarafından kaleme alınmış olsa bile. Türk okurundan özür dileyerek başlıyor Manguel kitabına; tarihçi, sosyolog ve şair olmadığı için. Yine de yetkin bir sosyolog ve tarihçi edasıyla cesurca konuşabiliyor; Türk toplumu ve Türk kültürü hakkında. Bir tek şair olamıyor Manguel kitabı yazarken. Bizdeki 'özrü kabahatinden büyük' deyimi herhalde böyle durumlar için kullanılıyor olsa gerek. Manguel'in bağlam dışına çıkıp her şehirde Gezi Parkı olaylarına güzelleme yapması ve iktidar eleştirilerinde bulunması, kitabı Tanpınar'ın estetik ve edebi anlayışından oldukça uzaklaştırıyor.

Kitabın Konya bahsinde Şems'in kabrine gidiyor Manguel ve şu izlenimleri aktarıyor okura, "Bir adam içeri giriyor, eşiği öpüyor. Şems'e dua okuduktan sonra, geri geri çıkıyor ki kabre sırtını dönerek saygısızlık ediyor görünmesin." Buraya kadar her şey normal, devam ediyor Manguel, "Bana İslami inançta kabir ibadetine izin verilmediği söylendi; sadece Türkiye'de yaygın." (s.75) Türkiye'de kabirlere ibadet edildiğini (tapıldığını) de öğrenmiş oluyoruz böylelikle Manguel'den. Üsküdar için, "Çok muhafazakâr, dindar bir yer: Sokağa boydan boya Kuran ayetleri yazılı pankartlar asılı, hoparlörlerden Kuran okunuyor." Kuran'dan kastı sanıyoruz ki ezan Manguel'in. Müslümanların inandığı Tanrı hakkında şu yorumları yapıyor Manguel, "Bense, her şeye gücü yeten, her şeyi bilen, ama öte yandan moda (başörtüsü ve eteklerin boyu) ve gastronomi (neyi yemeli, neyi yememeli) gibi önemsiz dünyevi şeylerle ilgilenen ve O'na ilişkin aptalca şakalardan alınan bir Tanrı'ya inancı acayip buluyorum." (s.18) Liselerde Osmanlıcanın seçmeli ders olarak okutulmasını, artık "eski imparatorluk günlerinde olduğu gibi öğrencilerin dillerini Osmanlıca



Tanpınar'ın İzinde Beş Şehir
Alberto Manguel
Yapı Kredi Yayınları

yazıyla öğrenecekler..." (s.21) şeklinde algılıyor ve bunun "dinsel dogmatizm" kokusu yaydığını iddia ederek olaya tarafı yaklaşıyor. Bu haliyle kitap, sanki oryantalist bakış açısına sahip İslam karşıtı birine sipariş üzerine yazdırılmış gibi sıkıcı bir bildiri metninden öteye geçemiyor.

Önemli mimarlarımızdan Turgut Cansever, *İslam'da Şehir ve Mimari* isimli kitabında şehrin; insanın, hayatını düzenlemek üzere meydana getirdiği en önemli, en büyük fiziki ürün ve insan hayatını yöneten, çerçeveleyen yapılar olduğunu söylüyor. Yine Cansever'e göre şehir tasavvuruna biçim veren tercihleri insan ve toplumlar, inançlarından, dinlerinden hareket ederek belirliyordu. Kültürümüz ve insanımız hakkında çok önemli fikirler veren söz konusu 'Beş Şehir' hakkında konuşurken ya da bir yapıt ortaya koyarken Cansever'in belirttiği hususları göz ardı etmek bir bakıma kültürel bir cinayettir. Manguel'in yapmaya kalkıştığı tam olarak bu.

Ahmet Haşim *Frankfurt Seyahatnamesi* isimli kitabının 'Harikulâde Mukaddime' isimli giriş yazısında insanın seyahate çıkma sebebinin etrafında sürekli görüp baktığı şeylerin alelâdeliğinden kurtulabilmek olduğunu söyler; ona göre seyahat "Harikulâdelikler avı"dır. Seyyahı, harikulâdelikler avına çıkan geçici bir şaire benzetir Haşim. Tanpınar'ın *Beş Şehir*'inin bize tanıdık gelen tarafı, kitabı yaratıcı muhayyilesiyle yazmış olmasıydı.

Evet, şair olmadığı için özür diliyordu Manguel, fakat "geçici" bir şair bakışıyla ön yargılarından kurtulup etrafındaki-beleğindeki alelâdeliklerden Tanpınar'ın metnine yaklaşabileceği bir "harikulâdelik" çıkarabilirdi. ■



İnsanlara her şeyden önce bir birey olmaları önerilmeli.

Kendi kafalarıyla düşünmeleri...

Çıkarlarının bilinçlerini saptırmasına karşı direnmeleri...

Araştırarak, sorgulayarak, sorarak kendi kafalarıyla düşünmeleri...

Ait oldukları takımın marşlarıyla, kendi tekkelerinin ezberleriyle değil...

Ve eğer böyle düşünmeyi becerebilirlerse düşündükleri gibi yaşamaları...

**Kaan Arslanoğlu'nun ülkenin gündemine,
entelektüel çevrelere ve kamplaşmalara dair çarpıcı kitabı**

İTHAKİ YAYINLARI'NDA!

OKURLARA NANİK, BALZAC'TAN SELAMLAR!

Cemil Üzen

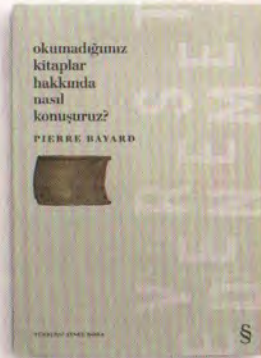
1) Yakın zamanda kaybettığımız büyük romancı Umberto Eco'nun muzip ve zeki arkadaşı Pierre Bayard, *okumadığımız kitaplar hakkında nasıl konuşuruz?*¹ adındaki zihin açıcı denemesinde "okumama"nın ne kadar saygın ve bilinçli bir tercih olduğunu anlatarak giriyor söze. Evvela okumamanın okumaya göre çok daha zorlu bir uğraş olduğu, bir okumama ediminin dolayımında, Musil'in kahramanından yola çıkarak örnekleniyor. Sonrasında sosyal yaşamın çeşitli anlarında hayatımızı kurtaracak "okumama" hilelerini muhtemelen insi bir gültüş eşliğinde kaydederken yine edebiyat dünyasının seçkin örneklerine ait eserlerine dair okumama deneyimlerine başvurmaktan çekinmiyor. Musil, Prost, Eco, Valery, Balzac gibi ünlü edebiyatçıları "kötü niyetine" alet ediyor. Bayard, her ne kadar başlangıçta kazmayı epistemolojik bir damara vursa, kitabı yazmaktaki asıl amacının entelektüel çevrelerdeki gültüş "okumuş gibi yapma" geleneğine saldırmak olduğunu açıkça ifade ediyor.

Enis Batur bir sohbet esnasında bu ülkede herkesin klasik metinleri "annesinin karnındayken" okuduğunu söylemişti. Bayard da bu durumu görüyor ve arttırıyor: Entelektüel çevrelerde asıl problem "okumuş gibi" yapıldığında değil, bu durum ifşa edildiğinde ortaya çıkar. Bir İngiliz edebiyatı kürsüsünde Shakespeare okumadan okumuş gibi yaptığınız takdirde kimse bunu tuhaf karşılamayacaktır. Nasılsa anlam okur tarafından üretilen kaygan bir zeminde varolmaktadır. (Aslında Bayard'ın bu noktada kuramsal olanı, eleştiride klişeleşmiş olanı da okumamak adına bir savunma mekanizmasına çevirdiğini söyleyebiliriz. Hemen topu x kuramsal tartışması veya y eleştirel klişesine getirin ve serbestçe top çevirmeye başlayın!) Bu konuda kimse aynı fikirde olmak zorunda değildir ve okumadan edindiğiniz fikirlerinizi bu nedenle rahatlıkla savunabilirsiniz. Nasılsa okunan ve okunmayan tüm kitaplar bir "iç kitap"la ilgilidir ve biz aslında hep bu iç kitaba dair konuşuruz. Fakat açıkça Shakespeare okumadığınızı söylerseniz kırmızı çizgiyi ihlal etmiş olursunuz. Doğrusu bu, kabul edilemez bir şeydir. Aslında entelektüel camia ehl-i sünnet benzeri bir insanın mensubudur. Çok büyük günahlar işleseniz dahi, insanın temel ilkelerini reddeden bir şey söylemediğiniz

sürece aforoz edilmezsiniz. Fakat, "okumadım" demek, bakın bu küfür sayılır!

İkiyüzlü topluluklar içindeki sahtekârlar aslında birer sanatçıdır. Herkesi kandırdıktan sonra köşelerinden kıs kıs gülmeyi fazlasıyla hak etmişlerdir. Elmyr de Hory nasıl sanat piyasasının yozlaşmış bir düzen olduğunu gösteriyorsa, Pierre Bayard da akademik ve entelektüel cemiyetin adına "kültür" denen, "bireysel cehaleti gizlemekle yükümlü" bir tiyatro olduğunu açık ediyor. Fakat, "Kral çıplak" dese de Don Kişotluğa soyunmuyor. Şarlatanlığın keyfini sürüyor.

2) Pierre Bayard'ın *okumadığımız kitaplar hakkında nasıl konuşuruz?* isimli denemesi keskin bir zekânın sarhoşluğu olarak değerlendirmemiz mümkün. Bayard, besbelli satır satır okumuş olduğu kitapları "okumamış gibi" yaparak, "okumuş gibi" yapan entelektüel çevreyle alay etmenin konforlu bir yolunu buluyor. Metin boyunca zekânın tüm yetkinliğini sergileyen Bayard, daha en başından



Okumadığımız Kitaplar Hakkında
Nasıl Konuşuruz
Pierre Bayard
Çev.: Aysel Bora
Everest Yayınları

okumadığı kitaplar hakkında nasıl konuşacağını anlatan bir kitabı okutarak okuyucusuna büyük bir tuzak kuruyor. Kitap boyunca da okuyucuyu yer yer aptal yerine koyan bu tuzaklar devam ediyor. Her, "Hay aksi, bu adam okumadığı kitaplar hakkında nasıl bunları yazabilmiş," dediginizde kendinizin ne kadar aptal, Bayard'ın ne kadar zeki olduğu gerçeğiyle yüzleşmeniz gerekiyor. Aslında okuma ediminin sonunda hâlâ okumadığınız kitaplar hakkında rahatça konuşabilecek bir konuma erişmiş olmuyorsunuz. Çünkü Bayard kendi entelektüel "iç kitabından" konuştuğu gerçeği gözünüzün önünde bir sır olarak kendini muhafaza ediyor. Kitabın sonunda toplumun "okur gibi yaptığı" gibi beylik bir gerçek ve Bayard'ın zeki bir adam olduğu dışında bir şey kalmıyor aslında elinizde.

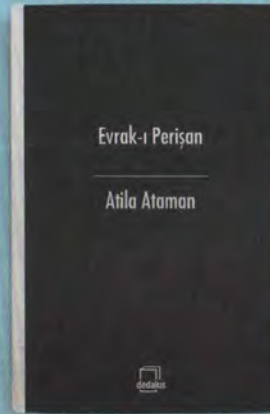
Aslında Bayard'ın "okumuş gibi" konuşma tüyoları editörlerin arka kapak yazılarında, kitap eklerinin kitap tanıtım metinlerinde gördüklerimizin çok da ötesi değil. Temelde sadece kitabı okumamış olanlar üzerinde başarılı olacak numaralardan söz ediyor. Oysa az da olsa "okumuş" birileri vardır ve bir gün fena halde foyanızı açığa çıkarabilir. Bayard'ın tek dayanağı okumuş olanların da "okumuş gibi" yaptığı kimi eserlerin varlığına güvenip pençelerini saklayacak olması. Bayard'ın bir konuda dürüstlüğüne teslim etmek gerekiyor: Okuma ediminden ziyade sosyal yaşamda bir performans olarak okumaktan söz ettiğini açıkça ifade ediyor. Peki bunun için iç kitabımızdan, anlamın varoluş zeminin kayganlığından söz edip okuma ediminin bizzat kendisinden ürettiği referanslara gerçekten ihtiyaç var mı? Sosyal ilişkilerinin dışsal zeminine getirdiği haklı eleştirileri savunmak için okuma ediminin içsel dinamiklerini de oyunun bir parçası haline getirerek tam da bir politikacı seçici geçirgenliği göstermiyor mu?

Bayard, dobra biri gibi davranıyor ve böyle davranmasında bir sorun yok. Fakat, kitap boyunca estirdiği kişisel gelişim kitaplarından tanıdığımız bir "Siz de yapabilirsiniz!" havası var ki bu doğrallığı epeyce töhmet altında bırakıyor. İkincil kaynakları okuyarak yazdığı makaleleri yayımlatmayı başaran bir yeni yetme akademisyenin heyecanıyla bunu söylemesi de cabası. Kurnazlık güzeldir, fakat emeğin yerini tutamaz. Bayard'ın bir başarısından söz edeceksek, bu ögle birası için iki akademisyenin gayik muhabbetini entelektüel bir forma dönüştürmeyi başarmış olmasıdır denebilir. Fakat, halis okuyucunun bu ucuz numaraları yutacağına inanmıyorum.² ■

Dipnotlar —

1 GAK + +

2 Bu belirsizlik için, Rıza P. Bayard, "fikrilerini dayandırmak", okumadığınız kitaplar hakkında nasıl konuşursanız, 100. Ayıl Kitabı, Everest Yayınları, 2013



AHMET OKTAY'IN ARDINDAN...

Medeni Yılmaz

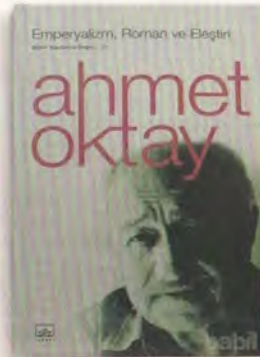
"Eleştiri Nedir?" adlı ünlü denemesinde Roland Barthes: "Edebiyat kuramı ne kadar dolambaçlı yollara saparsa sapsın, her romancı, her ozan, dilin dışında ve öncesinde olan nesnelerden ve olaylardan söz eder. Bu nesneler, bu olaylar düşsel de olsalar durum değişmez: Dünya vardır ve yazar konuşur, işte edebiyat!" der. ("Eleştiri Nedir?", Çeviren: Tahsin Yücel. *Türk Dili Eleştiri Özel Sayısı* 2. Sayı 234, Mart 1971) Sanırım Ahmet Oktay'ın edebiyat anlayışı üzerine bundan daha iyi bir tanımlama olmazdı. Zira Ahmet Oktay söz konusuysa, orada bir dünya üretkenlik vardır; orada edebiyatın dışında politik unsurlar vardır; aslında orada, kendi deyişiyle "gerçek edebiyat" vardır.

Geçtiğimiz günlerde (3 Mart 2016) kaybettüğümüz edebiyatımızın önde gelen isimlerinden Ahmet Oktay, her ne kadar öncelikle bir "şair" olarak tanınsa da aynı zamanda edebiyat, sanat ve politika üstüne yazılarıyla da edebiyatımızda ses getirmiş çok yönlü bir fikir adamı ve basın kartı olan bir gazeteciye. Nitekim her yazara nasip olmayacak bir biçimde, daha sağlığında, İthaki Yayınları onun tüm yapıtlarını bir dizi halinde yayımlamaya başlamıştı bile. İşte bu "*Bütün Yapıtlarına Doğru*" dizisinin beşinci cildini edebiyat üzerine yazıları oluşturuyor. Kitap dört bölümden oluşuyor: Daha önce çeşitli dergilerde yayımlanmış, fakat ilk kez bir kitapta toplanan yazılarının yer aldığı "Kuramsal Çerçeve Oluşturmak" başlıklı ilk bölümü, Romanımıza Ne Oldu? (2003), Anlatıların Aynası (2001), Şeytan, Melek, Soygarı (1998) gibi bölümler takip ediyor. Tabi bilindiği üzere, sonraki üç bölüm daha önce yayımlanmış kitaplardan oluşuyor. Dolayısıyla bu oldukça hacimli yapıtta (701 sayfa) dört kitap bir arada bulunuyor diyebiliriz.

Kitabına, "Bütün Yapıtları" için uzunca bir sunuş yazısıyla başlayan Oktay, "özellikle 1980 sonrası entelektüel yaşamın bir eleştirel envanterini" çıkarttığını belirtiyor. İlgili alıntıda da görüleceği üzere Oktay, bu ilk bölümdeki yazılarında Türk romanının depolitize edilmesi üzerine yoğunlaşıyor. Özellikle 1980 Darbesi sonrasında ve Turgut Özal döneminden itibaren romanımızda bir kırılma olduğunu ve dahası "medyatik hedonizm" olarak adlandırdığı bir politik kopuş sürecinin başladığını çeşitli örnekler

eşliğinde ifade ediyor. Orhan Pamuk ve Elif Şafak gibi pek çok yazarın toplumsal ve siyasal içeriginden sıyrılmış yapıtlar üretmeye başladığını ve "Türk entelijensiyası" olarak adlandırdığı basın ve medyadaki kimi kişilerin de bu yazarların yapıtlarına alkış tutarak onları popüler kıldığını dile getiren Oktay, diğer yandan Tahsin Yücel ve Leyla Erbil gibi yazarları da yapıtlarındaki yakın tarihin politik unsurları nedeniyle başarılı buluyor.

Sonraki sayfalarda Oktay, hem yayımlanan roman sayısının hem de ilk romanlarını yazan yazarların sayısının artışına da eleştirel yaklaşıyor. Özellikle roman türünün ticari getirisinin de etkisiyle ülkemizde adeta "romancı enfasyonu" yaşandığını belirtten Oktay, reklam ve pazarlamanın da etkisiyle *Ulysses* gibi "demir leblebi" bir kitabın bile çok satanlar listelerinden düşmediğini söylüyor. Nitekim, *Tutunamayanlar* gibi çok katmanlı, derinlikli ve oldukça uzun olan bir romanın, özel televizyonların ve internetin devreye girdiği 90'lardan itibaren yeniden popüler olması ve hatta hemen her yıl en çok satılanlar listesinde olması da Oktay'ı destekleyici bir örnek olabilir. Ama roman sayısındaki bu niceliksel artışın



Emperyalizm, Roman ve Eleştiri
Ahmet Oktay
İthaki Yayınları

niteliğe pek yansımadığını, çünkü günümüz romanlarının toplumsal, tinsel ve siyasal sorunları ele almaktan ziyade, okuru eğlendirmeyi hedeflediğini belirten Oktay, bunun nedenini 12 Eylül darbesine bağyor: "12 Eylül kitleleri hızla depolitize etti, yazarı da okuru da ürkekleştirdiyse, medya da topluma nemelazımcı bir hedonizmi içselleştirdi." (s.200)

Kitabın adında yer alan "emperyalizm" kavramına dair de söyleyecekleri var Ahmet Oktay'ın. Ki bence bu bölüm, kitabın en ilgi çekici kimi sayfalarını içerir. Özellikle Sosyalist Blok'un çökmesiyle "dünya jandarmalığına soyunan" Amerika'nın, "küreselleşme" adı verilen bir "düş" görmeye başladığını ve bunu tüm dünyaya empoze etmeyi hedeflediğini yazıyor. Bunun yalnızca siyasi boyutunun olmadığını, kültürel, yazınsal, sanatsal ve düşünsel biçimler aracılığıyla da yaygınlaştırılmaya çalışıldığını belirtiyor. Parodi ve pastiş yoluyla tarih ve siyasetin işlevsizleştirildiğini söyleyen Oktay, emperyalizmin nihai amacının bireyci ideolojiye yönelik yapıtlar üretilmesine olanak sağlamak olduğunu ve ülkemiz yazarlarının da "maalesef" bu ideoloji doğrultusunda yapıtlar kaleme almaya başladıklarını iddia ediyor. Nitekim Amerika'daki tema ve izleklerin olduğu gibi edebiyatımıza taşındığını, özellikle 1980 sonrası postmodernist Türk romanının, bu "küreselleşme" karmaşası nedeniyle kendine özgü toplumsal/siyasal tabanını yitirmeye başladığını söylüyor. Orhan Pamuk'un *Benim Adam Kırmızı* romanından hareketle iddiasının altını da dolduruyor. Onun yapıtlarının günümüz siyasal ve toplumsal koşullarını yansıtmaktan uzak olmasına vurgu yaparak, Pamuk'un "eğlendirmek ve haz vermek" yolundaki postmodernist söyleme prim verdiğini dile getiriyor.

Bu hacimli kitabın dördüncü ve son bölümünü, daha önce pek çok yayınevi tarafından ayrıca yayımlanan ve Selim İleri üzerine bir inceleme olan "Şeytan, Melek, Soygarı" adlı kitap oluşturuyor. Bu bölümde, edebiyatımızın önde gelen romancılarından Selim İleri'nin yapıtlarını ve onun ideolojik gelişimini ele alan Oktay, aynı zamanda yakın siyasal tarihimizi de onun yapıtları çerçevesinden yorumluyor. Selim İleri üzerine edebiyatımızdaki en kapsamlı yapıtlardan olan bu kitapta, İleri'nin Ahmet Oktay ile olan çalkantılı dostluklarının izlerini görmek de mümkün.

Özellikle toplumcu gerçekçilik, Marksizm ve Türk romanı üzerine çeşitli denemeleriyle kendi kuşağı ve sonrasına yön vermiş ve şiirleriyle Türk edebiyatında ayrıcalıklı yer edinmiş Ahmet Oktay gibi dev bir ismin yarattığı boşluk, şüphesiz ki pek kolay dolmayacaktır. Haliyle onun tüm yapıtlarının toplu basımının yapılması edebiyatımız açısından önemli bir kazanımdır. ■



JÖN TÜRKÜK VE KEMALİZM KISKACINDA İTTİHADÇILIK İSMAİL KÜÇÜKKILINÇ

Türk tarihinin en buhranlı döneminde ciddi bir sorumluluk üstlenerek, devleti içinde bulunduğu ateş çemberinden geçirmeye çalışan İttihadçılar, bütün iyi niyetlerine rağmen, canlarından daha çok sevdikleri Osmanlı Devleti'ni kurtaramamışlarsa da bugünkü yaşadığımız toprakları bize armağan etmişlerdir. İsmail Küçükkılınç, büyük bir titizlikle kaleme aldığı Jön Türklük ve Kemalizm Kışkacında İttihadçılık kitabında İttihadçılık hakkındaki menfi iddiaları ve ithamları tek tek çürüterek İttihadçıları, artık Türk tarihine mâl olmuş tarihî bir yapı olarak objektif bir gözle anlatıyor.

Siparişlerinizi web sitemizden verebilirsiniz.



www.otuken.com.tr

twitter.com/otukennesriyat facebook.com/otukennesriyat

TAVANARASINDAN BİLİNÇALTINA

"UNUTULAN" BİR HİKÂYE

İbrahim Tüzer

"Seni çok mu yalnız bıraktılar sevgilim?"

Oğuz Atay

Hatıralarıyla tutunur insan şimdiye

Neyi unuttur ki insan? Hatıraları, acıları, sevinçleri, başarıları, hayal kırıklıklarını mı? Şimdi'yi bütün yönleriyle anlamasına imkân veren geçmiş zamanı mı? Kim olduğunu ve nasıl davranması gerektiğini hatırlatan çepeçevre sarılı olduğu kanunları, yönetmelikleri, kuralları, tüzükleri ve değerleri mi? Yaşamışlıklarının kokusu sinen eşyayı mı...? Unutmaz aslında hiçbirini. Akıp giden zaman içerisinde tüm hâllerin ve seslerin kaybolmadığı gibi, insan da bilincinin duyumsadığı, gözünün görmediği, elinin dokunmadığı, sesinin karşılık bulduğu hiçbir şeyi unutmaz. Belki hatırlamak istemez. Ya da birer yaşamışlık olarak geçmiş zamana hapsedtiği ne varsa onların bilinç, madde ve ses düzeyine çıkmasına izin vermayerek görünür olmasını istemez. Görünür olan sürekli hatırların çünkü.

Bundan dolayı insan, hatırlamak istemediği ne varsa evvela göz önünden kaldırır onu. Depoları, mahzenleri, tavanaraları vardır örneğin yaşadığı mekânlarda bunun için. Evvela fazlalık sayar bir dönem hayatında yer eden eşyaları ve sonra kaldırır verir göz önünden onları. Ancak gözün önünden kaldıranı tamamen yok olmaz. Kolay kolay unutturamaz eşyaya sinen zamanın kokusu kendini. Sadece eşya mı peki...? Bilir insan deposunda, mahzeninde ya da tavanarasında yaşamışlıklarının olduğunu. Gaston Bachelard evinde mahzeni ya da tavanarası olanlar ile yaşadığı odada fazla çekmecesini bulunan insanları hep şanslı sayar. Her bir mahzen, her bir tavanarası, her bir çekmece hatıralar barınağıdır çünkü. Kaldırılan, saklanan ya da tıkıştırılan bu hatıralar aracılığıyla insan yaşadığı mekâna içerden bağlanır ve orasını "yuva" olarak kabul eder. Bir mekân yuva olarak kabul edildikten sonra ise korunan sadece beden ya da maddi tarafları değildir insanın. Ruhuna gelecek saldırılar karşısında da tutunacak, sığınacak bir "yuva" tesis etmiş olur. Ve insan, geçmişleriyle varolmaya çalışır burada.

Diğer taraftan insanın bilinçaltı da tıpkı mahzen ve tavanarası gibidir. Duyular dünyasında yaşananlar,

hissedilen, duyumsanan ne varsa göz önünden kaldırılıp yok sayılsa bile bastırılmış duygu değeri olarak bilinçaltında varolmaya devam eder. Bundan dolayı Sigmund Freud, bilinçaltının asıl ruhsal gerçeklik olduğuna dikkat çeker. Burada hiçbir şey sonlandıramaz; hiçbir şey geçmiş ya da unutulmuş değildir. Esas olan bilincinin altı ve üstüyle yüzleşebilmesidir insanın. Yüzleşebildiği, özellikle bilincinin altına attıklarını fark edebildiği ölçüde karşılaşır insan kendiliğiyle. Her fark ediş, her kendilik karşılaşması ise acı verip huzursuz ettiği kadar enginlik ve sahicilik de sunar insana. Carl Gustav Jung'un işaret ettiği gibi nesnesinin büyüklüğünü taşıyabileceği ruhsal bir enginlik... Gölgesi tarafından ele geçirilmesinin önünde duran koca bir sahicilik...

Oğuz Atay ve Unutulan bir şeyler

Oğuz Atay da sadece romanlarıyla değil hikâyeleleriyle de hep kendisiyle karşılaşan insanın macerasını sunar okuruna. Bilincinin altını ve üstünü tüm kıvrımlarıyla fark etmeye çabalayan, mahzenleri, tavanarası ya da çekmeceleri olan, kendiliğiyle didişen, yaşamışlığını akılda tutan, acılarıyla, hevesleriyle, korkularıyla, geçmişleriyle hep bir arada olan çoğu adız kahrmanların hikâyeleridir bunlar. Korkuyu Beklerken (Eserden yaptığım alıntılarda, İletişim Yayınları'nın 2002 yılında İstanbul'da yayımladığı 14. baskısını kullandım.) adını verdiği ve 8 hikâyesini bir araya getirdiği kitabında Atay, anlatı tekniğinden tema değerlerinin dizilişine kadar romanlarında yer alan tüm unsurların adeta küçük birer kesitini sunar. Sıkıştırılmış ve iç içe geçmiş anlam alanlarıyla Oğuz Atay dünyasının giriş kapısıdır bu anlatılar.

Unutulan adını verdiği hikâyesinde tavanarası metaforuyla eşsiz bir anlam alanı sunar okura Oğuz Atay. "Ben tavanarasındayım sevgilim!" diye seslenen adız kadının bir delikten aşağı doğru bağırmasıyla başlar hikâye. Tonu yükseltilebilir ses, sadece bir metnin başlaması değil aynı zamanda bu sese muhatap kılınan okurun da kendi tavanarasına, bilinçaltına çekilmesine bir çağrıdır aslında. "Orası çok karanlıktır; dur, sana bir fener vereyim" diyen karşı ses, tavanarasında gizlenen, göz önünden alınarak karanlığa terk edilen, üstü örtülen, bilinçaltına itilen ne varsa aydınlanışın ister. Fakat her şeyin ayan

beyan görünmesi, feneri tutan elin hareketine bağlıdır. El nereye yönelirse fener de orayı aydınlatır. Tavanarasının karanlığında gezinen kahramanımızın eli, feneri “yakın bir yere tut”ar ve “annesiyile babasının resimleri”ni görür. Tavanarasında, karanlıkta, dehlizde, bilinçaltında karşılaşılan ilk manzara tesadüf müdür...? Biran için bu fotoğrafları tavanarasından aşağıya indirmek ister. “Aşağıda onlara bir yer bulabilir miyim? Koridorda, sandık odasında...” diyerek evin düzenini gözünün önünden geçirir. Ve resimlerden birini alarak “yüksekçe bir yere” koyar. Bilinçaltına itilmiş olanın üste çıkarılması, diğer bir ifadeyle tavanarasından aşağıya indirilmesi, onun yüksekçe bir yerde konumlandırılarak görünür olmasına bağlıdır.

Her resim zamana düşülen bir nottur aslında. Fotoğraflanarak anın yakalanması, çok kısa bir süreliğine bile olsa, ölümlü bir varlığın sonsuzluğu arzu etmesi demektir. Bu arzudan dolayı belki de insan, geçmişteki an’lar için değil gelecek için fotoğraf çektirir. Unutulan’ın kahramanı da “ne kadar çok resim çek-tirmişim yarabbi!” diyerek bakar tavanarasındaki fotoğraflarına. Ve hayıflanır resim çektirirken verdiği pozlara: “Duruşlar da gülünç. Kim bilir hangi filimden” diyerek tavanarasına çekilip bilincinin altındaki ile yüzleşebilenlere has bir farkındalığı ulaştır ve duruşunun, tavrının, bakışının anlamı üzerine düşünmeye başlar. Ödünçlenen kimliklerin durumu yansımasıdır fotoğraflara.

Fener ışığının aydınlığında devam eden tavanarasındaki gezinti amaçsız değildir aslında. Tıpkı insanın her eylemini kendisi için yapması ve kendi yarım-lığını tamam etmek için uğraşması gibi tavanarasında/bilinçaltında çıkılan yolculuk da yüzleşmek istenilen gerçeğe doğru yönelir. Kendiliğin ve sahiçiliğin elde edilmesiyle sonuçlanan her yüzleşme, bilhassa bastırılmış duygu değerlerinin gün yüzüne çıkmasına imkân vermişse sonuç şiddetli olur. Kahramanımız için de durum aynıdır. Karanlık içerisinde fenerin yöneldiği alanda karşısına çıkan aydınlık, bastırdığı, bilinçaltına ittiği, korktuğu, unuttuğu ve göz önünden kaldırarak tavanarasına hapsedtiği eski sevgilisidir.

Oğuz Atay bu yüzleşme/karşılaşma anının şiddetini kahramanı aracılığıyla muhatabına hissettirmek isterken çağrışım alanları çok derin ve geniş olan söz dizimlerini özellikle kullanır: “Dizleri titredi, dişleri birbirine çarptı, ayağının altından kayıp gitti düşme...” derken tavanarasında yerde yatan sevgilisi, “tozlanmış, örümcek bağlamış”tır. Ancak “korkusuna rağmen fenerle birlikte, ona yaklaş”ır. Sol elinde bir tabanca tuttuğunu ve şakağından kendini vurduğunu görür. Fantastik öğelerin bilinç akışı tekniğiyle beraber ustaca kurgulandığı metnin bu



Çizim: Zeynep Dağdelen

kısmından sonra hikâye kahramanı, tam bir yüzleşme durumuyla karşı karşıya kalır. Şiddetli bir kavga-dan sonra sevgilisini tavanarasına/bilincininaltına itmiş fakat hiçbir zaman tam olarak unutmaya gerçekleştiremeyeceği için yüzleşme de ani olmuştur. Böylelikle evlendikten sonra eski sevgilisi ile ilgili bilincinin altında bastırdığı tüm yaşanmışlıklar, hatıralar, anılar, duygular tozlanmış tavanarasından birer birer gün yüzüne çıkar. Ve sonunda “hayır, gerçekten ölmedi; çünkü ben yaşayamazdım ölseydi” deyiverir.

Neyi unuttur ki insan? diye sormuştum yazının başında. Şimdi verilen cevaplara şunu da eklemenin tam vakti: Bu dünyadan bir kez geçeceği bilincini taşıyan, hissedebilen, soru sorabilen, sahiçilik arayışında olan ve fark etme yetisini köreltmeyen insan unutmaz. Unutamaz. Tıpkı Oğuz Atay’ın kahraman-ları gibi. Bilince, eşyaya, varlığa ve hatıralara sinen yaşanmışlıklar hiçbir zaman unutulmaz... ■



Çizim: Barry Selvan

KENDİNE AİT HİKÂYESİ OLANLARIN ÖYKÜSÜ:

KORKUYU BEKLERKEN

Hasan Öztürk

Türk romanından söz edildiğinde, onun "postmodern" çizgisinin öncü adı Oğuz Atay, öncelikle *Tutunamayanlar* yazarıdır. Romancı Oğuz Atay, edebiyatımıza *Tutunamayanlar* adlı bir roman armağan etmekle yetinmemiş, içinde bulundukları/bulunmak zorunda oldukları toplumda yaşamak becerisini kaybedenleri de adlandırmıştır: Hemen herkes tutunamayandır bu toplumda; *Tutunamayanlar* romanını okumuş olmaları da gerekmez onların. 1972'de yayımlanan kült roman *Tutunamayanlar*, yazarının sonraki romanlarını beslemekle kalmamış, aynı yıllardaki öykülerin hikâyesini de var etmiştir. Sekiz öyküden oluşan ve yazarın tek öykü kitabı olan *Korkuyu Beklerken*, hacimli romanın iç odalarının bir bir doluşmasıdır. *Tutunamayanlar*'ın, dolayısıyla da Oğuz Atay'ın anahtar sözcükleri olan ironi, aydın eleştirisi, yalnızlık, yabancılaşma, bürokrasi yergisi, saçma... *Korkuyu Beklerken* kitabının da şifreleridir.

Korkuyu Beklerken kitabının öyküleri, edebiyat metninin kurguma yapısına yönelik her tür kuramsal ayrımıyı barındıracak zenginliktedir. Oğuz Atay'ın ironik dilini ilk okuyuşta göremeyen okur için öyküler, "saçma" ile yaftalanıp geçitirilecek türdendir. Oysa öyküler, kurguma metin donanımlığı kadar yergi/ironiyi sökebilecek bir ilgiyi, kavrayışı gerektirir. Öykülerin yalnızca birinde öykü kişinin adı bilinir, öbürleri adsız kişilerdir; onların ev, iş ve aile düzenleri de yoktur. Öyküler bu yönüyle kişilerinin adları bilinen romanlardan farklıdır belki; ancak kişilerin birbirlerinin aynı olmasıyla öyküler, romanlarla yakınlaşır. Öykülerin kişileri karamsar, uyum sağlayamamış, iddiasız vb. nitelikleriyle tanınabilen "niteliksiz/bilinmeyen" kişilerdir ama "ezik" değildirler. Her birimizin gördüğü ancak hiçbirimizin tanıyamadığı kişilerdir onlar. Onun kişileri sıradan insan görüntüsü verebilirler, ne var ki onların eylemleri sıradan değildir. Çok kez haklarında ne düşüneceğimizi bilemediğimiz de bundadır belki.

Zamanın yanılışı, zamanının edebiyatını anlayamamış olmasıdır. Haşım, "lisan-ı hafi" dedikten uzun yıllar sonra modern şiirimizin öncülerinden sayılabilmıştır. Tanpınar'ın, sükût suikastına kurban gitmiş olarak anılması boşuna değil elbette. Oğuz Atay'ın da zamanında "toplumcu" söylemlere kurban edilerek görmezlikten gelinmesine şaşmamalı. Bugün de kalabalık, ötekileştirme kaygısında; "deli", "cüzamlı", "kafadan manyak" türü damgalarla çoğaltabiliyor koroya katılmayanları. Bugün "yazısız, pulsuz, damgasız" zarflar gelmiyor belki ama evham zirve yapmış, "eşya bir gün delirirse" diye korkacak duruma gelmişiz. Üniversitemizin bilimsel çalışmaları, akademik unvanların "insanın kartvizitine yazılabileceği bir altlık, adını alttan besleyen bir destek" olduğuna kanıt değil mi? Dağ taş üniversite, duvarlarımız diploma bezeli ancak "gösterişten ibaret"ler kayıtlara sığmıyor. Memleketin üçra beldesinde susuz tuvaletin karşısına "tahta at" heykeli diyecek "güzelleştirme derneği" Kemal Sunal filmlerinin mizahıyla sınırlı değildir ne yazık ki. Yönetim biçimlerini sürdüren kişinin (*Korkuyu Beklerken*), "Bunun dışında hiçbir şey yoktur, varsa da bunlardan birine girer." buyruğu, Ece Ayhan'ın "Meçhul Öğrenci Anıtı" şiirini de çağırıştıran, bitmeyecek müfredat programı yergisidir. *Demiryolu Hikâyecileri*, bence *Sonuncu* (Tahsin Yücel) romanına kırk yıl önceki "önsöz"dür. Bugün çok satmak kaygısı öne çıkmıştır; sucuk-ekmek satanlar benzeri, müşterinin beğeneceği ürünler sunması gerekiyor yazarın. Taşraya imza gürlüne gidenlerin salondakileri, "Canlarım, harikasınız, çok seviyorum sizi." sözleriyle imza kuyruğuna çağırılmalarının, gerektiğinde sucuk-ekmek satanlar gibi bağırarlardan ayrımı kalmamıştır. Türk Dil Kurumu'nun, öyküyü yayımlarken adını *Demiryolu Öykücüsü* olarak değiştirmesini de gözden kaçırmamak gerekir.

Oğuz Atay'ın öykülerini okurken edebiyat cumhuriyetine çıkılan yolculuğun istasyonunda buluruz kendimizi. Tanpınar'ın tedirginleriyle Yusuf Atılgan'ın aylaklarını selamlarız *Korkuyu Beklerken*

öykülerinde. Sevdiği iki yazarın Kafka ve Dostoyevski olması, Oğuz Atay öyküleri için sınırlama sayılmaz. Kafka'nın romanlarında iktidarın, insana açık çıkış yollarını tıkayıp sıkboğaz ettiği çaresiz bireyi, *Beyaz Mantolu Adam* öyküsünün parasız, başarısız, hiçbir hüner gösterememiş, denizde yok olduktan sonra ardında kayda değer bir "hikâye" bırakan sessizdir. *Beyaz Mantolu Adam*, kendini temize çıkarmak adına kendi içinden "günah keçisi" bulmayı seçen kalabalığın Yuşka'sıdır. Andrey Platonov (1899-1951), öldürdükleri Yuşka'dan özür diletir kalabalığı: "Elveda Yuşka, başışla hepimizi. Çürüğe çıkardı insanlar seni, onlara düşmüştü sanki seni yargılamak!" Kalabalığın nesnesi "beyaz mantolu adam", hep dinleyen ve sonunda yok olunca hikâyesi olandır; öyküye ad veren Yuşka gibi, Yatık Emine (Refik Halit) gibi. Susanların gidişinin ardından, kalabalığın kendisiyle yüzleşmesi başlamıştır ki asıl tehlike budur. Kitabın, dalkavukluk yergisi *Bir Mektup* öyküsü, küçük bir iz sürmeyle bizi Çehov'un *Memurun Ölümü* öyküsüne götürebilir; bu iki öykünün, bugünün "muhterem efendimci" takımının yüzlerini kızartabileceğini sanmıyorum; çünkü yalalaklık rutinliğidir yaşanan. Kitaba adını veren ve kitabın en uzun öyküsü *Korkuyu Beklerken*, "korku çağı" yirminci yüzyılın odağındaki "varoluş" sorununu irdeleyen edebiyatın özeti olarak okunmalıdır kanısındayım; korktuklarımız başımıza geldiğinden olmalı, "her şey karşı hazırlıklı bulunmak" gerektiğini kavramış sayılırız. Oğuz Atay'ın ironik dilini, zamandışı Mihael Bulgakov'dan uzak düşünmek mümkün mü? *Tutunamayanlar* kadar *Korkuyu Beklerken* de izler taşır *Üstat ile Margarita*'dan; hikâyecilerden, mevzuat gereği yazdıklarının birer kopyasını alıp dosyalayan istasyon şefi (*Demiryolu Hikâyecileri*) ile yazardan yazarlık belgesi soran dernek yetkilisinin (Üstat ile Margarita) benzerliğiyle sınırlı değildir bu yakınlık. Oğuz Atay'ın, sanatçının karşısına diktiği iktidar temsilcisi istasyon şefi, Coetzee'nin (*Romancının Romanı*), kapıyı geçmek isteyen yazara "siperli kasketinin altından" konuşarak beyanname soran görevlisidir. Devam ediyoruz, değişerek ve/ya değişmeyerek...

Benim okuduğum *Korkuyu Beklerken* (İletişim, 1996) kitabına Oğuz Demiralp mütevazı bir "ön-söz" yazmış. "1970'lerde Oğuz Atay'ın bugünkü denli benimsenerek okunması güçlü. Okur kitlesi belli nedenlerle daha çok toplumsal gerçekçi kuramın etkisi altındaydı." diyen Oğuz Demiralp ekliyor: "Kendimizi gözden geçirme dönemi şimdi." (Ocak 1987) Bu ülkede ömürler bitirdik ancak "Birlik ve beraberliğe her zamankinden daha çok muhtacız." sözü gaz kesmeden pompalanıyor her dönem ve kendimiz olamıyoruz. Bu ülkenin okuru her nedense "belli nedenlerle" etkilenir de okuması gerekeni ne yazık ki okuyamaz bir türlü. *Korkuyu Beklerken* kitabının kırk yıl önceki son cümlesine cevap vererek başlayabilirsek ne mutlu: "Ben buradayım sevgili okuyucum, sen neredesin acaba?" ■

Tüm kitapçılarda
ve marketlerde!

sol yanım
kömür karası



En azından bu dünyaya
aşkımla kafa tutabilirim.

OĞUZ ATAY

NEREDE DURUYORDU?



Feridun Andaç

Bir "tutunamama" öyküsü anlatılabılır Oğuz Atay'dan her söz açıldığında. Oysa Oğuz Atay'ın anlatı evreni bundan da öte anlamları/itirazları içerir. Hayatın "oyun" yanıyla toplumun "çocuk" (kalma) yanı onun eleştirelliğinin odağında yer alır. Eğer buradan bakarsak; hem toplumun çağdaşlaşma serüvenini hem de modernleşme sıkıntısını daha iyi anlarız.

Oğuz Atay, bir anlatıcı olarak nedensiz yazmaz. Bir "meselesi" olan yazardır. Belki de onu öncül anlatıcılar(ı) Sait Faik ve Tanpınar'dan ayıran budur. Atay anlatılarında ilkin karşımıza çıkan, bireyin halidir. Yaşadığı zaman içinde ne olduğu, ne durumlardan geçtiği, nasıl yaşadığı, düşündüğüdür. Tüm bunları var eden ortam/çağ ise işte onun asıl sorgusudur. İşte, "tutunamama" dediğimiz olgunun neden/niçinlerine de oradan bakar. İğretliliğimiz, çocuksuluğumuz, yabanlılığımız, beceriksizliğimiz, gülünç/asi/ataik/sinik yanlarımız... Her biri onun bakışına yansır. Yer yer soyutlamalara gitse de kurgusuyla "hakikat"i gölgeleyen "gerçek"(ler)i aydınlatır. Belki de onun aydınlanmacı yazar/anlatıcı tutumunu da burada aramak gerekir. Öyle ya; Atay hem topluma/devlete/aileye/mülkiyete bakar hem de bireye ve onun iç dünyasına, bütün hallerine.

Romanlarına yansıyan bakışta aydınca tutum/u vardır kuşkusuz. Kuracağı bu tür anlatılar/ı için kaçınılmaz olandır bu. Modernitenin anlatıcısı için çıkış/başlama noktasıdır üstelik. Derdi, yansıtmanın ötesinde, sorgulamak ve eleştirmektir. Toplumdaki

Oğuz Atay anlatısının özündeki alegori, insana-topluma dair bir yüzleşme/ayna tutma biçiminde doğmuştur. Atay bunu da, insanın yaşama dürtüsü olan OYUN'dan yola çıkarak gerçekleştirmiştir. Yaşamı bir oyun bahçesi, evliliği de evcilik oyunu olarak görür. Oynayan insan giderek kendi maskelerini de yaratır. Düş, gerçek ve kaçış/sığınış, kendini ifade etmede arayış ve sorguya dönüşür onun anlatısında.

Arka Kapak / Feridun Andaç

ikilem, Doğu-Batı açmazı, çağdaşlaşma sorunsalı onun da sorusu/sorgusu olmuştur. Eğer sondan, yarım kalan *Eylembilim* (1998) romanından başlarsak, onun hep yazmayı tasarladığı "Türkiye'nin Ruhu"na denk düşen bir başlangıçtır bu. Atay, burada, yalnızca toplumun "zaman ayarları"na bakmaz; yaratılan süreçlerdeki birey-aydın, birey-aile, birey-devlet, birey-toplum ikilemleriyle yaratılanları sorgular.

Atay, öncülü yazarlar gibi toplumsal yansıtma/he-saplaşma/gösterme yerine; bir durum/olgunun "tespit"inden hareketle düşünsel bir töz ekseninde neden/niçinleri sorgular. Burada kılavuzu ise (anlatıcının) bilinçlilik tutumudur bir de elden düşüremediği ironik bakışı. Bu da, daha roman kahramanlarının adlarıyla eylemlilik/eylemsizlik durumlarıyla başlar. *Tutunamayanlar*'ın Turgut Özben'i, Selim'in intiharının nedenini araştırır. Selim Işık ise mektup bırakıp intiharı seçmiştir. İkisi de "tutunamayan" dır. Atay, Dostoyevski anlatısında başlayan "yeraltı" insanını şu evrimsel çizgiden geçirerek bugüne taşır:

- Kafka'da "dönüşen" insan,
- Camus'de "yabancılaşan" insan,
- Canetti'de "sinik" insan,
- Sait Faik'te "lüzumsuz" insan,
- Yusuf Atılgan'da "aylak" insan;
- Oğuz Atay'da ise "tutunamayan", "hiçleşen" insan olarak karşımıza çıkar.

Atay'ın ironik bakışını bize taşıyan *Eylembilim* ise, başka bir gerçeklikle buluşturur bizi: Romanın kahramanı matematik profesörü Server Gözbudak'ın notlarını bize taşıyan avukatı Dilaver Kalas hem bir anlatı oyununun hem de Atay'ın ironisinin topolojisi olarak karşımıza çıkar. Öyle ki, Atay, burada da aydın eleştirisine yönelerek sinik insanı anlatır. Kimliğini bir türlü bulamayan aydının kimlik sorgusunu yaşatarak göstermeyi amaçlar. Hayal kırıklığının yansımasıdır romanda öne çıkan. Toplumdaki ikilem, yarım kalmışlık/tamamlanmamışlık o tutunamamanın bir başka boyutu olarak karşımıza çıkar bu kez.

Oğuz Atay anlatısının özündeki alegori, insana-topluma dair bir yüzleşme/ayna tutma biçiminde doğmuştur. Atay, bunu da, insanın yaşama dürtüsü olan

OYUN'dan yola çıkarak gerçekleştirir. Yaşamı bir oyun bahçesi, evliliği de evcilik oyunu olarak görür. Oynayan insan giderek kendi maskelerini de yaratır. Düş, gerçek ve kaçış/sığınış, kendini ifade etmede arayış ve sorguya dönüşür onun anlatısında. Bunlarla ne söylediği kadar söyleme biçimiyle de dikkate değer bir anlatıcıdır. Onu, bence, önemseten ise şunlardır:

- başkaldırı,
- (anlatıda) biçim/söylemi kırma,
- geleneksel çizginin dışına çıkma.

Çerçeve öyküler kurarak geliştirdiği romanlarının bir başka belirgin/ortak yanı ise kimlik karmaşamız ve kimlik sorunumuzu çok yönlü biçimde irdelemesidir. Bu yanıyla Atay, entelektüel anlatıcıdır. Joyce, Proust, Nabokov, Faulkner, Conrad, Canetti gibi anlatıcıların ikliminden beslenerek kurar anlatısını.

Romanlarında ortaya çıkan çok parçalı yapı ise yansıttığı insan/toplum karmaşasını anlatmada etkileyici bir yöntemidir. Kahraman eleştirisinden toplum eleştirisine yönelirken Turgut'a "Öz-ben", Hikmet'e "Ben-ol" takılarını vermesindeki ironi ben arayışı ile benlik eleştirisini içerir. Atay, yüzyıllarca süregelen "taklit" sorunumuzu da kahramanlarının dönüşme durumlarıyla ortaya koyar.

Oğuz Atay'ı Anlamaya Yakınlaştıran

Atay, öykü ve romanlarında kişi gerçekliklerini, onların yaşadıkları durumları öne alarak anlatır. Bu nedenle de olay örgüsündense olgular belirginlik kazanır. Öyle ki; her bir durumun yansıttığı gerçeklikte eleştirel bakışı, bunu pekiştiren bir ironik söylemi vardır. Bu iki uç, Atay'ın neyi/niçin söylediğinin de ipuçlarını verir bize. Kişi üzerinden toplumu okuma/ anlama da diyebiliriz buna. Sonuçta, kişilerin davranış özellikleri, ruhsal yapıları, eylemleri içinde yaşadıkları ortamdan/toplumdan gelenlerle biçimlenir. Buradaki eksiklikleri/aksaklıkları anlatmada bu yönelimi başat kılması onun bir anlatıcı olarak toplum analisti yanını da öne çıkarır.

Atay, anlatılarını sürekli değişkenlikler üzerine kurar. Bir bakış/yorum için olguyu, kişi durumunu öne almasında da eleştirel tutumunu belirleyen o ironik bakışıdır. Orada oyun/düş, gerçek/gerçeklik ikilemini yansıtırken sorgulayıcıdır sürekli. Akıl çemberindeki her bir soru onda sorgu biçimine dönüşür.

Atay, öykülerinde de adeta bu izlekleri sürdürür. *Korkuyu Beklerken*'deki öyküler demetini, iki "uç-anlatıcı" arasında okumasını yeglerim hep: "Beyaz Mantolu Adam" > < "Babama Mektup".

Özyaşamsal izler taşımasının ötesinde de bir anlamı vardır öykülerinin. Oradan yansıyan/açılan izleklerle anlatılarının evrenine dönünce; parçalanın



Oğuz Atay

dünyanın seyrindeki insanın bilinç yaraları, toplumdaki uyumsuzluğu, yaşadıklarının sorgusu, iğretileklerimizden sanrısı, kopuş ve iletişimsizlik dile getirdiği gerçekliklerle öne çıkar.

Bence, Oğuz Atay'ın anlatılarıyla bugün nerede durduğunu bize en iyi anlatan metinleri *Korkuyu Beklerken*'deki öyküleridir. Özellikle de taşıdığı izleksel yapı, anlatım çeşitliliği, öyküyle neyin anlatılamayacağını göstermesi açısından yeniden yeniden okunmaya değerdir *Korkuyu Beklerken*. Birey-toplum gerçekliğini bu denli ayırıştırarak anlatan, öyküde tam bir "akıl çağı" yaratan Oğuz Atay'ı sanki şimdi daha iyi anlamaya başlıyoruz bu öyküleriyle. Ama dilimize pelesenk ettiğimiz şu "tutunamama" teranesinden uzaklaşarak yapabiliriz bunu da ancak! ■



Eylembilim
Oğuz Atay
İletişim Yayınları



Korkuyu Beklerken
Oğuz Atay
İletişim Yayınları

RUH ANSİKLOPEDİSİNİN YAZARI: OĞUZ ATAY

Haydar Ergülen



Orhan Pamuk'un "Bir kitap okudum, hayatım değişti." cümlesinin benzerini, yıllar önce Oguz Atay kendisi için kurmuş olmalı: "Bir kitap yazdım, Türkiye'nin ruhu anlaşıldı." Atay böyle bir cümle kurmadı kurmasına da, okuyanlar onun "Türkiye'nin ruhunu yazan adam" olduğu hususunda söz ve fikirbirliği ettiler. Başka sözler de edildi ona dair: 'Hissiyatımızın tarihçisi', 'zihniyet tarihimizin olağanüstü araştırmacısı', bir de 'hissiyat coğrafyası'ndan söz edildi.

İlginç olan bu tanımların bir sosyolog, bir siyaset-bilimci için değil, bir romancı için yapılmış olması. Nasıl bir romancı? Günde 24 saat romancı olma zorunluluğunu hisseden, romanın bir kültür işi olduğunu bilen, romancının kendi kendisinin felsefecisi, sosyologu, psikologu olması gerektiğini savunan bir romancı. Oguz Atay'ın bu kavramlarla tanımlanmasında yazdığı romanlar ve günlüğü kadar yazamadığı kitaplar da etkili oldu elbette. Özellikle bir büyük roman tasarıları olan, "Türkiye'nin Ruhu" adını veremeyi düşündüğü roman üçlemesi. Memleketin 'kolektif bilinçaltı'yla ilgili bir büyük anlatı olacaktı bu. Hem ruhumuza ayna tutacak hem de halimizi yüzümüze vuracaktı.

"Türkiye'nin ruhu"nu kısacık ömründe kavramıştı ama romanını yazmaya vakti kalmamıştı. Yine de ardında bıraktıkları, o ruhu kavramaya yeter de artar bile. Üstelik ilk kitabı olan, Türkiye'nin de ilk post-modern romanı sayılan *Tutunamayanlar*, bir bakıma da bu 'ruhun ansiklopedisi' sayılmaz mı? Bu roman bizim hem açmazımızın hem de açarımızın birbirinde saklı olduğunu anlatır. Aynı zamanda hem trajik hem de ironik olmayı başarabilen ruh halimizi ise 'trajironik' kavramıyla özetlemek mümkün.

'Trajironik' olarak adlandırabileceğimiz şeylerin başında da *Tutunamayanlar*'ın serüveni gelir. TRT Roman Özel Ödülü'nü kazanan kitap, kolayca yayını bulamayacak, yayımlandığındaysa çok az satılacaktır. Yayımdan 15 yıl sonra bile yarı fiyatına satılmasına rağmen kolayca tükenmeyecektir. Ve kitap hakkında o yıllarda hemen hiç değerlendirme yazısı çıkmayacaktır. "Yoksa bu da Oguz Atay'ın 'Tehlikeli Oyunlar'ından biri mi?" diye sorulabilecek kadar trajik ve ironik bir durumdur bu. Kuşkusuz 1960'ların sonundaki aydın ve entelektüel kimliklere, ortama eleştirel yaklaşması da bu 'yaralayıcı sessizlik'te büyük rol oynar. Belki 'ansiklopedik roman' diye de tanımlanabilecek girişimlerdir Oguz Atay'ın özellikle *Tutunamayanlar* ile *Tehlikeli Oyunlar* romanları. Postmodern örnekler olarak gösterilmeleri de bu nedenledir: Mektuplardan oyunlara,

diyaloglara, şarkılardan tangolara, alaturkaya, rüyalarla bilimsel notlara, ansiklopedi maddelerinden kutsal metinlere, günlüklerden biyografilere, şiirlerden açıklamalarına, manzumelere ve aşk romanı parodilerine kadar her şey vardır onlarda. İki türlü de okunabilir ya da adlandırılabilir Atay'ın romanları, küçük bir kelime oyunuyla, 'ansiklopedik' romanlar. Hem yatay ve geniş, ansiklopedi ruhu taşımaları bakımından, hem de dik ve yüksek, yazım biçimleri, üslupları, ilk oluşları, yenilikleri bakımından.

Bir de "Türk Tutunamayanları Ansiklopedisi" vardır haliyle. *Tutunamayanlar*'ın sonunda romanın başkışısı Selim Işık'ın hazırlamayı düşündüğü bir ansiklopedidir bu: "Gerçek *tutunamayanlara saygım büyüktür. Onları bir ansiklopedide toplamak isterdim. Türk Tutunamayanları Ansiklopedisi. Oniki fasikül bir cilt. Oniki ciltte tamamlanacaktır... Benden sonra bu işi yapacak çıkmaz. Gençlik şimdi somut sorunlarla ilgili. Hemen işe girişmeliyim."* Böyle konuşturur Selim Işık'ı, üstelik bir de *tutunamayanlar* listesi oluşturur. Roman, Oguz Atay hayatı boyunca okunmuş ve şimdiki gibi 'kült kitap' olmuş olsaydı, sahtesiyle gerçekçiyile 'tutunamayanlar'ımız büyükçe bir şehir oluştururdu herhalde!

Oguz Atay'ın romanları bir 'aydınlık resmigeçidi' gibidir. Doğu-Batı, Türkiye'nin halet-i ruhiyesi, kültürel olduğu kadar edebi bir gecikmişliği de yaşamamızın kaygıları, sorunları bir yanda. Atay'ın bunlara gülünç, abartılı, ciddi, şizofrenik ya da paranoyakça yanıtlar arayan ve bir türlü büyüymeyen, hep çocuk kalan kahramanları bir yanda. Oguz Atay içimizden birilerini buldu ve onları unutulmaz tiplere dönüştürerek ruhumuzun harcına kattı: Selim Işık, Turgut Özben, Süleyman Kargı, Hikmet Benol ya da memleketimden *tutunamayan* manzaraları. ■



Tutunamayanlar
Oguz Atay
İletişim Yayınları



Tehlikeli Oyunlar
Oguz Atay
İletişim Yayınları

MÜNİH'TEN PARİS'E

BUZDA YÜRÜYÜŞ

Ölkü Özel Akagündüz

'Buzda Yürüyüş'ü evde okumalısınız, mümkünse güneş gören bir odada, yemeğinizi henüz yemişken ve ocakta çay demlenirken. Birazdan, Alman sinema yönetmeni Werner Herzog'a, Münih'ten Paris'e yaptığı 'perişan' yürüyüşte eşlik edeceksiniz çünkü ve Herzog yağmurlarda kedi gibi ıslanır, samanlıklarda uyurken ve artık insana benzemediği düşüncesiyle gördüğü herkesten kaçarken siz, güneşli oda ve kuru giysiler için minnet duyacaksınız. Onun su toplayan ayakları sızlarken, dert görmemiş bacaklarınızı kaygısızca esnetecek ve çayınızdan sıcak bir yudum alacaksınız. Seyyah ruhunuz nereye uçtu şimdi? Dolu fırtınasından kurtulmak için bir evin duvarına tutunan Werner mi olmak isterdiniz yoksa onun pencereden gördüğü, masa lambasının ışığı altında kitap okuyan adam mı?

İly ama derdi neydi yönetmenin? 1974'ün 23 Kasım'ında Münih'ten Paris'e yürümeyi neden istemişti? Kendince anlamlı bir sebebi vardı elbet; Alman sinemasının önemli ismi senarist Lotte Eisner'in Paris'te çok hasta olduğu ve muhtemelen öleceği haberini almış ve yolu ağır aheste kat ederek zamanı çekip sündürse Eisner'i ölmeden görebileceğini düşünmüştü. Herzog'un amacına ulaşip ulaşmadığını tabii ki öğrenemeyeceksiniz buradan, hem zaten asıl olan yolculuktur bilirsiniz menzil değil.

Yürüyüşten dört yıl sonra yol günlüğünü kitaplaştırmaya karar veren Herzog, önsözde 'Zaten kendimle baş başa kalma ihtiyacı da duyuyordum' diyor. Yirmi bir gün boyunca, tarla kıyılarından, sisli ormanlardan, yağmurla, karla, fırtınayla sinanarak yürürken, dercelere 'bir hayvan gibi eğilip' su içerken, köylülerin şüpheli bakışlarından kaçıp, tutuklanma korkusu yaşarken öyle yalnızdır ki, günlüğünde sözünü etmese bile, kendisiyle bir daha hiç bu kadar baş başa kalmamaya yemin ettiği düşünülebilir; "...Kimsenin böylesi bir insan yalnızlığını tahayyül edemeyeceğini düşündüm. En yalnız gün, bütün günlerin en ıssızı... Yol o kadar sonsuz ki içimi bir korku kapladı." Ama bu ıssızlıkta, tabiatı iliklerine kadar duyar yönetmen ve hayvanlar tek yoldaşdır neredeyse. Kimi gün kuzgunlarla uçar, kimi gün bir ağacı gagalayan sıvacı kuşunun sesiyle sakinleşip

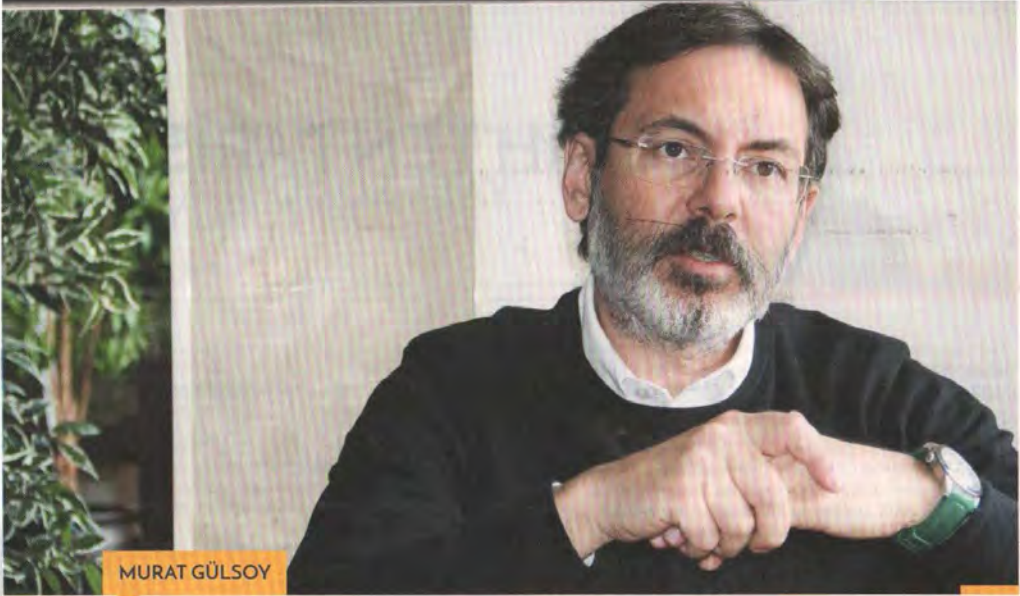
"...Kimsenin böylesi bir insan yalnızlığını tahayyül edemeyeceğini düşündüm. En yalnız gün, bütün günlerin en ıssızı... Yol o kadar sonsuz ki içimi bir korku kapladı."

Arka Kapak / Buzda Yürüyüş - Werner Herzog

oturur, kimi de karda birbirine sokulmuş koyunların gözündeki güveni hayretle izler. "İnsan arabadayken" diyor Herzog, "Pek fark etmiyor, ne kadar çok köpek olduğunu, ateşlerin kokusunu ve de inleyen ağaçları..." Kitap bittiğinde siz de ihtimal ki, 'İnsan arabadayken zaten neyi fark ediyor ki?' diyeceksiniz. Günlüğünü, soğuktan moraran parmaklarıyla yollarda yazan Herzog, kısa cümleler kurmuş çoğunluk; ama satır aralarında edebiyatın lezzetli buğusu tütmüyor değil. Kaldı ki, bizi öyle zahmetli bir yolculuğa çıkarıyor ki, yürüyüşün kendisi başlı başına saygı değer ve öğretici bir eyleme dönüşüyor. Sonunda, güneşli odadan çıkıp bir bardak sıcak çay için kilometrelerce yol yürüyesi geliyor insanın. ■



Buzda Yürüyüş Münih Paris
Werner Herzog
Çev.: Ali Bolcakan
Jaguar Kitap



MURAT GÜLSOY

Fotoğraf: Ahmet Nebil Yıldırım

OĞUZ ATAY ÖZÜNDE İLERLEMECİ BİR MODERNİSTTİR

Röportaj: Ümit Yaşar Özkan, İsa Karaaslan, Yunus Emre Tozal

Öyküleri ve romanlarıyla dikkat çeken yazarlardan Murat Gülsoy, son kitabı *Gölgeler Ve Hayaller Şehrinde* ile Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü aldı. Gülsoy, Tanpınar'ı da, Oğuz Atay'ı ve Orhan Pamuk'u da iki dünya arasında sıkışıp kalmış yazarlar olarak tarif ediyor. Her üç yazarın da 'biz' kavramıyla boğuştuğunu, Tanpınar'ın da, Atay ve Pamuk'un da roman karakterlerinin bir 'biz'in parçası olamamanın, dışarıda kalmanın hüznünü, acısını, azabını yaşadığını ifade ediyor. Kendisiyle Oğuz Atay özelinde konuştuk...

Oğuz Atay ve Ahmet Hamdi Tanpınar, ikisi de ölümlerinden sonra keşfedilmiş romancılarımız. İki isimde de alegorik bir dil söz konusu. Geç keşfedilmelerinde ironik üsluplarının etkisi olduğunu söyleyebilir miyiz? Siz iki isim arasında benzerlikler görüyor musunuz?

Ölümlerinden sonra keşfedildiklerini söylemek çok doğru olmaz. Her ikisi de yaşadıkları ve yazdıkları dönemde bilinen, tanınan yazarlar. Ama şu da doğru; Oğuz Atay 1980'lerde yeniden keşfedildi, Ahmet Hamdi Tanpınar ise biraz daha geç, 1990'ların ikinci yarısından itibaren geniş kitlelerle buluştu. Bu durumun çok farklı dinamikleri var. Birincisi, her iki yazarın da yapıtlarının yenilikçi yönlerinin olması. Edebiyatta, sanatta yenilik her zaman geleneği tehdit eder, mevcut anlayışın temellerini sarsar, oturmuş

estetik yaklaşımını alt üst eder. Bu yüzden de hemen kabul görmez hatta çoğu zaman küçümsenir, dışlanır. Oğuz Atay'ın da Tanpınar'ın da başına benzer şeyler gelmiştir bu açıdan bakıldığında. Tanpınar ilk kitabı *Abdullah Efendi'nin Rüyaları*'nı 1943'te yayımlar. Sıradışı bir kitaptır. Bu kitap üzerine 1944'te Kenan Akyüz şöyle yazmıştır: "Vakaların karakterinde gördüğümüz birlik kahramanların karakterindeki birlikten doğmaktadır. Bunlar öyle tiplerdir ki onların başından ancak bu şekilde vakalar geçebilir. Hep aynı yapıdadırlar: ruhça sağlıkları bozuk, aramızda normal gibi yaşayan, fakat zaman zaman geçirdikleri buhranlarla bize asıl varlıklarından haber veren, "zararsız deliler" dediğimiz birtakım zavalılar... Bunlar tabiatın gadrine uğramış, ruh mekânizmaları çürük olarak doğmuşlardır. Doğuşta bir nüve halinde olan bu çürüklük, zamanla, olaylarla

yavaş yavaş gelişir, nihayet bir ömrün hâkim unsuru haline gelir.” Abdülhak Şinasi Hisar da şöyle diyor aynı kitap için: “Ahmet Hamdi Tanpınar’ın şahısları sanırım ki Dostoyevski’ninkiler gibidir. Mütevazı, hayalperest, sanatkâr, manyak, kendi musikilerinin hatıralarıyla kendi meseleleri içinde yaşayan insanlardır.” O dönemin edebiyat anlayışı Tanpınar’ı bu şekilde değerlendirebiliyor. Oğuz Atay da yayımlandıktan sonra “Aklna geleni yazmış, böyle roman olmaz.” ya da “içinde insan olmayan bir roman” diye eleştiriliyor. Oğuz Atay için bu eleştiriler büyük hayal kırıklığı yaratıyor. “Oysa ben insanı anlattım, olduğu gibi anlattım,” diyor. Tam olarak anlaşılabilirlerinin arkasında farklı bir edebiyat anlayışını denemeleri var bence. İroni de bunun bir parçası elbette ama asıl önemlisi Batı edebiyatı kaynaklarını çok derinlemesine bir şekilde kendi edebiyat anlayışlarının temeline yerleştirmeleri var. Örneğin *Abdullah Efendi’nin Rüyaları* Nerval’in *Aurelia*’sından müphem gerçeküstü bir rüya metindir. Bunun o dönemde yeterince algılandığından emin değilim. İki yazar arasındaki benzerliklere gelince... Her iki yazar da kadim Doğu-Batı meselesini ele alıyor ama günümüzde bu kadar çok önemsenmelerinin nedeni bu değil. Çünkü bu mesele başlangıçtan beri edebiyatımızın ana eksenini oluşturur, birçok yazar bu konuya girer. Onların farklılığı anti-karakter yaratma cesareti göstermiş olmalarıdır. İroni ve acı alay (*sarcasm*) elbette anti karakteri anlatırken en çok başvurulan yaklaşımlardır.

Oğuz Atay’ın ironik tavrının yer yer sizinde dönüş-tüğünü, meylettiğini düşünüyor musunuz?

Hayır pek sanmıyorum. Oğuz Atay özünde ilerlemeci bir modernisttir. Her zaman olumlu bir yanı vardır. Tüm o alaylarının arkasında bir yüksünme, bir yerinme hissedilir. Tanpınar’ın “biz” duygusu Oğuz Atay’da zayıflamıştır belki ama vardır. Atay, o “biz”in kurulamayacağını bilir ya da sezer ve bunun acısını çeker. Tanpınar’ın *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*’nde gündeme getirdiği kültürel hayatımızdaki zihinsel parçalanma Oğuz Atay’da kronik bir hal alır. Artık düzelecek ya da iyileşecek bir durum değildir. Ama yine de bu umutsuz durum modernist değerlerin terk edilmesi aşamasına gelmez. Oğuz Atay’ın karakterleri içinde bulundukları yanlışlıklar komedyaşının farkındadırlar ve bu yüzden delirirler. Ama bir şeyin “yanlış” olduğunu söyleyebilmek ancak bir “doğru”ya referansla mümkündür, dolayısıyla Oğuz Atay bu referans noktasından asla uzaklaşmaz.

İroni bugün popüler bir tavr... Bugünün edebiyat ortamındaki ironi anlayışıyla Oğuz Atay’ın ironik tutumu birbiriyle ne kadar örtüşüyor?

Oğuz Atay özünde ilerlemeci bir modernisttir. Her zaman olumlu bir yanı vardır. Tüm o alaylarının arkasında bir yüksünme, bir yerinme hissedilir. Tanpınar’ın “biz” duygusu Oğuz Atay’da zayıflamıştır belki ama vardır. Atay, o “biz”in kurulamayacağını bilir ya da sezer ve bunun acısını çeker.

Arka Tazpak / Murat Gülsöy

Bugün edebiyatla uğraşanların Oğuz Atay’ı etkilenerek okuması olduğunu, herkesin kendine göre bu etkiyi taşıdığını düşünüyorum. İroni, kara mizah, acı alay hatta sinizm, sadece günümüz edebiyatının değil özellikle muhalif kültürün yaygın olarak kullandığı zihinsel araçlar haline geldi. Bu sadece Oğuz Atay etkisi olarak açıklanamaz. Baskıcı rejimlerde kaçınılmaz olarak ortaya çıkan bir durum. Otoriter bir rejim baskı yaptıkça, insanların zihinsel gelişimlerini engelledikçe tepkiler ironik bir üslupta ortaya çıkar. Baskıcı erk her zaman kendine “korkunç” düşmanlar üretir, onlar da iktidarın ideolojik dilini ironi ile etkisiz hale getirirler. Bunu Gezi’de gördük örneğin. Şaşırtıcı, eğlenceli, sıradışı bir söylemin viral bir şekilde yayıldığına tanık olduk. Ayrıca, baskıcı rejimlerin çok kalın kırmızı çizgileri vardır ve bu çizgiler geniş kitleler tarafından da desteklenir. O yüzden de yaratıcı sanatçı ironik olmak zorunda kalır çoğu zaman. Çünkü ironi, söylenenin aksini işaret etmektedir.

Oğuz Atay, *Tutunamayanlar*’ı ilk yayınlama denemesinde, yayıncı tarafından ruh hastası olarak itham edilmişti, yani anlaşılamamıştı; Tanpınar da büyük eserler yazdığının farkındaydı; fakat anlaşılamadığına üzülen de bir isimdi. Edebiyatın “anlaşılamama



O dönem Marksçı dünya görüşüne kendini yakın hissedener için İkinci Yeni çok yumuşak bir tavidir, kıyasıya eleştiriliyordu. Oğuz Atay'ın da bu atmosferde İkinci Yeni'ye mesafeli durduğu anlaşılabilir ama bence asıl mesele, Atay'ın şiirle farklı bir şekilde uğraşmasında gizli.

Arca Kayar - Merve Yünlü

endişesi" sizce Oğuz Atay gibi Tanpınar gibi isimleri nasıl etkiliyor?

Oğuz Atay da Tanpınar da yeni anlatım biçimleri deneyen yazarlar. İçinde yazdıkları dönemin edebiyatı ile sorunları var, onlarla hesaplaşıyorlar. Kendilerini saran kabuğu kırmaya çalışıyorlar. Jale Parla *Don Kişot'tan Günümüze Roman* adlı kitabında şöyle der: Her büyük roman, içinden çıktığı roman geleneğine bir başkaldırıdır. Bu yenilikçi yazarlar açısından önemli bir noktadır. Yeni denemelere giriştiğiniz zaman, mevcut kanonun dışında yazmaya çalıştığınız zaman kuşkusuz bir dirençle karşılaşsınız. Mevcut beğeni ölçütlerinin dışına çıkmış olursunuz. Bunun bedeli de anlaşılacak, çok sert eleştirilmek ya da görmezden gelinmektir. Sükut suikastına uğramaktır. Yazarları kuşkusuz üzer bu durum. Ama yaratıcılığın doğasında vardır bu: "Bakin, sizin söylediğiniz gibi, sizin yazdığınız gibi yazmıyorum, yine de anlayın beni, okuyun!" der yenilikçi yazar. Hem meydan okur hem de beğenilmek ister. Tabii bu bir gerilim yaratır. Ben bu gerilimin çok yaratıcı bir potansiyel taşıdığını, yaratıcı yazarın bu gerilimi kaybetmemesi gerektiğini düşünüyorum. Tabii bazen yazar zaaflarına yenilebilir, daha çok okunmak, daha çok beğenilmek, daha çok benimsenmek için yenilikçi tavrından ödün verebilir, o zaman da kendi yazarlık macerasında geriye düşmüş olur. Oğuz Atay ve Tanpınar asla geri düşmediler...

İkinci Yeni şairlerini eleştiriyor Oğuz Atay, onların yaptıklarını kayda değer bulmuyor. Vüsat O. Bener ve Yusuf Atılgan'da daha çok örtüşüyor duruşuyla. Yaşadığı dönemde İkinci Yeni'ye ya da kadar kayıtsız kalmasının sebebi ne olabilir? Ya da bunu şiir bağlamında soracak olursak; Tanpınar'ın şiirle olan ilişkisi romanlarında görülüyorken Oğuz Atay'ın şiirle olan ilişkisi romanlarında neden -Tanpınar'daki kadar belirgin- görülüyor?

İkinci Yeni, şiirde bireyin varoluşunu farklı bir şekilde gündeme getirdiği için yeni bir soluk oldu. Oğuz Atay da romanda bu meseleleri irdedeği ama onun yönümleri İkinci Yeni'den oldukça farklıydı. İkinci Yeni, bireysel olan için yeni bir dil arayışıydı bence. Yeni bir dil inşa ediyorlardı. Yıkıcı değillerdi, farklı

bir yerden yeni bir gelenek başlatıyorlardı. Oğuz Atay ise özünde yıkıcıdır. Söylem kırıcıdır. Marksçı dünya görüşünü benimsemiş; devrimci bir bilim insanıdır. Edebiyattaki arayışları da bu çerçeveden hareket eder. O dönem Marksçı dünya görüşüne kendini yakın hissedener için İkinci Yeni çok yumuşak bir tavidir, kıyasıya eleştiriliyordu. Oğuz Atay'ın da bu atmosferde İkinci Yeni'ye mesafeli durduğu anlaşılabilir ama bence asıl mesele, Atay'ın şiirle farklı bir şekilde uğraşmasında gizli. *Tutunamayanlar*'ın uzunca bir bölümü nazımdır. Örneğin Nabokov'un *Solgun Ateş*'inden mülhem uzun bölümünde çok çeşitli dil, üslup ve bakış açılarıyla kaleme alınmış bir şiir ve bu şiirin açıklamaları vardır. Bunları kimi zaman hamasetin kimi zaman da bayağı melodramın altını oymak için çok sert bir şekilde alaya alır. Bu şekilde Oğuz Atay her şeyi olduğu gibi şiiri de metinleştirir. Tanpınar'ın şiirle ilişkisi ise bambaşkadır. Her şeyden önce Tanpınar bir şairdir ve şiiri çok farklı bir yere koyar.

Walter Benjamin "Modern insan kısaltılamayacak şeyler üzerinde çaba sarfetmiyor artık." der. Kısaltılamayan kitapları var Atay'ın. "Koltuk altı" kitaplarında oldu Oğuz Atay eserleri şimdilerde, Benjamin'den hareket ederek popüler olması inandırıcı gelmiyor. Sizce insanlar gerçekten anlamak için çaba gösteriyor mu? Yoksa entelektüel görünmenin bir şartı mı Atay'ı okur görmek?

Ben okuduğumu ve sevdiğini düşünüyorum. Elbette çok konuşulduğu için merak edip alan ve okuyamayanlar da vardır. Ama önemli kitapların kaderidir bu... Gerçi bunca entelektüel düşmanlığına rağmen halen birileri yanında Oğuz Atay taşıyarak daha entelektüel görünmek istiyorsa çok sevinirim. Şaka bir yana, Oğuz Atay günümüz düşünce dünyasını ve edebiyatını anlamak için mutlaka okunması gereken temel yazarlardan biri. Hakiki edebiyat okuru mutlaka okuyor.

Bir söyleşinizde, Oğuz Atay'ı, kendisiyle tanışana dek zevk için okuduğunuzu belirtiyorsunuz. Yazarlık serüveninizde Oğuz Atay'ın rolü ve tesiri nedir? Gerek romanlarımızda gerek hikâyelerinizde ne gibi etkiler gözlemliyorsunuz?

Şöyle söylemiştim: Oğuz Atay'la tanışana kadar sadece iyi bir edebiyat okuruydum. Elbette zevk için okurdum, şimdi de öyle. Ama Oğuz Atay okudumda; ben de yazmalıyım, benim de içine girebileceğim bir edebiyat varmış duygusuna kapıldım. Bu önemliydi benim için. Yani, Edgar Allan Poe ya da Sait Faik okuyordum, hoşuma gidiyordu ama bunları okuduktan sonra ben de yazmalıyım hissinde kapılmıyordum. Oğuz Atay'ın yaklaşımı, ironik tavrını, her şeyi edebiyatın konusu yapabilme

cesaretini, dil üzerindeki hakimiyetini, mühendis oluşunu ve içtenliğini çok etkileyici bulmuştum. Ya-
kın zamanda ölmüş olduğu için belki onu daha da
fazla sevmiştim. Gerçekten de aynı yıl hemen ilk yazı
denemelerine başlamıştım. Ama yazmanın o kadar
da kolay olmadığını bir süre sonra fark ettim. Hele
yaşam enerjisiyle dolu bir genç için bir odaya kapa-
nıp yazmak çok zordu. Öte yandan yazının içinde bir
dünya kurulduğunu görmek, bu dünyanın insanın
kendi iç dünyasını genişleten bir etkiye sahip oldu-
ğunu bilmek de çok iyi geliyordu. Kendime saygım
artıyordu. Hayatın anlamı denilen şeyin bu şekilde
çabalararak, iğneyle kuyu kazar gibi sabırla yaratıl-
dığını anlıyordum. Üstelik bu anlam sadece kişinin
kendisiyle sınırlı kalmıyor; başkalarına, okurlara da
iletiliyor, onlar için de bir değer haline geliyordu.
Bu gibi düşünceler içinde yıllar yazarak geçti. Baş-
langıçta, elbette Oğuz Atay'ın ironik tarzı yazdıkla-
rında daha belirgindi. Önceleri bu etkilenme mese-
lesinden tedirgin olmuştum. Ama sonra anladım ki
etkilenmek sanatla ilişki kurmanın temelinde var.
İnsan etkilemek için yazar. Etkileyebilmek için de
etkilenebilmek lazım. Önce etki altına giriyorsunuz,
sonra o etkiyle mücadele ederek kendiniz olmaya
çalışıyorsunuz. İnsanın yazarak kendini araması çok
ilginç bir süreç. Yazdıkça insan kendi içinde başka
yazarları buluyor. Farkında olarak ya da olmayarak
onları içine almış olduğunu görüyor. İşin daha ilginç
yanı, o yazarlar da başkalarını içlerinde taşıyorlar.
Örneğin ben içimde Oğuz Atay'ı, Dostoyevski'yi,
Kafka'ya taşıyorum diyelim... Oğuz Atay da içinde
Kafka'ya ve Dostoyevski'yi taşıyor. Ya da Tanpınar
kendi içinde hem Yahya Kemal'i hem Nerval'i taşı-
yor. Ben Tanpınar'dan sonra Nerval'i okuduğumda
zamanda yolculuk yapmışım gibi hissettim. Sanki
geçmişe gittim ve hiç tanımadığım büyük büyük ba-
bamla karşılaşmışım gibi oldu. Bu etkiler ağı sandı-
ğımızdan çok daha geniş, kapsayıcı ve yaratma po-
tansiyeli içeriyor.

Oğuz Atay gibi mühendis ve edebiyatçısınız. Normal
şartlarda mühendislik iyi bir dünya inşa etme gibi bir
amaçla da kullanılabilir, örneğin Atay, "Onlar niye
kalkındı biz neden kalkınamadık?" gibi bir soruyu
edebiyat içinde kullanmanın ne derece anlamlı olup
olmadığını ironik bir dille sorgulayabiliyor. Mühen-
disliğin edebiyata olan etkisi sizce ne olabilir, edebi-
yat soruları mı sormalı cevapları mı vermeli?

Mühendisliğin de sanatsal bir tarafı vardır. Esa-
sında, hesaplamalı yöntemler kullanarak tasarımı
yapmaktır mühendislik. Yeni bir yöntem, aygıt,
makine, model üretmektir. Dolayısıyla yenilik me-
selesi mühendislikle son derece uyum içindedir. Bu
açıdan bakıldığında mühendislik, özellikle modern
sanatla, modern edebiyatla uyum içindedir. Moder-
nlik öncesi dönem için aynı şeyi söylememiz çok da

mümkün değildir. Geleneksel yaklaşımda sanatta as-
lolan yenilik değil gelenektir, ilkörnektir. Her şeyin
en mükemmel olduğu bir ilkörenk vardır ve sanatçı-
nın / zanaatçının işi, eserini bu ilkörneğe göre yap-
maya çalışmaktır. Modern dünya görüşü ise bunun



tersidir. Geleneksel olan değişmeye muhtaçtır. Her
zaman daha iyisi yapılabilir. İnsanın hayal gücü müt-
his bir güce sahiptir. Doğanın, varoluş koşullarımı-
zın sınırlarını hayal gücümüzle yıkabiliriz, özgürlük
alanımızı genişletebiliriz. Bu ilerlemeci düşüncenin
zaman zaman iflas ettiği de söylenmiş ve modernlik
eleştirisi yapılmıştır ama somut olarak yaşadığımız
dünyaya baktığımızda, modernliğin insanlığa yap-
tığı karkının hiçbir dönemde olmadığı kadar güçlü
ve kalıcı olduğunu görüyoruz. İşte uçakları uçura-
biliyor, insanın iç organlarını görüntüleyebiliyor,
binlerce yıl boyunca ortalama 40 yıl yaşayan insanın
yaşam beklentisini iki katına çıkarabiliyoruz. Çeşitli
çevresel sorunlar ortaya çıkmış olsa da bunların üs-
tesinden gelecek yegane kuvvetin yine insanın ya-
ratıcılığı olduğu ortadadır. Mühendislik, yani bilimin
verilerini kullanarak yaratıcı teknolojiler üretmek
modern dünyanın temel mekanizmasıdır. Edebiyatla
mühendisliğin ilişkisine geline... Modern edebiyatta
yazar yeniliğin peşindedir. Yeni anlatım araçları-
nın, yeni kurmaca yapılarının, yeni konuların, yeni
görme ve duyma biçimlerinin... Dolayısıyla temel
motivasyonu bir mühendisininkinden çok farklı de-
ğildir. Ancak iki alan arasında, bilim ve sanat arasında
çok temel bir fark vardır. Bilim nesnel olanın bilgi-
sini araştırır, sanat bize öznel olanın, kişisel olanın
deneyimini açar. Dolayısıyla edebiyat genel cevaplar
üretmez. Genel ve herkese uygun çözümler sunmaz.
Sunduğu durumlarda didaktik ve yüzeysel metinler
ortaya çıkar. Kişisel olanın deneyimi her zaman ce-
vaplanmayı bekleyen bir sorudur... ■



Çizim: Zeynep Dağcıoğlu

TURGUT CANSEVER'İN UFKÎ ŞEHİR ARAYIŞI

Yunus Emre Tozal

Bilim ve Sanat Vakfı'nda Medeniyet Araştırmaları Merkezi'nin 20 Şubat 2016 tarihinde düzenlediği "Bir Şehir Kurmak ve Yeni Bir Gündem İnşa Etmek" adlı panel, son yıllarda kamuoyunda oldukça konuşulan 'kentsel dönüşüm' kavramına dair Cansever'in çalışmalarını ve bakış açısını anlamak açısından mühimdi. Turgut Cansever'le teşrik-i mesai içinde bulunmuş üç önemli ismin Cansever'in ufkuna odaklandığı panelde, şehir-insan ilişkisinde mimarinin nerede durduğu "Ufkî Şehir" başlığıyla tartışıldı. Peki, nedir Ufkî Şehir? Ufkî Şehir, özellikle 2011 Van Depremi'nden sonra sürekli dillendirilen şehirçilik kavramlarından biri ama ne'liğine dair bilginin dolaşımında olmadığı bir kavram setinin mimari araştırmasıdır. Osmanlı'dan günümüze şehri şehir yapan unsurlar hakkında bir fikir yürütme adımı; kentsel dönüşüm, çok katlı yapılar, siteler, toplu konutlar, yatay ve dikey mimari gibi çokça konuşulan ama eylemi hakkında pek de somut olmayan kavramları anlama girişimi olarak okunabilir. Bu başlıkla yayınlanan kitap, mimar Turgut Cansever'in şehir hakkındaki düşünce ve projelerinden ilhamla "Ufkî Şehir" olarak belirlenmiştir. Kitabın editörü Halil İbrahim Düzenli'ye göre aslında Cansever'in doğrudan bu tamlama şeklinde bir kullanımı yoktur. Cansever, çerçevesini kendi kurduğu müstakbel şehirler için "yeni şehirler" gibi daha tarafsız bir ibare kullanmaktadır. Diğer taraftan, farklı yerlerde, bu şehirlerin mülkiyetle ilişkili yatay formunu, hukuki bir tabir olan "ufkî kat mülkiyeti" ya da "yatay kat

mülkiyeti" düzenine/esasına referans vererek dillendirmektedir. Kitapta tercih edilen başlık Cansever'in bu iki kullanımından mülhemdir. Her ikisini de mündemiç yeni bir kavram üretimidir. Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden Halil İbrahim Düzenli ve çevresindeki hocaların ve öğrencilerin ardından gittiği soru şu: Bugün yaşadığımız evler ve ileride yaşamak için bir yandan da ürettiğimiz konutlar, gerçekten de insanoğlunun maddi manevi tüm ihtiyaçlarını karşılıyor mu? İnsanın hikmet dairesi içinde yaşayabileceği, aklından kalbine sürekli bir inşa eylemini sürdürebileceği en güzel ev ve evlerle oluşan sokaklar, mahalleler, beldeler ve ilçeler nasıl inşa edilebilir?

Turgut Cansever, akademi yıllarından vefatına kadar (1945-2009) yaklaşık 60 yıllık dönemde, çok güçlü bir gelenekten gelmenin bilinciyle Osmanlı şehirlerini incelerken, aynı zamanda bugünün geçekondudan apartmanlaşmaya, apartmanlaşmadan rezidanslaşmaya ilerleyen süreci çok yakından takip ederek hep bir çıkış yolu aradı. Cansever'in önemi, sadece masa başında proje üreten bir mimar değil, pratik hayatın, toplumun ihtiyaçlarına cevap veren aksiyon ve eylemi meydana getirebilmenin endişesini sürekli dinç tutabilmesindeydi. 17 Ağustos 1999 depreminin İstanbul üzerinde oluşturduğu olumsuz, yıkıcı tesirlerinden nasıl kurtulabiliriz sorusunun peşine düşüp pilot bir şehir kurma projesi, işte Turgut Cansever'in 2000'li yıllarda ilerleyen yaşına rağmen yaptığı en önemli somut arayışlarından biridir. Nitekim

1999 depremi sonrasında oluşturulan gruplarla ileriye yönelik olarak ne yapabiliriz çerçevesinde oluşturulan periyodik toplantılar ve sonuçlarına dair raporlar, Cansever'in aynı zamanda bir nevi yeni bir şehir inşa etme sürecini de başlatmaktaydı. İstanbul üzerine yapılan araştırmalarda en riskli bölge Zeytinburnu çıkınca, ilçenin İstanbul yakınlarında daha sağlam bir havzaya taşınması anlamında Başakşehir'in imara ve yeni düzenlemeye açılma sürecini gündeme gelmesi, Turgut Cansever'in mutlak toplantılarında analiz edilmiş ve projelendirilmiştir. Her ne kadar Başakşehir'in kurulma niyetindeki saf ve iyi niyet tam olarak gerçekleşme de Turgut Cansever krizi fırsatı çevirmenin gayretiyle örnek bir şehir kurabilmenin önemini ve ihtiyacını hemen her alandan alandan saha uzmanlarına, akademisyenlere ve iş adamlarına anlatır. Bu ihtiyaç o kadar önemlidir ki, İstanbul'da yaşayanlar olarak şehre dair sorumluluğumuz ne olabilir sorusunu aslında başta İstanbul'da yaşayan herkesin kendine sorması gereklidir; çünkü ihya ve inşa süreci bir toplumun gelişebilmesinin; varolan medeniyet iddiasını sürdürebilmesinin en büyük adımdır.

1999 Marmara Depremi'nin sonucu, felaket bu kadar büyükse biz neler yapabiliriz sorusunu herkesin sormasını icap ettirmiştir. Cansever, arayışı süresince "Ne yapılabilir" sorusuna, sağlamlaştırma cevabını alır ama sağlamlaştırma cevabının hem masraflı hem de projenin garantisinin olmadığını da bilincindedir. Bunun üzerine yeni bir lokal oturum alanları kurup en riskli bölgelerin oraya taşınması fikri kabul görür. 2001 yılında yazılan pilot bir şehir uygulama raporu

İnsanın hikmet dairesi içinde yaşayabileceği, aklından kalbine sürekli bir inşa eylemini sürdürebileceği en güzel ev ve evlerle oluşan sokaklar, mahalleler, beldeler ve ilçeler nasıl inşa edilebilir?

(Arka Kapak / Yunus Emre Tazul)

2002'de basılır. 2002'den vefatına 2009'a kadar da bir milyonluk şehir kurmada 25 milyonluk yerleşkelerin nasıl yapılacağına dair çalışmalar yapar Cansever hoca, kendisini bir nevi ihya ve inşa sürecinin içinde bulur. Cansever'e göre ihya ve inşa sürecinde mimari standartların oluşturulması önceliklidir. Bu standartlar güzel üzerinden yapılmalı ve güzele herkes kolayca ulaşmalıdır. Dolayısıyla şehrin varoşlarının da, orta sınıfının ve üst sınıfının da hep birlikte içinde bulunduğu, mekânsal ayrışmanın yaşanmayacağı, tabir-i caizse fakirin de zengin de benzer kodlar üzerinden bir yaşam alanında bulunacağı bir tahayyül ön plana çıkar. Böylece tıpkı Osmanlı'daki algı gibi -fetihten sonra alınan şehirlerde başlatılan ihya ve inşa süreçleri gibi- çok dinli, çok kültürlü insanların bir arada güven içinde yaşadığı mülkiyet ve dağılım adaletle sağlanacaktır.

Osmanlı dönemindeki mimarlar, fetihten sonra şehirde tevârus ve süreklilik üzerine bir inşaya girer. Kadı ve Subaşı tayininden sonra fethedilen bölgenin, insan, kültür, dini vb. kaynaklarının sayımları yapılır ve tahrir defterlerine kaydedilir. Tevârus ve sonrasında Osmanlılaşma Süreci başlar. Osmanlı şehirlerine bakıldığında bu yönüyle bir kademeleşme düzeni vardır. Popülasyon bir yerde toplanmaz şehre dağıtılır. Bursa üzerinden örneklenmek istersek: İlk, Kaleiçi ve Orhangazi yerleşime açılırken, akabinde sürece Hüdavendigâr bölgesi dâhil edilir. Böylece merkezin yoğunluğu azaltılır. Kademelen-dirme Turgut Cansever hocanın da önemdedir bir düzenlemedir. Nitekim hayata geçme de Zeytinburnu yerleşkesini Başakşehir'e taşıyacak projesinde de, Ankara Balıeski projesinde de bu açıkça görülür,

Cansever, hem teoride hem pratikte arayışlarında yalnız bir mimar olarak kalsa da, hayatı boyunca hep güzel şehrin esaslarını aradı. Güzel talebin, toplum tarafından olması gerektiğini düşünen Cansever, hayatı boyunca güzelin içindeki nispeti ve dengiyi şehirlere nasıl tatbik edeceğini araştırdı. Tıpkı Platon'un "İnsanın en büyük hikmeti şehir kurma hikmetidir" ideali gibi... Umarım Cansever'i takip eden bizler, şehir inşa etmenin hikmetini kavrar ve hem kendimiz hem de gelecek kuşaklar için bu güzel ideali gerçekleştirebiliriz. ■



Ufki Şehir - Turgut Cansever'in İzinde
Editör: Halil İbrahim Düzenli
Klasik Yayınları



LOGICOMİX: BİR FİLOZOFUN HAYATI ONUN ÖĞRETİSİNİ AYDINLATMAZ

Burçin Aydoğdu

Logic (mantık) ile çizgi öykü/roman (comics) kelimelerinin birleşiminden oluşan bu çizgili felsefe tarihi eserinde matematikten retoriğe, savaştan aşka kadar pek çok mücadele sahasının en sıradışı yaklaşımlarını, zamanının ünlü İngiliz düşünürü Bernard Russell'in biyografisi çerçevesinde gözlemlemek mümkün. Düşünce tarihinin en zor konularını olabilecek en renkli ve sade biçimde kâğıda aktaran ekip, -kendilerinin de eserin elverdiği her fırsatta hatırlattıkları üzere- Yunan asıllı. Eserin yazarlarından biri olan Apostolos Doxiadis, *Petro Amca ve Goldbach Sanrıları* adlı matematik eksenli kitabını 1992 yılında uluslararası çok satanlar listesine sokmuş bir yazar. Kümeler üzerinden evrensel bir matematik dili oluşturmaya adayışı da konu alan Logicomix'i bu kadar anlaşılır biçimde kotarabilen yazarın böyle bir arkaplana sahip olması pek şaşırtıcı değil. Kitabı bizzat Yunancaya çeviren ve dünyada ilk Yunanistan'da piyasaya çıkmasını temin eden de kendisi. Çeviri demişken, felsefe, mantık, matematik, tarih ve siyaset karmaşasında geçen bu kitabı, çeviri olduğunu hissettirmeyecek kadar anlaşılır çevirmiş olan Özge Özgür'ün de metin üzerindeki hakkını teslim etmek gerek.

Kitabın öbür yazarı ise kuramsal bilgisayar bilimcisi olan Christos Papadimitriou. Elektrik mühendisliğinde Princeton'dan doktorası olan ve Harvard'da, MIT'de dersler veren, yani tam bir bilim insanı olan bu yazarın ihtisas alanı ise çizgi öykünün sonuyla doğrudan alakalı. Kitabın sürprizinin bozulmaması için yukarıdaki bilgiyle birleştirerek şunu söyleyebiliriz: Evet, evrensel bir matematik dili mümkün ve bugün elinizde tuttuğunuz dergiden arkadaşımızla konuştuğunuz telefona kadar pek çok şeyi o evrensel dile borçluyuz.

Öykü, Alecos Papadatos tarafından resimlenmiş ve ekibin Yunan asıllı (ve erkek) olmayan tek mensubu Annie Di Donna tarafından renklendirilmiş. İkisinin arkaplanı zaten kitaba yansdığı kadar güçlü; biz sadece, aynı ikilinin geçtiğimiz yıl Abraham Kawa'yı da yanlarına katarak Democracy adlı bir çizgi öykü çıkarmalarıyla güzel bir serinin ikinci halkasını müdelediklerini belirtelim. Antik Atina halkının, demokrasiyi hem düşmanlara hem kendi içlerindeki otokratlara rağmen nasıl kazandığını anlatan bu çizgi öykü henüz Türkçeye çevrilmedi ama bu, bir dahaki kitap eleştirmize konu olmasını engellemeyebilir.

Kitap Bernard Russell'in hayatını kronolojik olarak ele almıyor; ömrünün belki de en gerilimli gününde, İkinci Dünya Savaşı'na Amerika Birleşik Devletleri'nin katılıp katılmaması tartışmalarında eleştirilerin ortasına oturduğu günlerden başlıyor ve Russell'in gözünü, o yaştaki olgunluğuyla ömrünü en baştan masaya yatırıyor. Birinci Dünya Savaşı'na büyük bir kesinlikle ve ses getirerek karşı çıkmış olan Bernard Russell'in İkinci Dünya Savaşı söz konusu olduğunda mihver devletleriyle mücadele etme noktasındaki duruşu kitabın belkemiklerinden biri. "Bir aydının her ne koşulda olursa olsun savaşa karşı olması mı gerekir, yoksa bir aydın belli koşullarda mı savaşa karşı çıkmalıdır?" sorusunun, özellikle akademisyenlerin barış bildirisinin tartışıldığı şu günlerde ülkemizdeki tartışmaların çerçevesine de kısmen oturan bir özelliği var.

Bu zor soruyu Bernard Russell'a bıraktıktan sonra onun çocukluğundan başlayan hayat macerasına geçelim. Asil bir ailenin çocuğu (babası ve annesi Amberley Vikontu ve Vikontesi'dir), Victoria döneminde başbakanlık yapmış bir dedenin torunu olarak geçirdiği kitaplarla dolu yalnız çocukluk, felsefenin en derin sorunlarıyla boğuşurken sosyal hayatın en temel sorunlarından yakayı sıyrılamamaktadır. Meseleler, Russell'in babasıyla annesinin dünyada açık evliliği tatbik eden ilk çift olması gibi sıradışı bir sosyal tecrübeyle başlayıp Russell'in yaşama tutunmayı başaramayan oğluna, severek evlendiği halde anlayamadığı eşine, en yakın mesai arkadaşı Whitehead'ın eşine duyduğu karşılıksız aşka kadar geniş bir yelpazede uzanıyor.

Başarılı olduğu, insanlığa aşama kaydettirdiği alanlar ise felsefeye yakın düşen mantık, matematik, dil ve din gibi alanlar. Küçüklüğünden beri hayatın anlamını Öklid'in matematığının kesinliğinde bulan Russell ile "Modern felsefe, Platon ile Aristo'ya düşmüş dipnotlardan ibarettir." sözünün sahibi Whitehead felsefenin geleceğini, her şeyi matematik gibi kesin, pozitif temellere oturtmakta aramaktadır. Bu amaçla kaleme aldıkları Principia Mathematica'nın önsözünde kaleme aldıkları, bilim insanının uğrayabileceği en büyük düş kırıklığının hikâyesini de kaptan okumak mümkün. Bir sunumla yıkılan hayaller Russell'in felsefede yeni ufuklara yelken açmasını engellemekle ona bir hayranı olarak gelip öğrencisi olan Wittgenstein'in açtığı pencere tüm dünyaya yeni bir pencere açmış ya da Whitehead'ın dipnot tezini doğrularcasına Platon'un ideal aralığına geri götürmüştür. Şaşırtıcı olmayan bir biçimde, makina mühendisliğinden Bertrand Russell etkisiyle felsefeye geçen Wittgenstein'in "Söylenecek sözün olmadığı yerde susmak gerek." ve "Dilimin sınırları dünyamın sınırlarıdır." vecizelerine kaynaklık eden felsefesi hangi koşullarda oluşturduğunu da bu olaylar örüşü içinde görmek mümkün. Felsefe, dil, mantık ve

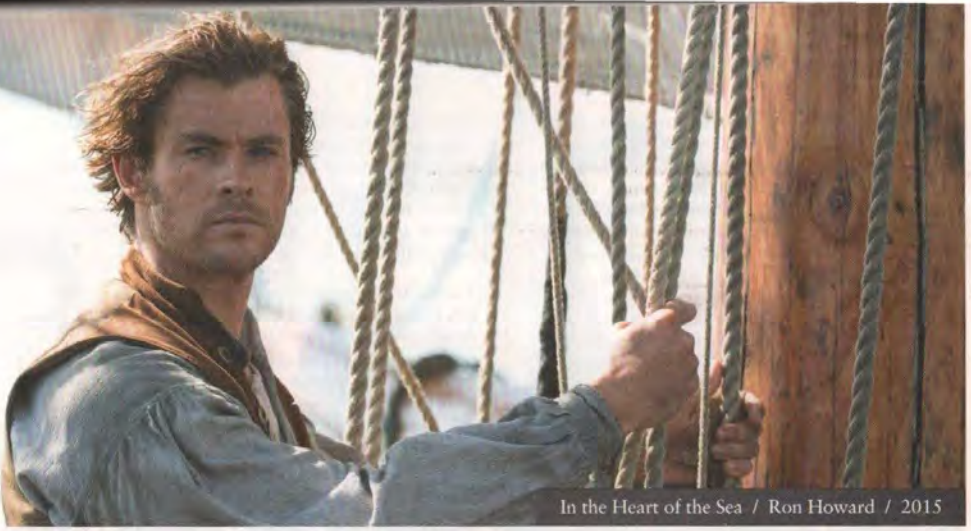
matematik arasındaki ilişkiler ağına sıklığı dikkat çekmektedir. Doğu literatüründe de Mantık'ı-Tayr adlı eserin, isminde mantık geçse de kuşdili anlamına geldiğini ve zaten mantık kelimesinin nutuk ile aynı kökten türemiş olduğunu düşünersek dil, mantık ve retorik arasındaki bağ ve bu bağın evrenselliği herhalde daha iyi anlaşılır.

Russell ile Wittgenstein'in bir diğer mücadelesi de eğitim konusunda olmuştur. İkisi de insan eğitimi en temelinden sorgulayarak yepyeni eğitim "ekolü" başlatmayı denemiştir fakat her ikisi de, zıt yönlerde son derece başarısız olmuştur. Bunun, sosyal yaşamlarındaki başarısızlığın bir yansıması mı yoksa geliştirdikleri felsefi bakış açısının gerçek hayata tatbik edilemezliğinin kanıtı mı olduğu ise okura bırakılmış bir husus. Bu iki tecrübe, kendi ütopyasını kurmaya çalışıp da başarısız olan Platon'un ve onun hocası Sokrates'in "Yöneticiler filozof olmalıdır." düşüncesine karşı Aristoteles'in savunduğu gibi, filozofların yönetici olmaması ama yöneticilerin kulak verdiği kişiler olması gerektiğinin bir sağlaması saymak mümkün.

Kitaba hem sürükleyicilik hem gerçekçilik katan husus, anlaşılacağı üzere, insanlığın ortak aklını bu kadar yüksek noktalara taşıyan bu dev isimlerin özel hayatlarının ne kadar anlaşılabilir ve basit görünen meselelerle dolu olduğu. Bu, sadece Logicomix'te hayatından kesitler sunulan filozoflar için değil tarihteki filozofların pek çoğu için geçerlidir. O yüzden kitabı okumaya başlamadan önce Bergson'un şu cümlesini hatırlayalım: "Bir filozofun hayatı onun öğretisini aydınlatmaz." ■



Logicomix
Hristos H. Papadimitriou, Apostolos
Doksiadis
Çev.: Özge Özgür
Albatros Kitap



In the Heart of the Sea / Ron Howard / 2015

BALINANIN KARNINDAN ÇIKAN PETROL

Mehmed Ali Çalışkan

Moby Dick'i ilk okuduğum zamanları hayal meyal hatırlıyorum. Elinde mızrak şeklinde koca zıpkınla suyun üstüne çıkmasını beklediğİ balınaya karşı kayığın en ucunda görkemli bir şekilde ayakta bekleyerek meydan okuyan adamı dün gibi hatırlıyorum: Kaptan Ahab. Hürs ve tutku ile donanmış ve kendini büyük beyaz bir balınayı avlamaya adanmış bir gemi kaptanı ile ne ilgim olabilir ki? Hayatımla hiç bir ilgisi yoktu evet, ama hayatıma çok güçlü bir şekilde dokunmuştu. Çok etkilenmişim.

Hikayeler biraz böyledir. Bin Bir Gece Masalları kimşenin hayatına benzemez ama bin bir gece bize anlatılsa yine dinleriz. Eskiden kitaplar hayatımıza çok daha fazla yabancıydılar, şimdilerde ise bizi anlatma, hayatımızı anlatma, hayatımızla mümkün olduğı kadar çok ilgi kurma derdindeler. Hangisi daha güzel bilmiyorum ama ben hep yabancı hayatları merak ettim.

Düşünsenize eskiden "balınacı" (whaler) diye bir meslek grubu varmış. Onlarca insan bir gemiye do luşup, gemiden çok daha büyük dalgalarla boğuşup asıl düşmanları balinalarla karşılaşacakları o amansız mücadeleye doğru yelken açıyorlarmış. Sizce geçtiğimiz yüzyılın başlarına kadar süren bu tehlikeli av partisinde insanlar neden hayatlarını riske etmişler dersiniz? Sorunun cevabına başka bir soruyla geçebiliriz. Sizce bugün Ortadoğ u'da onlarca anlamsız

savaşta, kargaşada insanlar neden ölüyorlar? İki sorunun cevabı birbirine benzer, birinin nedeni balina yağı, diğ erinin nedeni petrol.

"Bana İsmail deyin" (Call me Ishmael)

Böyle başlıyordu Moby Dick. İsmail'in ağzından Kaptan Ahab ile büyük beyaz balina arasındaki mücadeleyi Herman Melville efsanevi ve masalsı bir dille anlatıyor, İngilizcenin bütün ihtişamını gözler önüne seriyordu. Açık denizlerde dev dalgalar gemilere çarpıp onları fındık kabuğı gibi salladıkça, Herman Melville'nin ustaca kullandığı hikayeciliğinde kelimelerin sizi koca dalgalar gibi hallaç pamuğına çevirmelerini tecrübe ediyordunuz.

Bu efsanevi hikayeyi yazarken Melville, bir başka efsaneden ama gerçek bir efsaneden ilham almış. Balina avı için denize açılan ve büyük bir ispermeçer balinası tarafından parçalanıp batırılan Essex adlı bir geminin hikayesinden. Denizin Kalbinde (In the Heart Of The Sea) filmi de Moby Dick'in yazılma hikayesini, daha doğrusu Melville'e ilham olan bu geminin yani Essex'in hikayesini anlatıyor. Moby Dick hikayesinde Melville bize Ahab ve büyük balina arasındaki mücadele ile insan-doğ a ikilemini, yine Ahab ve denizciler arasındaki çatışmalarda insan-toplum ikilemini göstermeye çalışıyordu. Ama eserine ilham

veren asıl hikayede yani Essex'in hikayesinde ise kapitalizmin inşa edildiği yıllarda tüm zalimliğiyle ortaya çıkan zengin-fakir ikilemi vardı. Bir yanda Amerika'da gittikçe palazlanan kapitalizmin, bor-sanın, zenginlerin düzenine galon galon balina yağı (o zamanın petrolünü) taşıyan fakir ama gururlu denizciler; diğer yanda yağ fiçileriyle ceplerini taşıran borsacı, yatırımcı, sigortacı ve tüccar zenginler

Balina yağı (whale oil) kendi zamanının petrolü, özellikle evleri aydınlatan gaz lambalarında yakıt olarak kullanılıyor. Petrol, yunanca kaya yağı anlamına geliyor, zaten İngilizcede karşılığı "oil" yani yağ. İnsanlar henüz kayaların yağını çıkaramadığı zamanlarda, yakıt amaçlı yağ balinaların karnından çıkarıyorlarmış.

Essex gemisi, 1819 yılında ABD'nin Nantucket adasından Atlantik'e açılıyor, bir kaç ufak balina avından sonra ambarındaki tüm fiçileri balina yağı ile doldurabilmek için Güney Amerika'nın burnunu dolaşarak Pasifik'e geçiyor ve burada büyük balina sürülerinin peşine düşüyor. Ne var ki daha önce kimsenin karşılaşmadığı büyüklükte bir ispermeçet balinasıyla karşılaşılıyor ve bu balina gemiyi paramparça ederek batırıyor. Geminin kaptanı George Pollard ve ikinci kaptanı Owen Chase beraberindeki 18 denizci ile 3 filikada açık denizde mahsur kalıyorlar. Bir ada (Henderson) bulup sığınmalar da çok geçmeden kurak, besinsiz ve susuz bu adanın onlara mezar olacağını anlayıp Güney Amerika'nın batı kıyılarına ulaşabilmek için tekrar sandallarıyla açılıyorlar. Denizde geçen 95 günlük zorlu yolculukta botlardan biri kayboluyor, bir çok denizci hayatta kalmayı başaramıyor ve ölüyor. Hayatta kalabilen 8 denizci batı kıyılarına yakın açıklarda diğer gemiler tarafından kurtarılıyorlar. Bu mücadelede dikkat çeken bir başka konu ise denizcilerin ölen arkadaşlarının etlerini hayatta kalmak için yemek zorunda kalmaları. Hatta botların birinde yiyecek tükenince kura sonucu seçilen bir denizci öldürülüyor ve besin olarak kullanılıyor.

Herman Melville, bu kazanın üzerinden 30 yıl geçtikten sonra olayın yaşayan tanıklarından ve yazılımetinlerden yola çıkarak hikayeyi topluyor ve bu gerçek hikayeden ilham alarak 1851 yılında Moby Dick romanını yazıyor. Moby Dick romanı, gemisini batıran ve bir bacağının yarısını koparan balinadan yani Moby Dick'ten intikam almak için Pequod adlı gemi ile tekrar denize açılan Kaptan Ahab'ın hikayesi. Moby Dick'i öldürmek amacıyla denize açılan Ahab, hem kendisini hem mürettebatını yeni bir felakete sürüklüyor ve Pequod içindeki tüm insanlarla Moby Dick'in yeni kurbanları oluyor. Hayatta kalan tek kişi ise İsmail oluyor.

Melville'nin bu romanında üç ana karakter var, Kaptan Ahab, kendini tanrı yerine koyan taviz vermez

tavırlarıyla insanoglunun hükmetme iradesini simgeliyor ancak bu iradesi aklıdan değil hırslarından güç alıyor. Bir diğer karakter Moby Dick. Ne zaman ortaya çıkacağı belli olmayan ama insan ne kadar şeytanlık yaparsa yapsın onu alt eden bu güçlü efsanevi balina doğayı yani hayatı temsil ediyor ve bize hayat her zaman kazanır diyor. Son karakter ise İsmail. O tüm bu kavgada hayatta kalan adam oluyor çünkü hikayeyi anlatacak birisi lazım. Aslında İsmail romanın uzayında gerçek olmaktan çok bir hayal gibi romana sızan ve sanki tek görevi hikayeyi bize anlatmak olan bir karakter. İsmail bir yandan tarihi simgeliyor bir yandan da edebiyatı. Yani insanla doğanın savaşında bu savaş dışarıdan ve hatta Tanrısal bir noktadan izleyen bir tarih yazarı veya tarihin kendisi var. Bu yazarı Melville'de edebi anlatıcıya dönüşüyor.

Melville'nin balinaların şahsında doğaya biçtiği bu efsanevi güç ne yazık ki yazarın zannettiği gibi, Kaptan Ahab'la (yani insanla) baş edemedi. Balinaların soylarını neredeyse tükettiğimiz gibi doğayı da tüketmek üzereyiz. Bir zamanlar sadece balina yağı, Hint kumaşı, baharat, tarım ürünleri gibi bir kaç materyal üzerinden yürüyen kapitalizm bugün insanların her bir anına dokunan çok boyutlu ve hayatı bütünüyle kuşatan çok daha zalim bir yapıya ulaştı. Düşünse-nize, atmosferde koca bir delik açmayı başardık. Artık balinaların asla batıramayacakları büyüklükte gemilerimiz var, uzayı fetheden roketlerimiz. Doğa neredeyse bize teslim olmak üzere.

Doğaya karşı mutlak bir zafer kazanmış gibi gözüksede de, bizim romanımızın sonunda yine de onun dediği oluyor, en güçlü kapitalistimiz bile ölüyor ve bir zamanlar savaştığı doğanın bağrına gömülüyor. Belki de Melville haklıydı. Kaptan Ahab'ın hiç şansı yok gibi... ■



Moby Dick - Beyaz Balina

Herman Melville

Çev.: Sabahattin Eyüboğlu - Mina Urgan
Yapı Kredi Yayınları

BİR MÜBADELE ÖYKÜSÜ VE SOLAN GÜL YANAKLAR

Nihal Yormaz

Kabına sığmayan birikmiş binlerce sözcük ve sözcüklere sığmayan binlerce acı. 1910-1938 yılları arasında Ege'nin iki yakasını dar boğaza çeviren ağrılı bir göç hikâyesi. Her yaz tatilinde Yunanistan'a giden ve o coğrafyada, o topraklarda kendini, kalbinde ağlamaklı bir yere dokunan öykülerin içinde bulan 4. kuşak mübadil bir yazar: İrem Uzunhasanoğlu. Deniz kokulu, derin mavili, sessiz suların anavatanı Ege'nin, hayal kırıklıkları ve kırgınlıklarıyla dolup taştan bir "hiçbir yere ait olamama" güncesi: *"Gitime Gül Yanakların Solar"*.

Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi veya Değişimi olarak adlandırılan ve 1923 yılında Lozan Barış Antlaşması'na ek olarak yapılan bir sözleşme uyarınca, Türkiye ve Yunanistan Krallığı'nın kendi ülkelerinin vatandaşlarını, din esasından yola çıkarak zorunlu göçe tabi tutması olarak bilinen bir garip gerçektir mübadele. Dostluk içinde yaşayan halkların ayrılığından doğan sayısız acıyı da içinde barındırır. Roman, içinde adı geçen dört kadının da müşterek kaderi olan yolculuklar, denk yapıp geride bırakılmak zorunda kalınan karpuz lambalar, gül kokulu mektuplar, sandıklar, acılar ve umudu birbirine bağlayan kocaman bir acının kısacık hikâyesi. Savaşın tek kaybedeni olan, doğdukları topraklardan zorla koparılmış ve o toprakları tekrar göremeyen ölen Rumeli insanının hüznü dolu göç öyküsü.

Nafia Hanım'la başlayan hikâye, Mediha ve Leman ile devam ediyor. Kitabın diğer kahramanları Ahmet Bey, Hatice Hanım, Arif Efendi, Emin Bey, Mediha Hanım ve hatta Colin ve teyzesi Alesia, mübadelelenin ayrılık acısını bağrırlarında nefeslerinin son damlasına kadar taşımış milyonlarca mübadilden yalnızca birkaçı. Yazar Uzunhasanoğlu, mübadillerin 1910'larda Yunanistan'da başlayan zorunlu göç hikâyesini, bir nakış gibi özenle işlemiş ve hikâyesini, oradan oraya kaderin acı cilvesiyle sürüklenmiş büyüklerinin gözünden anlatarak tarihe aramızdaki mesafeyi kısaltmış. Zira yazar, elimizi uzatsak dokunabileceğimiz ama niyeyle görmezden gelmeyi tercih ettiğimiz bu acı gerçeğe dokunmanın, yaşadığımız toprakların geçmişini anlamak ve sindirmek adına çok önemli olduğunu vurguluyor. 4. kuşak

mübadil olan İrem Uzunhasanoğlu, her yaz tatilinde ayak bastığı Yunan topraklarında dinlediği hikâyelerden etkilenecek yola çıkmış ve 'zamanı geldi' dediği bir anda da Türkiye'deki çeşitli mübadele dernekleri ile temasa geçip toparladığı dokümanları annesinden duyduğu hikâyelerle harmanlayarak bizi *"Gitime Gül Yanakların Solar"* ile buluşturmuş gencecik bir yazar.

Ömür boyu gök kubbenin çeşitli yerlerinde asılı kalmış, ahlarla dolu binlerce, milyonlarca yüreğin üzerimize yağan ağıtlarını satırlarda buluşturan roman, aynı kaderin içinde vuku bulan farklı geçmişleri görünmez bir bağla birbirine kenetliyor. Uzak diyarlarda sürüp giden aşkların, dostlukların bin bir çeşidiyle buluşuyoruz romanın satır aralarında. *Geri döneceksin evine bir gün biliyorum, çünkü yakışmaz sana sürgünlük*, diyen dostların kaleminden çıkmış mektuplarda kendinizden çok şey bulacağınız, gidişlerin ardından yakılan ağıtlara gözyaşlarınızla eşlik edeceğiniz bu roman, kadim dostlukların imzaladığı görünmez bir bağlilik antlaşmasının da izlerini taşıyor aslında. ■



Gitime Gül Yanakların Solar
İrem Uzunhasanoğlu
Epsilon Yayınları

**CAN DÜNDAR
TUTUKLANDIK**

♥can
anlati

**CAN DÜNDAR'DAN
YAŞADIĞIMIZ DÖNEME DAİR
"İÇERİDEN" BİR TANIKLIK**

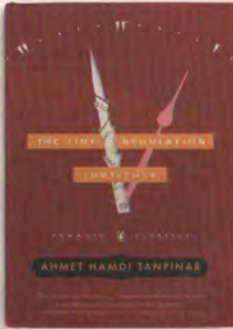
O KAPAK ŞU KAPAK BU KAPAK

@kitapolog

Ihsan Sönmez

2011 yılında Frankfurt Kitap Fuarı'nda profesyonel programda bir seminere katılmıştım. Seminerin konusu, kitapçı sayısının azaldığı, kitap sayısının çığınca arttığı ve ekranların küçüldüğü bir dünyada kitapların keşfedilebilirliğindeki güçlüklerdi. "Vay arkadaş" diye düşünmüştüm, çünkü bizim sektör o zaman atın ağzındaki dişleri sayma peşindeydi. (Muhtemelen çoğumuz hala aynı yerdeyiz.) Yüzyılların dilemması ise şuydu: Don't judge a book by its cover. Bu ifade, İngilizce bir deyim olup, "Kitabı kapagina göre seçme sevgili kardeşim." diye çevrilebilir. Cümle, 'ye kürküm ye'nin tersi bir mantığın da işleyebileceğini *kitabı* şeklinde anlatıyor.

Peki, yazarını, konusunu b,medığımız bir kitabı kapagina göre seçmeyip neye göre seçeceğiz? İsim? Arka kapak yazısı? Çok satanlarda olması? Ödül alması? Online satış sitelerinin ana sayfasında yer alması? Editörün seçmesi? Tercümanın adı? Giriş veya önsöz yazar ünlü kişinin kimliği? Konusu? Tüm dünyada okurun kitapçada geçirdiği zaman hızla azalırken bir kitabın kendine telefon ekranlarında yer bulabilmesi, anlaşılması, arzulanması, o kataba vakit ayrılması nasıl olacaktı? Ben de buradan hareketle, kapagi *konusun* kitaplardan bir seçki hazırladım. Çerçeveletip tablo gibi asılacak, her daim online ve offline dünyada konuşulacak kapaklar (ve kitaplar) bunlar. Yerli yabancı tasarımcıların ellerine gözlerine sağlık... Bize de okumak, çocuk çoğumuza yadigar bırakmak kahyor. Çekinmeyin, buyurun, okuyun...



Saatleri Ayarlama Enstitüsü
Penguin
Ahmet Hamdi Tanpınar



Harry Potter ve Felsefe Taşı
J. K. Rowling
YKY



Fahrenheit 451
Ray Bradbury
İthaki Yayınları

Sanırım bu kitabı en iyi anlatan kapak bu. Kapagin tasarımı hikayesi de inanılmaz. Merak edenler için şuracıka: <http://bit.ly/22xZiJy> Eğer Türkçe bilmeseydim ve bu kapagi görseydim bir yabancı olarak, sanırım anında buralardan bir esinti taşıdığını kavrayıp kitaba sarılırdım.

Haary Potter serisinin ilk romanı. Dünyayı kuşatan umutulmaz seri, okuru bu kapakla karşılıyor. Her fuarda, her kitapçada mutlaka gidip hayran hayran baktığım kitap. Sadece kapagi değil, iç illüstrasyonları da muhteşem. Evladiyelik.

Türkiye'de İthaki'nin farklı bir kapakla yayınladığı Bradbury'nin müthiş eseri. Bu kapak versiyonunda, cildin sırtında kibriti yakacak fosfor şeridi ve sert kapagin içinde gerçekten bir kibrit bulunuyor.

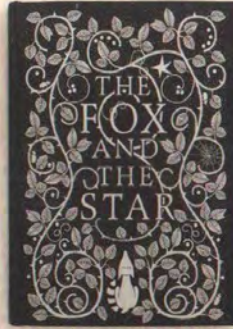
Not 1 : Yayın dünyası alternatif çözümler buldu bu probleme... Türkiye'den de Babil.com, iPhone ve iPad'ler için yeni yayınladığı BUKAPAK uygulaması ile Tindervari bir çözüm getirdi, bence gayet iyi de oldu. Oyunlaştırılmalı kitap keşfetme aracı BUKAPAK, gönüllü olursa kitap da hediye ediyor, haberiniz ola...

Not 2: Tabii bir söz deyim daha var İngilizcede, anlayana gelsin: All that glitters is not gold. (Her parlayan şey altın değildir dostum...)



Yakup'un Renkleri
Lindsay Hawdon
Timaş

Yakup, savaştan umuda, karanlıktan renklere doğru koşan, daha 10 yaşını görmemiş bir çocuk. Nazilerin zulmünden kaçan çingene çocuğu Yakup'un hikayesini anlatan, nefis bir roman, nefis bir kapak.



The Fox and the Star
Penguin
Coralie Bickford Smith

Büyükler için muhteşem bir masal. Kapağı ile, baskısı ile harika bir iş. Penguin UK'in art direktörlerinden olan Coralie Bickford Smith hem yazmış hem çizmiş. Waterstones, kitabı Yılın Kitabı seçmiş.



Sonsuzluğun Sonu
Isaac Asimov
Monokl

Muhteşem bir kitap, muhteşem bir kapak. Tamam, Asimov hayranıyım ama hiç tanımasam bilmesem şu kapağı reddedemedim. Vakıf serisine giriş olan bu kitap dertlere derman, kapak da gönüllere şifa cinsten.



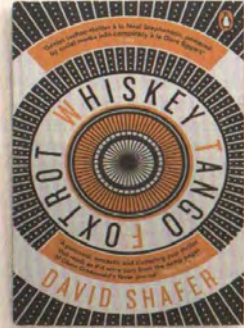
İkarus
Axel Jensen
Dedalus Kitap

Normalde kahverengi kapakları çok sevmiyorum, ama bu başka. Başka bir çekiciliği var. Kitabı uzaktan izliyorum, henüz tanışmadım, ama alacağım, kesin bilgi.



Halid Ziya Uşaklıgil
Maî ve Siyah
Can

Viktoryan tasarım tarzının güzel örneklerinden. Halid Ziya'yı birkaç yayınevi basmaya başladı ama sanırım en güzel kapaklar bu seride Can'da toplandı. Umarım yazara can verir bu güzelim kapaklar.



Whiskey Tango Foxtrot
Shafer David
Penguin Australia

Normalde doğal düşman kavramını sevmem, kitaptan da çok hazzetmedim ama kapak tüm dünyadaki diğer kapaklarımı geride bırakıp çok dikkat çekmeyi başardı.

MUTLULUK ÜZERİNE ÇEŞİTLEMELER

Merve Armağan

Mutluluk Üzerine Çeşitlemeler, Harvard Üni. Psikoloji bölümünün meşhur hocalarından Daniel Gilbert'in 2006 yılında yayınlanan kitabıdır. Çok sataran listelerindeki, psikolojiye dair olduğu iddia edilen pek çok popüler kişisel gelişim kitabının aksine bilimsel çalışmaları referans alması ve kabul gören bir bilim adamının yazmış olması sebebiyle bu kitap büyük bir saygı gördü.

Çocukluğundan beri ilüzyonlara bayılan Gilbert, beynin bu kadar kolay kandırılabilmesini, fark ettiğinde dehşete düşer. Buradan kıvılcımlanan merakı psikolog olduğunda da devam eder ve beynin bizim için boşlukları ne kadar çabuk (ve çoğu zaman da hatalı) doldurduğuna dair çalışmalara başlar. Buradan, çocukluğundan beri psikolog olmayı hayal ettiği gibi bir fikre kapılan okurlarımız için asistanlığım sürecinde ağzından dinlediğim hayat hikayesini paylaşarak hayal kırıklığı oluşturmak istemem. Fakat Harvard Üniversitesi'nde hocalık yapan ve TED konuşmalarında neredeyse on üç milyon kez tıklanarak en çok izlenen on birinci konuşmacı olan Daniel Gilbert, para kazandıracağını düşündüğü için kaydolmaya karar verdiği yaratıcı yazarlık sınıfının dolu olması sebebiyle psikoloji dersinde kontenjan olduğunu ifade eden görevli sayesinde bu alanda eğitim almaya başladığını, laboratuvarında gülümseyerek anlatmıştı. Kitabı dönecek olursak Gilbert'in ana hedefinin, insanların mutlulukla ilgili yanlış bir anlayışa sahip olduklarını su yüzüne çıkarmak olduğunu söyleyebiliriz. Kendi içimizdeki hislere dair bile çokça yanlışlığımız bir dünyada yaşadığımız tezini savunan Gilbert, bunu beynimizin çalışma şekline bağlıyor. Çalışılması oldukça karmaşık bir ara alan oluşturmalarına rağmen eğlenceli üslubuyla konuyu herkesin anlayabileceği bir seviyeye çekmiş olması da kitabın takdir edilesi bir başka özelliği.

Psikolojiyle az çok haşır neşir olanlar bilir, "İnsan x davranışını gösteren tek hayvandır." kalıbı çokça kullanılır. Gilbert da buna değinmiş ve kendisi de bu cümlelere bir yenisini eklemiş: "İnsan, geleceğe dair düşünebilen tek hayvandır." Bunu beynin frontal lobunun gelişmesine bağlıyor ve bu bölgenin insanların yaşam mücadelesindeki yeri ve öneminden bahsediyor. Yani beynimizdeki bu bölgenin büyümüş olması, bize farklı ihtimalleri düşünüp plan yapabileme yetisi kazandırırken gelecekte bizi neyin mutlu edeceğini de hesaplayabilen canlılar olmamıza yardımcı. Fakat geçmişe dair her bir detayı hatırlamamız mümkün olmadığı gibi geleceğe dair tahminlerimiz ve planlarımız da oldukça yetersiz kalıyor. Burada

yetersiz kelimesini özellikle kullanıyorum, çünkü yazar tahminlerimizin hatalı olmasından ziyade beynin yokluk, yani bir şeylerin bulunmaması haline çok da hazırlıklı olmadığını ifade ederek bunun bir çeşit yetersizliğe sebep olduğunu iddia ediyor. Farzımuhal, sevdiğiniz bir insanla ilişkinizin 10 yıl sonraki halini şimdiki duygu durumunuzla doğru tahmin etmeniz, takdir edersiniz ki güç olacaktır. Yani Gilbert, geleceğe dair düşüncelerimizin rasyonel olmadığını ve duygularımızdan etkilendiğini ifade ediyor.

Peki böyle karamsar bir tablo çizen Gilbert'in bu probleme çözüm önerisi ne? Yazar, burada önemli kararları verirken daha önce aynı şeyi (kariyer, taşınma, evlilik...) deneyimlemiş kişilere danışma, yani kendi kültürümüzden de oldukça aşına olduğumuz istişareyi öneriyor. Burada, herkesin mutluluk anlayışının farklı olması, yaş farkı gibi etkenler de pek tabii sonucu etkileyebilir ve bu anlamda yazara eleştiri olarak gösterilebilir fakat istişarenin önemi, sanıyorum ki hepimizce malumdur. Sonuç olarak, **Mutluluk Üzerine Çeşitlemeler**'e dair bir çerçeveyi çizmemiz sanıyorum bu söz ile kolaylaşacak: "**Mutluluk Üzerine Çeşitlemeler** nasıl mutlu olunacağını anlatan kişisel gelişim kitaplarından değil. O tür kitaplardan birini okuyup yine de kendinizi çok mutsuz hissettiyseniz, nedenini anlamak için her zaman bu kitaba dönebilirsiniz." ■



Mutluluk Üzerine Çeşitlemeler
Daniel Gilbert
Çev.: Filiz Şar, Asiye H. Gül
Optimist

ÇANAKKALE SAVAŞI'NA GÜNLÜKLERDEN BAKMAK: BİR ŞEHİDİN YÜREK BURKAN GÜNCESİ

Ilyas Koç

"Muharebeye girdik. Milyonlarca top ve tüfek patlıyor... Şimdi birinci onbaşıml yaralandı. Allahaismarladık."

21 Haziran 1915, Pazartesi, saat 11.15'te günlüğüne yazdığı son cümleler böyleydi Teğmen İbrahim Naci'nin. Bu cümlelerden belki birkaç dakika belki bir-iki saat sonra şehit düştü Çanakkale'de. "Gök ekini biçer gibi" daha binlerce isimlessiz kahramanla beraber o da devrildi anavatanın yası bağrına. Ancak İbrahim Naci, cebinde taşıdığı deftere, büyük bir keder ve tedirginlikle kayda geçtiği üzere "unutulmadı". Savaş sırasında tuttuğu günlük önce ailesine, yıllar sonra da kendini harp hatıraları toplamaya adanmış ehil bir araştırmacının eliyle yüzbinlerce okura ulaştı. Adım adım şehitliği giden bir askerin, okuyanın kalbini rikkate getiren, gözünü yaşartan güncesi titiz bir çalışmanın ardından kitaplaştı.

Çanakkale Muharebelerinde, harp esnasında ve sonrasında kaleme alınan hatırat, günlük ve mektuplar, savaşın yol açtığı yıkımları, ayrılıkları, özlemleri ve memleketin içinde bulunduğu durumu ilk ağızdan anlatması itibarıyla birincil derecede önemi haiz kaynaklar. Ne hazzindir ki Çanakkale'de, Türk tarafının okuryazar oranının düşük olması nedeniyle, hatırat ve mektup sayısı çok az. Konuyla ilgili çalışma yapan araştırmacılara göre Çanakkale Savaşı'ndan günümüze intikal etmiş 160 civarında hatırat, 25 kadar da mektup bulunuyor. Oysa İngiliz, Avusturyalı ve Yeni Zelandalıların hatıratlarının toplamı 800'ün üzerinde. Bu nedenle hatırat sayısı az olduğu için Osmanlı askerinin cepheye nasıl bir yaşam sürdürdüğüne ilişkin bilgiler oldukça kısıtlı. Ancak iki yıl önce bulunan bir günlük, Osmanlı ordusunda teğmen rütbesiyle görev yapan 21 yaşındaki bir gencin, cephe gerisinde yaşadığı ve gözlemediği olayları anlatması bakımından önemli bir belge hüviyeti taşıyor.

24 Mayıs 1915'te başlayıp 21 Haziran 1915'teki şehadetine kadar devam eden günlüğünde ne mi anlatıyor Teğmen İbrahim Naci? Memleket özlemini, savaşın getirdiği sıkıntıları, gezdiği şehirlerdeki harp havasını, unutulma kaygısını ve ölüm-leri... Yani bir devrin hitâmı ile başka bir devrin mukaddimesi arasındaki sıkışmışlığı, ârafta kalma hâlini anlatıyor. Günlük, sade bir anlatımın dışında savaşın insan üzerinde bıraktığı tesiri de anlatması

bakımından önem arz ediyor. Ayrıca, Çanakkale Muharebelerinin yanlış bilinen bazı hususlarını da tashih ediyor. Günlükte anlatılanlar, savaş esnasında birliklerin hem iâşe hem de asker ve cephaneye açısından ikmâline örnekler ihtivâ ediyor. Zira Çanakkale Muharebeleri ile ilgili yaygın kanaat, askerin iâşe noktasında sıkıntı çektiğidir. Hâlbuki İbrahim Naci, günlüğünde, muharebe anları istisna edilirse askerin, iâşe temininde fazla sıkıntı çekmediğini belirtiyor.

İbrahim Naci'nin muharebe sahasına giderken görmüş olduğu birkaç şehit kabri ise kendisini pek müteessir ediyor. Şehit olan askerlerin mezarlarının üzerinde hiçbir işaret ve mezar taşı olmaması, deyim yerindeyse genç askerin ruhunda derin cerihalar açıyor. Ölümünden korkmayan Teğmen Naci, isimlessiz mezarlarda yatan meçhul askerler gibi "unutulmaktan" korkuyor. Ve günlüğüne, okuyanın içini burkan şu satırları not ediyor: *"Şimdi düşünüyorum. Şehit olursam ben de mi böyle solgun yapraklı birkaç kel ağacım dibine gömülüp terk edileceğim. Fakat bu ne kadar merhametsiz ve ne kadar feci..."* ■



Allahaismarladık
İbrahim Naci

Haz.: Lokman Erdemir, Seyit Ahmet Sılay
Yeditepe Yayınları

İSTANBUL'DA BALIK KÜLTÜRÜ

Hamit Kardaş

İstanbul biraz da balık demektir. Her ne kadar bugün Boğaz'daki balık türlerinin sayısında büyük ölçüde azalma olmuşa da bir zamanlar şehrin en önemli simgelerinden birisiydi balıklar. Bugün bilinçsiz tüketim ve deniz kirliliği sebebiyle bir zamanlar var olan balıkların birçoğu yok oldu. Bunun önüne geçmek için zabıtalara cervelle balık pazarlarını teftiş ederek balıkların boyunu ölçüyor.

İstanbul'un balık kültürüyle ilgili birçok eser yazılmış olabilir fakat Asaf Muammer'in bu konudaki yeri çok farklı. Aynı zamanda romancı, hikâyeci, ressam, gazeteci ve siyasetçi olan Muammer, İstanbul kültürüne aşina, şehri seven usta bir balıkçıdır da. Asaf Muammer, II. Meşrutiyet dönemi gazetesinde siyasî yazılar kaleme alan, İttihat ve Terakki'ye karşı yürüttüğü mücadele sonucu 6,5 yıl sürgün hayatı yaşayıp 1918'de Türkiye'ye dönen bir yazar, ressam, siyaset adamı, denizci ve döneminin en iyi balıkçılarından birisidir. Muammer'in balık ve balıkçılıkla ilgili yazdıkları ve röportajları ilk defa kitap haline getirildi. Küre Yayınları arasında çıkan ve Ruhi Güler'in hazırladığı "*İstanbul Balık Kültürü*" isimli kitap, eski İstanbul'da balığın toplumdaki yeri ile ilgili güzel ipuçları veriyor ve balıkçılık mesleğini inceliklerini gösteriyor.

Kitap iki bölüm ve eklerden oluşuyor. Birinci bölümde, 1955-58 yılları arasında Balık ve Balıkçılık dergisinde Rıdvan Tezel'in Asaf Muammer ile yaptığı röportajlar yer alıyor. Balıkçılık literatüründe bu röportajların henüz aşılmadığını söyleyebiliriz.

İkinci bölümde ise Asaf Muammer'in 1938'de Tan Gazetesi'nde Balıkçı mahlasıyla yayınladığı yazılar var. Bu yazılarda da balık kültürü ile ilgili ilginç anekdotlar ve hatıralar var. Örneğin, Asaf Muammer'e göre lüfer, Boğaziçi'nde avlanan balıkların en işçisi, en kurnazıdır. Lüfer, hiçbir zaman müptezel sıfatıyla nitelendirilemez. Bir gecede üç dört sandal palamut tutulabilir, fakat lüfer için bu mümkün değildir.

Muammer, balıklardan lüfere ayrı bir önem atfediyor. İlk defa kendisi tarafından dillendirilen "Lüfer Devri" tanımlamasıyla "Lâle Devri"yle kıyaslamada

bulunuyor ve lüfer âlemlerinin sadece bir balığın avlanmasından ibaret bir ameliye olmadığını anlatıyor. Av sırasında, özellikle balığın olmadığı zamanlarda şarkılar söylenir; gazeller, şiirler okunurdu. Balık varken ise sessiz olmak gerekirdi. Edebiyatımızda bu balığa birçok eserde yer verildiği bilinir. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Huzur* romanında da lüfere özel bir yer verilmesi balığın o dönem hakikaten büyük öneme sahip olduğunu gösteriyor. Asaf Muammer, balık tutulurken eş zamanlı olarak şiir teatileri yapıldığını, şarkılar söylendiğini ifade ediyor. Bu arada röportajların *Balık ve Balıkçılık* isimli bir dergide neşredildiğini belirtmiştik. Söz konusu dergi, 1950'li yıllarda Et ve Balık Kurumu tarafından neşredilen ve balıkçılıkla ilgili teknik makalelerin yanı sıra balık kültürüne de geniş yer veren bir dergi. Bugün çok sayıda üniversitede "Su Ürünleri Fakültesi" bulunmasına rağmen bu ölçüde bir derginin olmayışının üzücü olduğunu düşünüyorum. Eser, Ruhi Güler'in hazırlamayı düşündüğü Boğaziçi Kitaplığı serisinin ilk kitabı olarak yayımlanmış. Diğer kitapları sabırsızlıkla bekleyeceğiz. ■



İstanbul Balık Kültürü
Asaf Muammer
Haz.: Ruhi Güler
Küre Yayınları

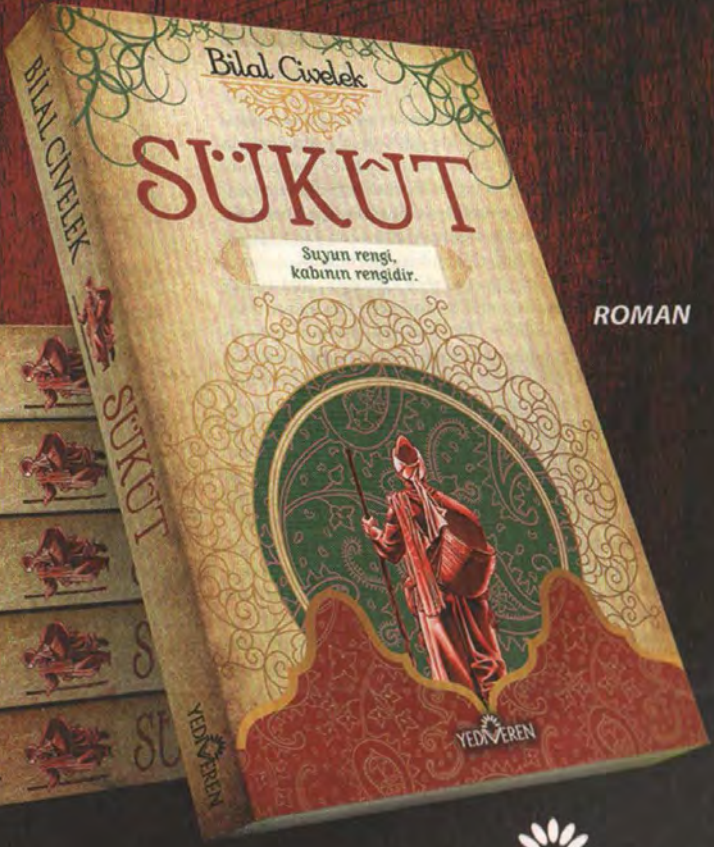
AŞKIN 3 KAPISI

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Şems-i Tebrîzî, Hacı Bektaş-ı Veli

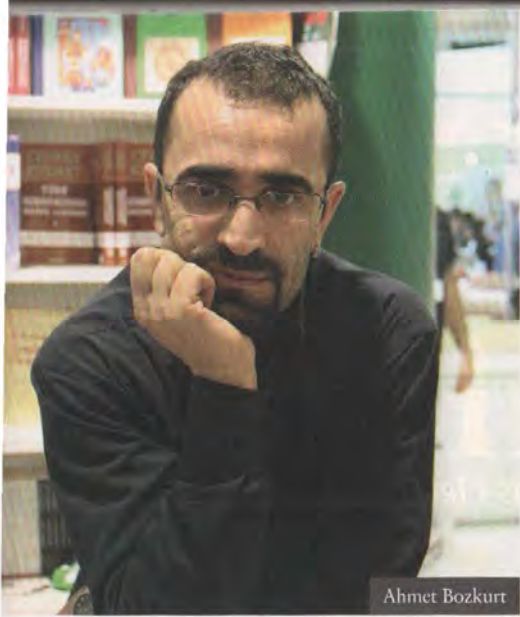
BİLAL
CİVELEK'İN
KALEMİNDEN

Çıktı

Seçkin
Kitapçılarda!



ROMAN



Ahmet Bozkurt

Felsefenin eleştirel ve dönüştürücü yapısını edebiyattaki somut gerçeklikle birlikte ele aldığımızda yazma ediminin bütünsel amacı, kuralları veya sınırları daha net ortaya çıkar. Yazının düşünceyle kurduğu bu dolaysız ortaklık, edebiyatın neredeyse tüm verimlerinde karşılaştığımız bir durum. Sanat yapıtlarının temel ödevlerinden biri, görünmeyeni –ama hissedileni- görünür ve olağan kılmaksa, şüphesiz ki ifadesini yazı üzerinden kuran eserler bu amaca doğrudan katkı sağlıyor. Bir öykünün, dizinin ya da en yalın haliyle bir söz öbeğinin içinde taşıdığı gizil güç, sahiçiliğini ve işlerliğini işte bu düşünme ve üretme pratiğini ortaya çıkarmakla sağlayabilir. Demek ki yazınsal türlerin hemen hepsi düşünce dünyasında bir kanal açma ve kendi gerçekliğini bu akışa dâhil etme çabasıyla var olmuştur. Dünya devirlerini Tarih Öncesi ve Tarih Çağları gibi iki döneme ayırmanın temelinde de yazının icadı bulunduğu göre, insanlığın gelişim evrelerini belirleyen en önemli işareti ‘yazının doğuşu’ olarak belirtebiliriz. Felsefi düşüncenin ortaya çıkması söze dayanıyor gibi görünse de, seslerin ve harflerin bir araya gelerek oluşturduğu yazı dili aslında sözü de kapsayan bir anlatım olanağı sunar. ‘Önce söz vardı.’ ifadesi bile gerçek gücünü, yazıya geçtiği ve kayıt altına alındığı zaman ortaya çıkarıyor mu?

Felsefenin Eleştirel Yapısı

Ahmet Bozkurt ‘Yazı, Bellek ve Eleştiri’ alt başlığını taşıyan *Unutma Zamanı* adlı kitabında, yazının

NİTELİKLİ EDEBİYAT VEYA YAZINSAL ELEŞTİRİ

Özkan Ali Bozdemir

tarihsel sürecinden hareketle felsefe ve edebî eleştiri, şiir ve deneme, yazı ve teatral temsil başlıklarını irdeliyor ve metinlerarası eleştiriye yazının imkânları dâhilinde çözümlemeye çalışıyor. ‘Varlığın Silinişi: Eleştiri İçin Parergon’ adlı yazısında felsefe ile edebiyat eleştirisi arasındaki ilişki için şöyle diyor: “Disipliner bir yapı olarak edebiyat eleştirisinin kavramları, felsefeye ait kavramların ve onun estetik yaklaşımının bütünüyle egemen olduğu bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla edebiyat eleştirisinin pek çok teorisini Kantçı ve Hegelci estetiği takip etmişlerdir.”

Bozkurt’un bu düşüncesinden hareketle edebiyatın ya da edebiyat eleştirisinin aslında felsefeden daha sonra ortaya çıkmadığını, tam tersi, felsefenin sunduğu anlatım olanakları dâhilinde bir eleştiri mekanizmasının oluştuğunu anlamamız mümkün. Burada şöyle bir çelişki ortaya çıkabilir. Eleştiri kavramı kendi mecrasını, var olan bir sanat disiplininin hareketle şekillendirdiğine göre o sanatsal verimden daha sonra ortaya çıkmış olamaz. Bu anlam bulanıklığını netliğe kavuşturmak için, yazının zaten var olduğunu fakat varlığını çeşitlendirmek ve bir fikir zemini üzerine oturtturabilmek adına kendi eleştirel düzenezini yine kendi gerçekliği üzerinden inşa ettiğini belirtebiliriz. Eleştiri kavramı her ne kadar edebiyatın gelişimine göre yavaş ve kararlı bir aşama katetse de edebiyat ve eleştiriye, ele aldıkları konuları işleyiş ve yorumlama becerileri bakımından tek bir türün ortak bir iskelet üzerindeki farklı iki kanadı olarak düşünmek mümkün.

Şiir Eleştirisi için Üç Kavşak

Felsefe ile yazı arasındaki bütünsel yapıyı şiir ve şiir eleştirisi kapsamında da ele alıyor Ahmet Bozkurt. Şiir eleştirisi konusunda, yazılan eserin içerdiği daha bir önem arz ediyor yazara göre. ‘Türk Şiiri İçin Kavşak Noktaları’ adlı yazısında, şiirdeki kırımları ve başkalaşımları çeşitli başlıklara ayırarak bir

bakıma şiirin yol haritasını da çıkarıyor Ahmet Bozkurt. Bu haritanın ilk durağında 'İdeolojik Kavşak' yer alıyor. Tevfik Fikret'in despotizme karşı yükselen sesiyle başlayan bu süreç Mehmet Akif'in İslamî duyarlılığıyla, Nâzım Hikmet'in sosyalist duruşuyla devam eder Bozkurt'a göre. Böylesi bir tanımlama yapmak, samırım şairleri 'kuşak'lara ayırmaktan daha isabetli bir bakış sağlıyor bize.

'Eleştirel Kavşak' adlı bölümde ise şiir ve içerik arasındaki ortak bağıntıya dikkat çekiyor yazar. "Kuşkusuz, şiir eleştirisinin izlediği yolda yazılan şiirin önemli bir payı vardır. Bugün daha çok gelenek ve modernlik arasındaki çarpışık, anakronik ilişkilerden türeyen zamansız, mekânsız ve tarih-dışı bir şiirle karşı karşıyayız... Gerçekliğin yitirdiği, algının simüle edildiği kaygan bir zeminden başka bir şey sunmuyor bize böylesi bir dünya."

Özellikle şiir sanatı üzerine konuşacaksa nitelikli bir eleştiriden öte güçlü, kendi sesini ve dinamiğini ortaya koyan bir şiir algısının var olup olmadığını tartışmamız gerekir. Belli başlı isimler üzerinden bu tür oluşumları işaret etmek mümkün. Fakat kendi poetik evrenini inşa edebilen, yazınsal ölçütlerin sınırlarını esnetip genişletebilen ve kendi sesini çoğaltan bir şiir anlayışının modern edebiyatımızda yer almadığını ne yazık ki itiraf etmek durumundayız. Belli başlı isimler ifadesini Ahmet Bozkurt, 'şahıslar tarihi' nitelemesi etrafında sorguluyor. Şiir yönelimlerini bir kuşak veya merkez dâhilinde irdelemek, şiir sanatına bir katkı sağlamayacağı gibi onu büsbütün daraltmak ve sözün sonsuz ifade zenginliğini büyük ölçüde köreltmek anlamına gelir. Yazar şu örnekle ifade ediyor görüşünü: "Bugün bir Fazıl Hüsnü Daglarca'yı, bir İlhan Berk'i kendi kuşak dilimleri geçtiği halde kabullenmeyi nasıl bir gerekçeyle açıklayacağız o zaman?"

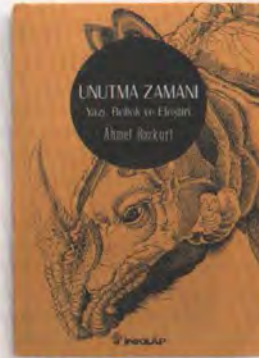
Kuşak kavramını ve kuşak tanımlamasını sakıncalı ve yanlış bulduğunu "Şimdi'nin Kavşağı" adlı yazısında etrafına dile getiriyor Bozkurt. Saydığımız şairler elbette ki kendi dönemi içerisinde büyük yankı uyandıran ve şiirin dönüşümü konusunda önemli etkileri olan isimler. Modern şiirimizin yaşadığı en köklü değişimi belki de 80 dönemi şairlerinin ürettiği verimlerde aramak gerek. 1980 İhtilâli sonrasında ortaya konan her edebî metin için bu değişimin kaçınılmaz olduğunu söyleyebiliriz.

1980 dönemi öncesinin modern şiirini düşündüğümüzde İsmet Özal, Atıl Behramoğlu, Süreyya Berke, Can Yücel, Arif Damar gibi isimlerin, yapıtlarındaki ideolojik kaygıyla şiirimizi önemli bir eşiğe

taşımaya başardığını belirtebiliriz burada. Tabii bu başarıyı, salt bir ideolojinin bütün teslimiyetiyle şiire sızması ve onu imgesel bir yapıdan sıyrarak aynı zamanda düşünsel bir izlege taşıması şeklinde düşünmek hatalı olacaktır. Çünkü öncelikle şiirin iç dinamiğini bütün tartışmalarıyla ele alan, çoğulcul ve evrensel bir bakış hâkimdir bu şairlerde.

Ahmet Bozkurt "Şimdi'nin Kavşağı" adlı bölümde, kendine farklı kanallar arayan fakat temel yargılarındaki eksiklik nedeniyle bu akışta kaybolan şiir yönelimlerini de ele alıyor. 80'li yılların başından bu yana şiire muhalif bir bakış getirdiği düşüncesiyle kendini var etmeye çalışan 'Underground' ve 'İslami' şiir gibi bir yapılanmanın mümkün olamayacağını, içinde bulunduğumuz somut gerçeklik üzerinden ifade ediyor Ahmet Bozkurt. Mevcut toplumsal ve siyasal yaşantımız içerisinde bu konu başlıklarını ortaya çıkaracak köklü bir değişim olmadığı sürece, adına 'Underground' veya 'İslami' diyebileceğimiz bir şiirsel yönelim gerçekleşmiyor maalesef. Bu farklılıkları olanaklı kılacak hiçbir yapısal ve toplumsal süreci yaşamayan Türkiye toplumunda, muhalif bir bakış öne süren böyle bir ana akım şiirin olamayacağını altını çizerek belirtiyor yazar.

'Unutma Zamanı'nda edebiyat hakkındaki düşüncelerini yazı, bellek ve eleştiri odağında ifade eden Ahmet Bozkurt, edebiyata olan bakışını bu başlıklarla işaret ederken edebiyat için eleştiriye, eleştiri için edebiyatı önemsemeyi asla ihmal etmiyor. ■



Unutma Zamanı
Ahmet Bozkurt
İnkılâp Kitabevi



APPLE ABD KİTAP FİYATI SABİTLEME DAVASINDA 450 MİLYON USD ÖDEYECEK

Çeviri: Meliha Merve Şimşek

Apple'ın beş diğer yayıncıyla işbirliği yaparak fiyat sabitleme yasalarını ihlal ettiği yönündeki 2015 yılı kararının temyizini talep eden Apple'ın bu talebi, ABD temyiz mahkemesi tarafından kabul edilmedi. Apple'ın e-kitap fiyatlarını yükseltmek için beş yayıncıyla işbirliği yaptığını ve dolayısıyla uzlaşmanın bir parçası olarak 450 milyon USD ödemesi gerektiğini belirten Yargıtay kararını temyiz etmek isteyen Apple'ın bu talebi, pazartesi günü ABD temyiz mahkemesi tarafından reddedildi.

Mahkemenin davayı görmeme kararı Haziran 2015 tarihli New York merkezli ikinci temyiz mahkemesi tarafından ABD Adalet Bakanlığı lehine verilmiş olan ve Apple'ı antitröst yasalarını ihlal eden bir komploya karışmaktan sorumlu bulan dava kararının geçerliliğini korumasını sağladı.

Apple, üst mahkemeye davayı görmesi için sunduğu dilekçesinde, Haziran tarihli temyiz mahkemesi kararındaki hakim, Apple'ın yayıncılarla birlikte işbirliği yaptığı yönündeki kararının temyiz mahkemesi teamülleriyle çeliştiğini ve "inovasyon ve risk alımını, üzerinde olumsuz etkisi olacağını" söyledi.

İkinci temyiz mahkemenin hükmü, 2013 yılında ABD bölge hakimi Denise Cote tarafından jürisiz bir duruşma sonrasında, Apple'ın yayıncılarla perakende fiyat rekabetini ortadan kaldırmak ve e-kitap fiyatlarını

arttırmak için yayıncılarla yapılan bir iş birliğinde "merkezi bir rol" oynadığı yönündeki kararı takip etti.

Adalet Bakanlığı, yapılan düzenlemenin, pazar lideri olan Amazon tarafından 9,99 \$ fiyatla satılan bazı kitapların fiyatlarının 12,99 \$ veya 14,99 \$'a yükselmesine neden olduğunu söyledi. ABD Adalet Bakanlığı'nın antitröst bölümü başkanı Bill Baer, "Apple'ın e-kitap fiyatlarını yükseltmek için bilerek kitap yayıncıları ile işbirliği yaptığına kesin olarak karar verildi." dedi. Baer, fiyat sabitleme komplosunu "müstehzi suiistimal" olarak adlandırdı. Adalet Bakanlığı, Apple ile işbirliği yapan yayıncıların Lagardere SCA'dan Hachette Book Group Inc, News Corp'dan HarperCollins Publishers LLC, Penguin Group Inc, CBS Corp'dan Simon & Schuster Inc ve Verlagsgruppe Georg von Holtzbrinck GmbH'den Macmillan olduğunu söyledi.

Bir e-kitap alıcısı tarafından temyiz edilen önerilen anlaşma, 17 Şubat'ta New York'taki temyiz mahkemesi tarafında onandı.

Apple yorumlar için yapılan isteklere yanıt vermedi. Adalet Bakanlığı Apple'ı, Silikon vadisi devi 2010 yılında iPad'i çıkarırken beş yayıncıyla gizlice anlaşarak tezgah kurmakla ve böylece Amazon.com'un dijital kitap pazarındaki uygun fiyatlı egemenliğini kırmayı amaçlamakla suçladı. ■

Kaynak: The Guardian

EBOOK CENTRAL, BİLİMSEL ARAŞTIRMADA EKİTAP KULLANIMINI GELİŞTİRİYOR



ProQuest, e-kitap kullanan kütüphanecilerin ve araştırmacıların iş akışını basitleştirmek amacıyla, bünyesinde 790,000 bilimsel başlık ve 650'den fazla yayıncıdan 1,350 markayı barındıran yeni bir dijital platform olan Ebook Central'ın açılışını yaptı. Sistem, e-kitabın bulunmasını, seçilmesini ve temin edilmesini geliştirmek üzere tasarlandı. Başlıklar çevrimiçi okunabilir ve çevrimdışı indirilebilir. Ayrıca, kullanıcılar dijital olarak not alabilir, çeşitli paragrafları vurgulayabilir ve anında alıntı yapabilir.

ProQuest'in kıdemli başkan yardımcısı ve genel müdürü Kevin Sayar, "Biz kütüphanecilere verdiğimiz e-kitapların araştırma için gücünü artırma sözünü yerine getiriyoruz" dedi. "Ebook Central herhangi bir ortama cevap verecek kadar esnek bir platform ve kütüphaneciler ve kullanıcıların en önemli hedeflerini gerçekleştirmelerini sağlayan araçlar ile tam olarak bunu yapıyor."

Ebook Central, kütüphaneciler ve araştırmacıların e-kitap kullanırken gerçekleştirdiği iş akışı üzerine yapılan yoğun bir araştırma üzerine inşa edilmiştir. Alım eğilimleri, kişiler tarafından e-kitap kullanımları ve e-kitaplarla çalışırken yaşanan problemlere ilişkin bildirimler üzerinde çalışılan birçok konu içerisinde yer aldı. Platformun e-kitap içeriği, kütüphaneci iş akışlarını kolaylaştıran yönetim ve satın alma motoru LibCentral tarafından desteklenmektedir. LibCentral, gereksiz ve sıkıcı görevleri ortadan kaldıran koleksiyon yönetimi ve değerlendirme araçları sunarak kütüphanecilerin daha öncelikli girişimlere odaklanmasına imkan tanır. ■

Kaynak: Digital Book World



çünkü insan
okunmayı bekleyen
bir kitaptır.



insan

Asmalı Mescit, İstiklal Cd. No:96, 34430 Beyoğlu/İstanbul, Türkiye

Tel: 0212 249 5555 Pbx, Faks: 0212 249 5556

www.insanyayinlari.com

insanyayinlari

f insanyayinlari

BÜYÜK VERİYE KAYITSIZ KALAMAZSINIZ!

Fırat Demirel

Amerika'nın en sevdiği turtta hangisidir? The Economist'in deneyimli Veri Editörü Kenneth Cukier bu soruyla başlamıştı büyük veri dünyasını anlattığı TED konuşmasına. Elmalı turtayı başarılı bir şekilde büyük veriye bağlarken, konuşmasının sonunda verdiği mesaj netti; iyisiyle kötüsüyle büyük veri denizine dalmamız gerekiyor.

Aslında teknoloji dünyasının, büyük veri kavramına yıllar önce göz kırptığını söylemek yanlış olmaz. 2000'lerin başında, durağan verileri geleneksel analitik araçlarıyla masaya yatıran Silikon Vadisi şirketleri, bugün hızlı, akıcı ve karmaşık veri dünyasını tanımlamak için büyük veri terimini kullanıyor. Ancak Silikon Vadisi dışında işler biraz yavaş ilerliyor.

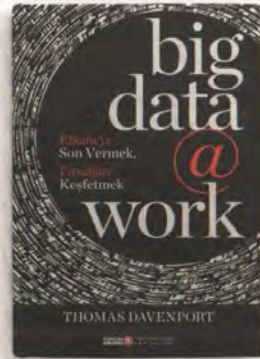
Uluslararası Analitik Enstitüsü'nün kurucularından olan ve enstitünün araştırma direktörlüğünü yapan Thomas H. Davenport, analitik konusuna kafayı takan ve birçok kitap yazan bir isim. Büyük veri konusuna giriş yapacaklar için de fikirlerini Big Data @ Work adlı kitapta okuyucularına sunuyor. Davenport, ilk olarak 'büyük veri' tamlamasında birinci kelimeye odaklananların yanlış yaptığını söylüyor ve ekliyor; "Büyük veri terimi teknik olarak 100 terabayt ile 1 petabayt arasındaki yelpazeyi kapsar ama sizin için verilerin miktarı değil, onu nasıl analiz ettiğiniz önemlidir." Tecrübeli profesör, büyük veri konusunda derin analizler sunmak yerine, sorunu ve çözümü tespit etmenize yarayacak, harekete geçirici tavsiyelerde bulunuyor. Örneğin Davenport'a göre, bazı sektörlerin önceliği olsa da büyük veri analizini tüm sektörlerin dikkate alması şart. "Büyük verinin işinizle hangi alanlarda örtüştüğünü düşünün ve hedefinizi belirleyin." diyor Davenport. Yeni teklifler mi geliştirmek niyetindesiniz, yoksa daha iyi ürünler mi? Maliyet tasarrufu mu sağlamak istiyorsunuz, yoksa zaman tasarrufu mu? Peki ya kazanacağınız ekstra zamanı nasıl kullanacaksınız? Bu soruları yanıtladıktan sonra sıra, geleneksel analitik anlayışının aksine dışardaki veriye odaklanmaya geliyor. Zira dışardaki hızlı ve yoğun veri akışı, içerdeki sınırlı ve sabit veri kümesinden daha büyük bir potansiyel taşıyor. Yöneticilerin de 3V (volume: hacim, variety: çeşitlilik, velocity: hız) odaklı düşünmesi ve mümkünse bunlara 2V daha (veracity: doğruluk, value: değer) eklemesi gerekiyor.

Her zaman söylüyorum; Önümüzdeki 10 yıl içinde en seksi meslek istatistikçilik olacak ve hayır, şaka yapmıyorum...

Arka Kapak © Hal Varian, Google

Davenport'un bu kitapta işin teknoloji tarafına girdiği pek söylenemez. Sadece Hadoop, MapReduce gibi altyapılarla Python, Pig, Hive gibi bu dikeyde işe yarar betik dillere değinerek işin teknik jargonuna aşinalık kazandırıyor ama ısrarla altı çizilen bir başka detay daha var. Davenport, Google'ın rahle-i tedrisinden geçmişçesine, yetenekli insan kaynağına (burada veri bilimcisi oluyor) vurgu yapıyor. Güvenilir (bu nokta önemli) ve yetenekli veri bilimcisi bulmanın kolay olmadığını, hatta şirketlerin kendi içinde bu konuya eğilmesi gerektiğini de öneriyor.

Özetle; ister her şeyin bir bilgi parçasığı olduğundan hareketle isterseniz 'In God we trust, everyone else bring data' sözünün ışığında düşünün; büyük veriye kayıtsız kalmak zamanla yok olmayı beklemekle aynı anlama geliyor. ■



Big Data @ Work
Thomas Davenport
Çev.: Müge Çavdar
Türk Hava Yolları Yay.

AHMET ULUÇAY KİTAPLIĞI

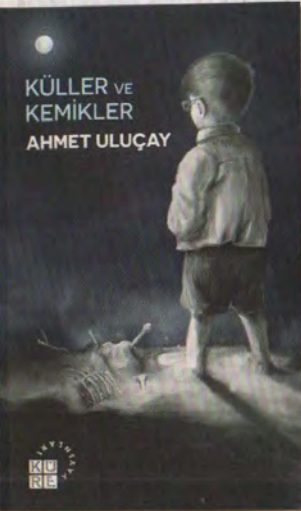
KARANLIKTA IŞIĞI YAKALAMAK

Bir Ahmet Uluçay
Derlemesi

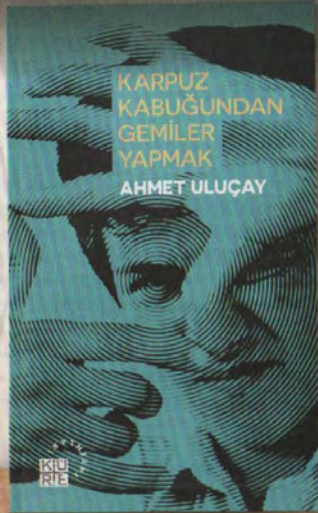
Derleyen
Barış Saydam



KÜLLER VE KEMİKLER AHMET ULUÇAY



KARPUZ KABUĞUNDAN GEMİLER YAPMAK AHMET ULUÇAY



Tel 0212 520 66 42
Faks 0212 520 74 00
satıs@kureyayinlari.com



facebook.com/kureyayinlari
twitter.com/kureyayinlari

www.kureyayinlari.com

DIDEROT KİLİSEYE NEDEN BOYUN EĞMEDİ?

Irem Uzunhasanoğlu

yakın ilişkiler kurmuştur. Bu dostluk daha sonra onları Aydınlanma Dönemi'nin büyük düşünürleri yapacaktır. Aydınlanma Dönemi, Rönesans ve Reform'un hemen ardından gelmiş ve akılcı düşünceyi tüm eski, geleneksel ve değişmez denilen kalıplardan çıkartmayı ve yeni bilgilere açık olmayı hedeflemiştir.

DIDEROT'un verdiği ön önemli eserler:

1. ANSİKLOPEDI

Ansiklopedi'nin baş editörü olarak aydınları topluma kazandırmak, halkı bilgiye ulaştırmak birincil hedefi olmuştur. Kendi gibi aydın dostlarıyla beraber bir bilgi kaynağı hazırlamak üzere çıktığı bu yolda birçok kez hapse atılmış, ciltleri yakılmıştır. Tam 26 yılın sonunda 28 cilt ve 20 milyon kelimeye ulaşan eseri, tüm sansürlere karşı koymayı başarmıştır. Diderot ise ağır bedellere rağmen eserine sahip çıkabilmiştir.

"Yasaklanan kitap okunan kitaptır." diyen düşünür yıllar sonra Alberto Manguel'den de destek gelecek ve "İstediği kadar sansür yesin, metin her zaman kurtulur." diyecektir. *Ansiklopedi* de işte böylece kurtulmuş ama bilgiyi aristokratların elinden alıp halka verme çabası ne kral ne de kilise tarafından hoş karşılanmamıştır. Diderot ise *Ansiklopedi*'yi tamamlayarak Avrupa'nın düşünsel yapısını esnetmiştir.

2. FİLOZOFÇA DÜŞÜNCELER veya FELSEFE KONUŞMALARI

Bu eseri defalarca kez toplatılmış ve yakılmış olmasına rağmen otoritelere meydan okumuş bir diğer üründür. Dostu D'Alembert ile arasında geçen konuşmaları açıkça yazdığı bu kitapta bellek, belsizlik, var olma, evrim, evrenin düzeni, yaşam,

Geçmişe dönüp baktığımızda çoğunluğun inandığı ortak görüşten farklı ve aykırı düşünceler ortaya atan birçok yazar, çizer ve feylesofla karşılaşabiliyoruz. Bu görüşler kimi zaman toplumun kafasını karıştıran geçici hevesler silsilesi, kimi zaman da yeni bir düşünce çağı başlatan bir şaheser olarak karşımıza çıkabiliyor. Kimileri halk tarafından benimsenip çığır açarken kimileri ise yok edilmeye mahkum oluyor.

Düşünceler sonsuzluk çukurunda devinip dururken bazı eserler bin yıllara meydan okuyabiliyor. Örneğin; dünyayı karanlık ve boş bir hücreden ibaret olmaktan kurtaran bir feylesof olan Platon. 'Mağara' alegorisi üzerinden insanlığa ışığı nasıl gösterdiğini hatırlayalım. Oturdıkları yere zincirlerle sabitlenmiş insanların ışığı ilk görüşlerinde nasıl afalladıklarını anlatan Platon, bize milattan önceden ses vermiş ve aydınlanmaya karanlık ile gidilemeyeceğini anlatmıştır.

18. Yüzyıl Avrupa'sında Denis DIDEROT isimli bir genç delikanlı da bu sese yanıt vermiş ve "Zorba en tiksindiğim kişidir" diyerek ortaya bir dizi görüş atmıştır. Diderot'un dönemdaşları ise Descartes, Kant, Hume, Locke, Paine, Voltaire, Rousseau, Leibniz gibi ünlü düşünürlerdir. Fransa'da doğmuş olmasından mütevellit Rousseau ve Voltaire ile daha

ölüm, doğa, tanrı ve ahlâk üzerine konuşmalar yer alır. En büyük tepkiyi ise din hakkındaki görüşleri çekmiştir. Dürüst olmak için illa dindar olmak gerekmediğini, dinsizlerin de iyi insanlar olduğunu, doğuştan iyi yürekli olunabileceğini savunur. Dini, iğrenç ve yozlaşmış insan doğasını baskı altına alan bir güç olarak tanımlar ama aynı zamanda milletler arasında derin düşmanlıklar soktuğunu ve sahip olduğun dinin tamamen tesadüf olduğunu anlatır. Başka bir zamanda başka bir coğrafyada doğmuş olsaydı başka birilerinin boyunduruğu altında kalacağımızı anlatır. Dini ortadan kaldırırsak da korkunç bir ön yargıdan kurtulup özgürleşeceğimizi önerir. Daha da ileri giderek "Putı tapsak daha neşeli olurduk." der. Günah çıkarmayı, ölüm sonrasını, cenneti, cehennemi sorgular. İnsanlığa yapılacak en büyük iyiliğin, onlara akıllarını kullanmayı öğretmek ve materyalizme, yani kanıtlanan şeylere inanmalarını sağlamak olduğunu savunur. Voltaire gibi deist olduğunu söyler, daha sonra da vazgeçip tamamen Ateistliği benimseydiğini ve dinsel öğretilerin tamamını reddettiğini açıklar.

Diderot aslında aşırı dindar bir aileden gelmektedir ve hatta papazlık okuluna iştirak ettikten bir süre sonra cüppeyi giyip papaz unvanı almıştır. İlerleyen yıllarda ise manastırda kalıp refah içerisinde yaşayabilecek ve karını doyurabilecekken açlıkla yüzleşip edebiyat ve felsefeye verir kendini. Bu kitabı halk arasında bir kaosa neden olur. Otoriteler ise bunu 'soytarlık' olarak niteler.

3. RAHİBE

Orjinal ismi 'La Religieuse' olan *Rahibe*, Diderot'nun adeta devleştiği romanlardan biridir. Kiliseyi eleştirmek için yazılmış en çürekâr romanlardan biridir. Hâlâ da kilisenin kara listesindedir. Roman, bir mektup formatında yazılmış olup Marie-Suzanne Simonin isimli 16 yaşındaki genç bir kızın Croixmare Marki'sine başından geçenleri anlatmasıyla başlar. Suzanne ailesinin istemeyen kız çocuğudur çünkü annesi bir günah işleyip başka bir adamla yatmış ve Suzanne dünyaya gelmiştir. Güzel ve dışı dönük bir kız olması herkesi rahatsız etmiş, bu yüzden de rahibe olmak üzere Saint Marie Manastırı'na kapatılması uygun bulunmuştur. Suzanne bu tasarıya tüm gücüyle karşı koyar, gecelerce ağlar, herkese yalvarır. Rahibe yemini edeceği gün geldiğinde ise Başpiskopos'un önünde açıkça kendi rızasıyla rahibe olmak istemediğini söyler ve bakirelik yeminini etmez. Okurlar da tahmin eder ki tam da bu noktada Suzanne işkencelere maruz bırakılacaktır. Kendine olmadığı bir an zorla yemin ettirilir, kendine geldiğinde ise artık çok geçtir, çünkü rahibe kıyafetleri giydirilmiştir.

O karşı çıktıkça daha kötü cezalara çarptırılır. Çıplak bir hücrede giysisiz ve aç bırakılır, döşegi bile yoktur. Ayakları prangalanır, pislik karıştırılmış yemeler yedirilir, üzerine basılır, dövülür. Sık sık intiharı düşünse de insanların buna çok sevineceğini düşünerek bir türlü yapamaz. İşkenceleri fark eden bir baş rahip onu bu dertten kurtarmak için başka bir manastıra transfer eder. Burada da baş rahibe tarafından pamuklara sarmalanır, sebebini başta anlamaz ama sonrasında yoğun bir cinsel istismara maruz kalır. Baş rahibenin okşayışlarının ve öpüşlerinin bir günah olduğunu fark edene kadar vakit geçer.

Marki'ye hitaben yazdığı ve tüm bu yaşadıklarını anlattığı mektubunda "Bence manastır, en kötü insanların kapatıldığı hapishanelerden bin kat beter bir hapishanedir, ya buradan çıkmalıyım ya ölmeliyim" der. "Bir kadını manastır yaşamına veya mutsuzluğa atarken yapılan o kasvetli tören, insandan hayvani işlevleri söküp atabilir mi?" sorusunu sorar ve der ki; "Tersine bu hayvani güdüler sessizlik ve baskı altında yeşerir." İnsanın anasız, babasız, ak-rabasız, dostsuz bırakılmasını, hırslarının kabarcığını, dinmeyen kinleri, zulmü anlatır. Manastır yaşamını 'despotluk ve kölelik' olarak tanımlar.

Peki, Aydınlanma Dönemi'nin düşüncü Diderot neden bu kadar çürekâr ve ses getiren bir roman yazma gereği duymuştur? Gerçek nedeni ne inandığı Materyalizmin ne de Ateizmin altında saklıdır. Rahibe romanının baş kişisi zavallı Suzanne, Diderot'nun kız kardeşi Catherine'den başkası değildir. Catherine bin bir türlü işkence ve cinsel istismar gördüğü manastırda aklını yitirerek hayatını kaybetmiştir. Diderot ise kız kardeşinin ölümünün ardından adeta can havliyle bu romanı yazar. Kiliseyi ve ona ait tüm öğretileri reddettiğini ilan eder. Ve der ki: Umud geleceği hatırlama, mutluluk geçmişin unutm sanatıdır. Ve insanoglunun tek bir görevi vardır; mutlu olmak. Onun için mutluluk çoğunluğun uyduguna uymamaktır. ■



Rahibe
Denis Diderot
Iş Kültür Yayınları

Felsefe Konuşmaları
Denis Diderot
Iş Kültür Yayınları

MEKANİK TÜRK
YAZAN VE ÇİZEN: BOULET
ÇEVİREN: ALİ HASAR

1770'DE, MACAR
MUCİT WOLFGANG
VON KEMPELEN,
AVUSTURYA İMPARA-
TORİCESİ'NİN
SARAYINDA
SIRADIŞI BİR
MAKİNA TANITTI.

BU SATRANÇ OYNAYABİLEN....

VE EN GÜÇLÜ RAKİPLERİ
YENEN BİR OTOMATTI.

VUUUUUU!

OOOOO!

AAAAA!

"TÜRK"

İLK GÖSTERİMİNDE,
HER TURDA 30 DAKİKAYI
GEÇMEDEN

BÜTÜN RAKİPLERİNİ
YENDİ...

TÜRK, 1783'TEKİ BİR AVRUPA
TURNESİ SIRASINDA, ZAMA-
NININ EN İYİ SATRANÇ
OYUNCUSU ANDRÉ DANİCAN
PHİLİDOR'A YENİLDİ.



PHİLİDOR, BU OYUNUN
BÜTÜN KARIYERİNİN EN
ZORLU OYUNU OLDUĞUNU
İTİRAF ETMİŞTİ.

TÜRK'ÜN PARİS'TE
OYNADIĞI SON OYUN,
KENDİSİNE GALİP
GELDİĞİ...



BENJAMİN
FRANKLIN'E
KARŞIYDI.

LEİPZİG'TEN
GEÇEREK, LOND-
RA'DAN AMSTERDAM'A
SÜREN SEYAHATI
BOYUNCA...

BÜYÜLEYİCİ!

BU MANKEN, AHSAPTAN
YAPILMIŞ GİBİ GÖRÜNMESE
İÇİN SÜRÜLMÜŞ GERÇEK BİR
SİYAH MI?

HAYIR.

BELKİ BUHARLI BİR
MEKANİZMADIR?

HAYIR.

GİVA BİR ALICI
ÜZERİNE DÜŞEN
GÜNEŞ'İN İŞİ?

HAYIR.

GİZLİ BİR PERVANEYİ
HAREKETE GEÇİREN
ALİZELER'İN İŞİ
OLMASIN?

HAYIR.

*...TÜRK, İSLEYİŞİNİ
KAVRAMAYA ÇALIŞAN...

...DÜŞÜNEN
RAKİBİNİN
YARDIMI...

HAYIR.

EĞİTİMLİ, AKILLI
BİR HAYVAN...

HAYIR.

HİDROLİK BİR
MEKANİZMA MI?

HAYIR.

NAYLON İP ARACILIĞIYLA
KONUŞAN, GİZLİCE SAK-
LANMIŞ USTA BİR
KUKLACI OLDUĞUNA
VARIM...

HEMEN HEMEN!

GERÇEKTEN Mİ?

HAYIR.

BİRCOK SEPTİK TARAFIN-
DAN İNCELENDİ..."

BÜYÜK FRIEDRICH'İN, OTOMATI-
NIN SİRLARINI ÖĞRENMEK İÇİN
KEMPELEN'E ÇUVAL DOLUŞU PARA
VERDİĞİ DİLDEN DİLE DOLAŞIR...

...ANCAK BU BULUŞMANIN
OLDUĞUNA DAİR BİR KANIT
BULUNMAMAKTADIR.

TAKİP EDEN YİRMİ
YIL BOYUNCA,
TÜRK, İLK KEZ
GÖSTERİLDİĞİ

AVUSTURYA'DAKİ
SCHÖNBRUNN
SARAYI'NDA KALDI.

BÖYLECE, 1808'DE,
BABASININ ÖLÜMÜNDEN
4 YIL SONRA, KEMPE-
LEN'İN OĞLU TÜRK'Ü...

TÜRKİSKA
SCHACKSPELARE
INSTRUCTIONS

HAUT
... BAYYERALI BİR
MÜZİSYEN OLAN JOHANN
MÄLZEL SATTI.

1809'DA, WAGRAM MUHAREBE-
Sİ'NDE, NAPOLYON BONAPART
TÜRK'LE KARŞILAŞMAK İÇİN
SCHÖNBRUNN'A GİTTİ...

... ANCAK FRANSA İMPARA-
TORU, OTOMAT KARŞI-
SINDA BOYUN EĞMEK
ZORUNDA KALDI.

1810-1820 TARİHLERİ
ARASINDA, MAELZEL, TÜRK
MEKANİZMASINI GELİŞTİRİP
FRANSA, İTALYA VE İNGİLTERE'DE OYNATTI.



İNGİLTERE'DE, BİLGİSAYAR BİLİMİNİN MÜMTAZ ŞAHİSYETLERİNDEN BİRİSİYLE KARŞILAŞTI: CHARLES BABBAGE.



BELKİ, BEN DE KENDİ MAKİNAMI YAPMAYI ÖĞRENEBİLİRİM, NASIL YAPILIYOR?

BANA EPEY DELİKLİ KART GEREKECEK...

HAHA! SAÇMALIYORSUN, CHARLES.

BORÇLARDAN BUNALAN MAELZEL, AMERİKA'YA KAÇMIŞTI.



10 YIL SÜREN BİR TURNE SİRASINDA, TÜRK BAŞKA BİR SATRANÇ OYUNCUSU OTOMAT İLE KARŞILAŞTI.

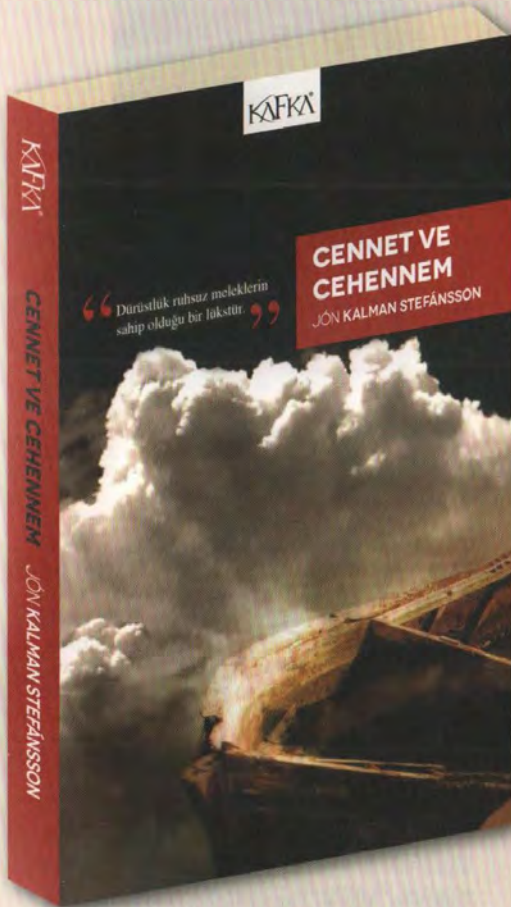
BÜYÜLEYİCİ.



AAAAAA!

Kafesin biri, bir kuş aramaya çıktı...

†. Kafka



CENNET VE CEHENNEM

JÓN KALMAN STEFÁNSSON

İzlanda'nın uzak bir bölgesinde, genç bir delikanlı ve arkadaşı Barður, bir balıkçı grubuyla morina avına çıkarlar. Fakat açık denizde seyredereklerken bir kış fırtınasına yakalanırlar ve kendini "Kayıp Cennet"le ilgili hayallere kaptırmış olan Barður vahşi soğuğa dayanamayarak ölür. Arkadaşının ölümüyle perişan olan genç, balıkçı istasyonuna döner dönmez oradan ayrılır ve arkadaşının ölümüne yol açan kitabı kör bir kaptan olan sahibine iade etmek için yola düşer. Yolculuğun tehlikeleri ve zorlukları onun için hiç önemli değildir – ölen arkadaşının peşinden gitmeye çoktan karar vermiştir bile. Ama kasabaya vardığında, bu dünyada bir tek kendisinin yalnız olmadığını anlar: Toplum dışına itilmiş insanlardan oluşan sıcak bir arkadaş grubuna kabul edilerek, dünyaya yepyeni gözlerle bakmaya başlar.

İzlanda Edebiyat Ödülü sahibi Jón Kalman Stefánsson'un *Cennet ve Cehennem*'i dostluğun sağaltıcı gücünü kutlamak için çaresizliğin derinliklerinde gezinen bir roman. Yirminci yüzyıl dönemecinde geçen hikâye, İzlanda'nın vahşi doğa manzarası kadar güçlü ve yoğun bir okuma deneyimi sunuyor.

“ Olağanüstü bir hikâye... denizin derinliklerinden gelen derin bir nefes gibi. ”

—Le Monde



Ada - Sırlar Çözülüyor
Lynne Matson
Çev.: Bige Turan Zourbakis
Yabancı Yayınları

ABD'li yazar Lynne Matson'un imzasını taşıyan ve yazarı şöhrete ulaştıran "Nil Trilogy" Türkiye'de Ada Üçlemesi olarak yayımlanıyor. İlk kitap Ada, Ekim 2015'te; ikinci kitap *Ada - Sırlar Çözülüyor* ise Mart 2016'da çıktı. Üçüncü kitabın 2016 içinde ABD'de çıkması bekleniyor. Ada üçlemesi, sürükleyici bir "kapatılma ve kaçış" öyküsü. Bir adada mahsur kalma psikolojisi üzerine kurulan roman dizisi, türünün bu yaygın kullanımlarına konusuna yepyeni bir yorum ve derinlik getiriyor.

Açlık Oyunları ve Labirent dizilerini seven okurlara hitap eden bu üçleme adaya kapatılan gençlerin ölüm kalım mücadelesini anlatmakta. Bu konumu belirsiz adada kural çok basit: 365 gün içinde kaçamayanlar ölüyor. Ve bir gün adaya 17 yaşındaki Charley düşüyor. Adaya nasıl düştüğünü ve bu ölümcül kuralı bile bilmeyen Charley ile adadakilerin kaderi de değişiyor. İlk kitap Charley'in adaya düşüşünü anlatırken, ikinci kitap işte bu değişimi anlatıyor. İncil ve Tevrat'taki Mısır'dan özgürlüğe doğru kaçışı anlatan Exodus yani Çıkış bölümüne göndermelerle dolu, bu alegorik dizi, sürükleyici roman sevenleri pişman etmeyecek.



Ben, Earl ve Ölen Kız
Jesse Andrews
Çev.: Sevinç Seyla Tezcan
Pegasus Yayınları

Romanı kendi ağzından anlatan yani romanın ev sahibi 17 yaşındaki Greg Gaines ile arkadaşı Earl Jackson Francis Ford Coppola ve Werner Herzog filmlerini yeniden çeken, kaybeden triplerinde iki yakın arkadaştır. Bilhassa Greg için ayrıca şunu söylemek gerekiyor: Çok sempatik ve antikahramanlığın hakkını veren bir protagonist. İşte bu Greg'in annesi bir gün onu çocukluk tanışıkları ve lösemi hastası Rachel ile arkadaşlık etmeye zorlar. Başta Greg olmak üzere ikilinin hayatı işte bu noktadan sonra tepetaklak olur. Rachel'in tedavisinin durması ise tuz biber olur. Greg ve Earl, o berbat film denemeleri yetmiyormuş gibi Rachel için de bir film çekmeye karar verirler. Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktır.

Yönetmen Alfonso Gomez-Rejon tarafından 2015 yılında başarılı bir şekilde sinemaya da uyarlanan roman, genç kuşak için komedi tarafı ağır basan sade bir romantizm vaat ediyor. Kanser vakasını gözü yaşlı bir drama dönüştürmeyen, hüznü başka bir şekilde, ilişkinin kendisiyle üreten roman, Amerikan lise gençliğinin de güncel bir portresini çiziyor.

RÜYALAR LORDU NEIL GAIMAN



Winter
Marissa Meyer
Çev.: Beril T. Uğur
Artemis Yayınları

Marissa Meyer'in çok sevilen Ay Günlükleri dizisinin 4. kitabı Winter, klasik peri masallarını bilim-kurgunun imkanları ile yeniden yorumluyor. Bu klasik kahramanları androidlerin, cyborgların dünyasına taşıyor. 4. Kitap ise Prenses Winter'in hikayesi. Winter ile üvey annesi ve kraliçe Levana'nın arasındaki çekışmeyi anlatan kitapta Prenses Winter, kraliçeye karşı cyborgların da katkısıyla bir isyan ve devrim planlıyor.



Adele
Chas Newkey-Burden
Çev.: Cumhuriyet Mısıroğlu
Martı Yayınları

İngiltere'de ve dünyada son yılların en büyük müzik olayları sayılsa Adele kendine şüphesiz ilk sıralarda yer bulacaktır. 2008'deki ilk albümünden bugüne milyonlarca kişiyi peşinden sürüklemiş, şarkılarıyla 21. yüzyılın (ve bilhassa Anglosakson dünyanın) romantizmini şimdiden sembolleştirmiş bir sanatçı. Bir anda yükselen, bu yükselişin altında ezilmeyen, şarkılarını da aynı şekilde yukarı çeken Adele'nin biyografisini kendisine yakışan bir şekilde yazılmış.

Rüyalar Lordu Neil Gaiman edebi türler, mitler ve düşler arasında rahatça geziniyor, onları birbirine bağlıyor, bozup yeniden yazıyor. Gaiman, mesela bir yandan Dr. Who dizisinin en orijinal senaryolarını yazarken diğer yandan Sherlock Holmes'un rasyonel dünyasıyla Lovecraft'ın akıl dışı dehşetlerini buluşturabilir, hayalhanesinden bir Matrix hikayesi çıkarabilir gibi defalarca yorumlanmış Şehrazat'ın masalını bir kez daha 'yeni'den anlatmak isteyebilir. Bunların hepsini de hakkını vererek yapar. Klasik ve modern mitlerin dilini çözüştür ve kendisi özgün mitolojiler oluşturmuştur (Kült grafik roman serisi Sandman ve Amerikan Tanrıları). O bir kutsal hazine avcısı mıdır? (İsteyenler avcı yerine yağmacı da diyebilirler) İnsanlığın düşlerini neo pagan ve agnostik bir külliata mı dönüştürmektedir? Bu soru da bir kenarda dursun.

Adını yazarın bir rüyasından alan *Kırılğan Şeyler*, Gaiman'ın fantastik hikâyeleri ve şiirlerinden meydana geliyor. Bunların kimilerini daha evvel Türkçeye çevrilen başka antolojilerde okumuştuk. Bu kitaptaki metinler Gaiman'a aşına olanlar için bir ziyafet sofrası, yeni başlayanlar içinse yazarın benzersiz dünyasına açılan bir giriş kapısı.

Gaiman, popüler kültürle yüksek edebiyat arasında mekik dokurken her türlü edebi tekniği de ustaca kullanıyor. Alegoriden (Koltuğa Ekim Oturduğunda) postmodern kurguya (Vahşi Arzuların Gece-sinin Gizli Evindeki Yüzü Olmayan Kölelerin Yasak Gelinleri) kadar.

Rüyalar Lordu, duyduğumuzda gülüp geçeceğimiz bir konuyu alıp harikulade, dokunaklı, içe işleyen bir hikâyeye dönüştürebiliyor. Yoksa 'İki aşkın er-gen yanlış partiye giderler ve uzaylı kızlarla karşılaş-ırlar.' gibi bir mevzudan bu kadar hüznü, insanlı ve tadına doyumaz bir hikâyeye çıkarabilir miydi? Söz konusu 'Partilerde Kızlarla Nasıl Konuşulur' adlı hikâyenin yakın bir zamanda sinemaya uyarlanacağını da ekleyeyim. ■



KİTAP BLOG

İlker Aslan

Kitapların gelecekte de bize bir şeyler söylemeye devam edeceğini biliyoruz. Çünkü dijital çağ ile birlikte kitabın nefes aldığı sahalara çeşitlendi. Kitap parlak ekranlarda da var olmaya başladı. Bilgisayar çağı kitapları yeni bir var oluş sundu; onların yaygınlığına, bilinirliğine de katkı sağladı, sağlıyor. Bundan on yıl öncesinde kitaplarla ilgili web siteleri ve blog sayfaları bu kadar yaygın değildi.

Bugün amatör okurlar da beğendikleri kitapları tanıtabilecek imkânlarla sahip. Mesela kitap odaklı blog açmak çok kolay. Haliyle bu durum, kitabın popülaritesini de artırıyor. Bloglar, kitaba yaptıkları katkının değeri tartışmaya açık olsa da farklı mecralara ve insanlara kitabın kendisini ulaştırması açısından değerli bir çaba. İnternet çağının kitaba sunduğu bu katkı gelecekte yerini neye bırakacak bilinmez ama insanların kitaba ulaşma arzusu asla dinmeyecek.

Neokuyorum.org



Kitapveyorum.com



Ne Okuyorum? yakın zamanda kurulmuş, kolektif çabanın ürünü olan bir blog sayfası. Herhangi bir yayınevinin uzantısı olmadıklarını kendilerini tanıttıkları özellikle vurgulayan oluşumun kapısı, aslında eli kalem dili kelimeler tutan herkese açık desek yanlış olmaz. Oluşumda yer alan yazarların pek çoğu farklı mecralardan da tanınan isimler. Öykü, roman, şiir, deneme, inceleme, eleştiri vb. pek çok türde kitaplar inceleniyor. Bunlar incelenirken herhangi bir sınırlayıcı unsur da yok. Yazıların kimi kısa kimi uzun... Bunun dışında, muadil sayfalarından aşına olduğumuz "test" köşesi de kendi edebiyat bilginizi sınamanız açısından hem eğlenceli hem de bilgi verici olarak olursam; sayfa, içeriğine kıyasla oldukça amatör görünüyör tasarımı olarak. Henüz taze bir sayfa olan *Ne Okuyorum?* zamanla daha da büyüyecek ve daha fazla okura ulaşacak gibi...

Kitap ve Yorum, bir kitap blogu deyince aklınıza ilk gelen şey neyse tam olarak onu temsil ediyor. Çok geniş bir yazar/eser yelpazesinin yer aldığı sayfada, kitaplara dair kısa yazılar yer alıyor. Yazılar genel olarak tanıtım amaçlı yazılmış. Tabi ki yazarın yorumlarını da içeriyor bu tanıtım yazıları. Yazılar uzun ve ayrıntılı değil. Bu anlamda eleştiriden ziyade tanıtım olduğunu yeniden vurgulamak gerek. Her yazının sonunda, hemen hemen bütün bloglardan aşına olduğumuz, okuyucu yorumları kısmı mevcut. Bu kısma gelip dilerseniz ilgili metne veya kitaba dair olan yorumlarınızı, eleştirilerinizi veya yapmak istiyorsanız ekleme yapabiliyorsunuz. *Kitap ve Yorum*'un bir amacı da aslında ele aldığı kitabı tartışmaya açmak. Son derece sade bir tasarıma sahip olan blog, farklı başlıklarda A'dan Z'ye sınıflandırdığı yazarlar ve eserlerle de sayfayı ziyaret edenlerin işini bir hayli kolaylaştırmış gibi görünüyor. Kitap okurları bu sayfayı ziyaret etmelidir...



"Kitaplık Kedis sanatın her dalına aşık, popülerden ziyade alternatiflerin de değerini bilen, her şeyi merak eden, öğrenmek ve daha çok öğrenmekle gurur duyan insanların severek okuyacağını umduğum, kişisel kültür sanat güncesidir." Kitaplık Kedis'i sahibi işte böyle tanıtıyor okurlarına. Burası, her şeyden önce ismi ile bana okumayı yaşamsal bir eylem, bir var oluş olarak gören büyük felsefeci yazarı, Bilge Karasu'yu (Ne Kitapsız Ne Kedisiz) hatırlatıyor. Uzun zamandır da bir kitap blogu denince aklıma gelen yerlerden biri de burası oluyor. Son derece sade ama estetik olarak göz alıcı ve ziyaretçisini yormayan bir tasarımı okurun karşısına çıkıyor *Kitaplık Kedis*. Bu haliyle sadece kitap konulu değil farklı içeriklerdeki tüm blog yazarlarına örnek bir blog burası diyebilirim. "Kitap, sanat, müzik, film..." Sloganı, "Hayatı güzelleştiren her şey!" olan sayfa, bu sloganın hakkını da büyük ölçüde veriyor. Kitaplarla, edebiyatla ilgili belli başlı haberlere ulaşabileceğiniz sayfanın bence en ilgi çekici köşelerinden birisi "Kitap Dekor" başlığı altında derlenen kütüphaneler ve kitaplıklar. Sadece yeni çıkan kitaplarla ilgili değil, aynı zamanda kıyıda köşede kalmış, belki bazılarımızın dikkatini bile çekmemiş olan kitaplarla birlikte artık klasikleşmiş ve basucu kitabı dediğimiz kategoride yer alan kitaplarla ilgili yazılara ulaşmak da mümkün *Kitaplık Kedis*'nde. Kitap konusundaki yaklaşımı, merakları, beğenileri neyse aynı çizgiyi sinema ve sanat konusunda da görebilirsiniz. Gişenin hükümlerine yüz vermeden, bağışmış, güçlü, hayat dolu birçok filmi buradan öğrendiğimi söylemeliyim. Böylesi filmleri, belgeselleri bulup, okurlarıyla paylaşması başka bir teşekkür vesilesi. Güzel Şeyler bölümünü de kişisel ve leziz denemeler, eğlenceli antropolojik detaylar ve kent hayatına dair renkli ipuçları var. Özetle, *Kitaplık Kedis* de oldukça iyi işler yapan bir sayfa. Hak ettiği değeri bulduğuna eminim.



2011 yılından beri aramızda olan *Egoist Okur (EO)*, geçen zamanla birlikte kendini bir hayli geliştiren blog sayfalarından. Burası, kitap ve yayın dünyası ile haşır neşir olanların yakından tanıdığı bir isme, gazeteci Gülenay Börekçi'ye ait. Börekçi'nin uzun yıllara yayılan dergicilik tecrübesi ve başarısının izlerini *EO*'da görmek mümkün. Bir de tabii Börekçi burada yalnız değil. Birçok genç veya tecrübeli yazar nitelikli metinleriyle *EO*'ya katkıda bulunuyorlar. Yazarlar içinde de kadınların hatırı sayılır bir ağırlığı var ve elbette iyi ki böyle... Yayın dünyasından, sosyal medyadan tanıdığımız birçok nitelikli ismi burada görmek de bir başka zenginlik. *EO*, gazetelerin kitap ekleri gibi dar alanda kısa paslaşmalar yapmıyor. Bir örnek yazılar yayınlamıyor. Farklı, kişisel ve paylaşımlı değeri olan yazılarıyla okurunu doyuruyor. Sayfada, kitaplar hakkında yazılmış yazıların yanında, edebiyat ve daha geniş bakarsak sanat dünyasından haberlere de ulaşmak mümkün. Yaratıcı Yazma Dersleri bölümü ise bilhassa genç yazarlara ve yazar adaylarına çıktıkları yolun ne kadar çetrefilli ama bir o kadar da eğlenceli olduğunu hatırlatmakta. Orhan Pamuk'tan Coppola'ya birçok yazarın tecrübeleri burada kayıt altında. "Yangında İlk Kurtarılacaklar", "Bir Zamanlar Teknoloji", "G Noktası" gibi bölümlerle de kendi tarzını yansıtan bir çizgi oluşturmuş durumda *EO*. Sayfanın bana kalırsa en özel ve önemli bölümlerinden birisi de röportajlar kısmı. Güncel kültür-sanat-yayınlar konularıyla ilgili haberler ve veriliş biçimleri de dikkate şayan. Sadece edebiyat dünyasından değil, sinema, müzik ve sanatın farklı dallarından olan insanlarla yapılan röportajlar da sayfanın bir başka zenginliğini oluşturuyor. Bu tip sayfaların konumunu belirleyen en önemli ölçütlerden biri de güncellik meselesi. *EO*, sık sık güncellenen bir sayfa, bu yüzden de gündemden pek düşmüyor. *EO* için, bir kitap blogundan bir adım fazlası desek yanlış olmaz sanırım.

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE

POLİSİYE EDEBİYATI

Sadık Yemni

Çocuk yaşlarından itibaren Sherlock Holmes, Nat Pinkerton, Fantoma, Arsen Lüpen ve Cingöz Recai serüvenleri okuyan biriydim. Robert Louis Stevenson'un *Dr Jekyll ve Mr Hyde - Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde* romanı hayal gücüne çok derin bir çentik atmıştır. Romanı Stevenson 1886'da yayımladı. Kütüphanemizde olan kitap, sanırım 1942'de Hamdi Varoğlu'nun Türkçe çevirisiyle ve *İki Yüzlü Adam* başlığıyla yayımlanan nüshaydı. Kabi 1959 yılında bile eskiydi.

Okuduğum ilk polisiereler arasında yerli yazarlarımızın eseri olan *Mike Hammer*'lar da vardı. O yaşlarda bile yerli yapım *Mike Hammer*'ların diğerlerinden daha farklı olduğunu sezerdim. Cinsellik ıtırı sahneler daha bir ballı betimlenirdi. İyice göze batsın diye koyu renk basılırdı. Hızlı yazıldığından kurgular da iyice yamuktu. Zincir şakırtıları, acayip ses efektleriyle sıhatli kurbanlarına kalp krizi geçirterek öteki dünyaya yollayan seri katiller olurdu. Televizyon olmayan zamanlarda, ailece cinai romanlardan uyarlanarak yapılmış radyo temsillerini dinler ve *whodunit* idmanı yaparak katilin kim olduğunu tahmin etmeye çalışırdık.

Edgar Allan Poe'nun Morgue Sokağı Cinayeti öyküsündeki Dupin'i ve Altın Böcek adlı öyküsü, 12-13 yaşlarımdan itibaren unutulmazlardır. Yazım üslubumdaki polisiereler damarın oluşmasında çok ciddi katkıları olmuştur. Edgar Allan Poe, özellikle yukarıda sözünü ettiğim iki öyküsüyle beni çok derinden etkilemiştir. Yarattığı Dupin karakteri modern polisierenin babası olarak görülür. Polisierenin iyesinin olmazsa olmazları yetkin kurgu, akıcı dil ve gizem kurmadaki özgülüktür. Altın Böcek, bir definenin bulunulmaması üzerine kurulmuştur. Bana 13 yaşındayken gizli bir yazı yaratma ilhamını vermiştir. Hâlâ zaman zaman kullanmaktayım.

Sherlock Holmes'un ipuçlarını topladıktan sonra evine çekilerek icra ettiği kokainli ve kemanlı düğünce seansları, Arsen Lüpen'in 813'ündeki teknik düzenekler, usta hırsızlığının yanı sıra hızlı bir milliyetçi Fransız olarak Alsas-Loren meselesine sahip çıkması, Cingöz Recai'nin İstanbul'da çevirdiği fırlaklar, Fantoma'nın ele geçirdiği kruvazörün toplarını Monaco sarayına çevirmesi belleğime unutulmaz izler kazımıştır.

En çok okuduğum yazarlar arasında Agatha Christie ve Carter Dickson da vardı. Zekâlarının yanı sıra bol bol silah ve yumruk kullanan Murat Davman, Shell Scott ve James Bond da en sevdiğim roman karakterleri arasındaydı. James Bond kitap ve filmleri, bütün diğer mesajlarının yanı sıra televizyonsuz bir âlemde dünyaya açılan pencerelerdi. Karayipler,



Edebiyatın İzinde Polisiye Edebiyatı
Seval Şahin, Banu Öztürk,
Didem Ardalı Büyükarman
Bağlam Yayıncılık

New York, İstanbul, İsviçre, Monako, Tayland'ı 007'yle gezer dururdum.

Polisiye lafı geçince bunlar benim standart açılış cümlelerimdir. Bağlam Yayınları'nın Edebiyatın İzinde serisinin *Polisiye Edebiyat* kitabını büyük bir zevkle okudum. Yayına Seval Şahin, Banu Öztürk, Didem Ardalı Büyükarman tarafından hazırlanmış. Polisiye edebiyatımızın tarihçesi, ilk örnekleri, bunların yapısal incelenmeleri, kategorileştirilmeleri, deren analizlerinin sonuçları ayrıntılarıyla ele alınmış. Konulara ve bölümlere kısaca bir göz atalım:

Osmanlı Arşivi ve Suç Hikâyeleri: İlk üç yazı Geç Osmanlı dönemi arşiv belgelerindeki suç hikâyelerine odaklanmış. Nurçin İleri, 1895 yılında Safranbolulu Mustafa'nın sarhoş durumda elinde bıçak sokakta birçok kişiyi öldürmesi vakasını ele alarak arka plandaki sosyolojiyi irdelemiş. Gülhan Balsoy, Osmanlı toplumunda on dokuzuncu yüzyıldan itibaren dikkat çekmeye başlayan bir suç şekli olan katli-i velid, yani yeni doğmuş bebeğin katli meselesini ele alırken, Ebru Aykut 'Osmanlı'da Tesmim Cinayetleri. Adli tıp, deliller ve müfettihlerin yazısında cinayet yöntemi olarak zehirleme vakalarına değiniyor. Polisiye türüne çocuk edebiyatı çerçevesinde yaklaşılabiliyor mı? Yetişkinlere has dünyaya bakışta, çocuk için de bir pencere var mı? Melda Karagöz bu konuyu ele alıyor.

Türk Edebiyatında Polisiye Romanın Tarihsel Gelişimi: Bu başlıkla TÜBİTAK projesini yürüten Seval Şahin Banu Öztürk, Didem Ardalı Büyükarman ve İpek Şahbenderoğlu bu projeden hareketle elde ettikleri verileri paylaşıyorlar. Banu Öztürk 'Fakabasmaz Zihni Serisi Üzerine Yapısal Bir İnceleme Denemesi', Seval Şahin Server Bedi'nin Tilki Leman'ını inceliyor. Didem Ardalı Büyükarman, Behlül Dâna müstearıyla polisiye diziler kaleme alan İskender Fahrettin Serteli'nin unutulmuş hayat hikâyesinin üzerinde durdu ve onun Şeytan Hadiye serisini tanıtıyor. İpek Şahbenderoğlu, Server Bedi'nin iki karakteri Cingöz Recai ve Çekiğe Zehra çerçevesinde polisilerde cvlilik ve dişilik kurgusunu ve üretimini irdeliyor.

Çeviride Polisiye: Çeviri polisiye konusunda Lale Arslan Özcan ve Pınar Güzelürek Çelik ortalığa çalışmalarında Fransız polisiye roman çevirilerinin Türk polisiye türüne etkilerini inceledi. Sean R. Singer, Ian Fleming'in 1957 yılında kaleme aldığı *From Russia With Love - Rusya'dan Sevgilerle* romanının aslı ve çevirisi arasındaki farklılıkları incelerken romanın 1983 yılında yapılan çevirisinde yazarın Türklerle ilgili kullandığı incitici, kaba ve çirkin sıfatların bir kısmını metne almadığından hareketle bir değerlendirme yaparken tuhaf bir otosansür olayını irdeliyor.

Televizyon olmayan zamanlarda, ailece cinai romanlardan uyarlanarak yapılmış radyo temsilini dinler ve *wbduunit* idmanı yaparak katilin kim olduğunu tahmin etmeye çalışırdık.

Arka Kapak / Sadık Yemci

İlk Polisiler: Fazıl Gökçek ve H. Harika Durgun ortak çalışmalarında Ahmet Midhat Efendi'nin polisiye romanlarının bir dökümünü yapıp bu eserleri özellikle Tzvetan Todorov'un polisiye kurgunun tipleri, çeşitleri çerçevesinde inceliyorlar. Seda Işık, pek de polisiye yazarı olarak bilinmeyen Mehmet Rauf'un Define, Kan Damlası ve Kâbus eserlerini ele alıyor. Seda Başer ise ilk telif polisiye yazarlarından Fazıl Necip'in *Cani mi, Masum mu?* eserindeki suç, mülkiyet ve alfranga züppeler meselelerine odaklanıyor. Zeynep Tüfekçioglu ilk Türk polisiye romanı olarak kabul edilen Ahmet Mithat Efendi'nin *Esrâr-ı Cinayât* eserindeki yazımsal yeniliklere anlatıbilimsel bakışla yaklaşıyor.

Cumhuriyet'ten Günümüze Polisiye: Ahmet Demir, Cevat Fehmi Başkut'un *Valde Sultan'ın Gerdanlığı* bir İstanbul polisiyesi olarak değerlendiriyor. Veli Uğur, 1980 sonrası kaleme alınmış polisiye romanlarımızı inceliyor. Özlem Nemutlu, İhsan Oktay Anar'ın romanlarında polisiye unsurlar üzerine odaklanıyor. T. Murat Akkaya polisiye romanda kent ve iktidar ilişkisini İnan Rankin'in *Komple* ve Ahmet Ümit'in *İstanbul Hatırası* romanları üzerinden ele alıyor. Evrim Doğan Adanur polisiye romanda Ankara'nın kültürel göstergelerini Emrah Serbes'in *Bir Ankara Polisiyesi Behzat Ç.* serisini inceleyerek ele alıyor. Çimen Günay Erkol, Akif Kurtuluş'un *Mihman* eserinde siyasi polisiye türünün olanaklarını ele alıyor.

Üç Panelli Sempozyum: Polisiye temalı sempozyumda düzenlenen üç panel, bu kitap için seçilebilecek kitaba ciddi bir katkıda bulunmuş. Ömer Türkeş'in yönettiği birinci panelde 'Suç Edebiyatı ve 'Polisiyeyle Siyaset İlişkisi' konuşuluyor. Konuklar: Derviş Şentekin ve Suat Duman. Doğan Hızlan'ın yönettiği ikinci panelde, yayıncılıkta ve sahaflarda polisiye konuşuldu. Konuklar: Emin Nedret İşli ve Raşit Çavaş. Erol Üyepazarcı'nın yönettiği üçüncü panelde, günümüzde polisiye konusu işlendi. Konuklar: Ahmet Ümit, Esmahan Aykol ve Sevin Okayay.

Son olarak; kitabın sonunda polisiye yazını meraklılarına yol gösterici bir harita var. Bunu İpek Şahbenderoğlu ve Ayşe Şahin hazırlamış. Bu değerli eserin oluşturulmasında emeği geçen herkesi kutluyorum. Rahat okunan, değerli bir kaynak kitap çıkmış ortaya. Polisiye severler için bir başyapıt. ■

POLİSİYEYE BURUN KIVIRMASAK MI?

Abdullah Yavuz Altın

Polisiye romanların “iyi edebiyat” kapsamına alınmamak gibi bir durumu var, malum. Ancak polisiye yazarları, intikamlarını “iyi edebiyat” kitaplarından çok daha fazla satarak alıyorlar. Agatha Christie mesela, iki milyar kitap satmış toplamda. 2010 yılında “Ejderha Dövmeli Kız” serisinin yazarı Stieg Larsson sadece e-kitap formatında bile bir milyon üzerine çıktı. Bir başka çağdaş polisiye yazarı Ian Rankin bu durumu, polisiye türünün, hayli kalabalık olan “orta ve alt sınıfa” hitap etmesiyle açıklıyor. İnsanların trafikte ya da bir iş için beklerken vakit geçirmek için bu türü tercih ettiğini, bir profesörün de bir işçinin de polisiye okumayı sevebileceğini savunuyor. James Bond romanlarının yapısal tekrarını ortaya koyan ve kendisi de dedektiflik numaralarını romanlarında kullanan Umberto Eco’ya göreyse polisiye roman, “iyi edebiyat” için bir çeşit yan sanayi.

Son yıllarda polisiye romanlar yeniden raflarda arzu endam ediyor. Bazı eleştirmenlere göre İskandinavya kökenli olan polisiye türü (Shakespeare’in Danimarka’da geçen *Hamlet*’i de, genç Hamlet’in babasının katilini arayış yönünden bir “polisiye”dir mesela) 2000’li yıllarda yine anayurdunda popüler. Dan Brown’un her yazdığı kitap kısa süre içerisinde dünyayı dolaşiyor. Sherlock Holmes’un modern dünyaya uyarlanmış hâli olan BBC dizisi *Sherlock* her yıl 3 bölüm yayınlanmasına rağmen geniş bir hayran kitlesine sahip oldu. Türkiye’de durum biraz daha farklı. Yıllardır polisiye TV dizileri çekiliyor ancak henüz adakullu bir örneğine rastlamış sayılmayız. Matbuat hâlleri biraz daha iyi görünen Behzat Ç. serisi TV’de “anti-kahraman” vurgusunun suyunu çıkarıp polisiyeyi neredeyse bütünüyle es geçmeye yeltenmişti. Genç kuşakta polisiyeye merak saran pek yazar yok. Ahmet Ümit, Ayşe Erbulak, Celil Oker gibi isimler belirli bir kitle edindiler ancak sayılarını çoğaltacak bir “pazar” oluşturabilmiş değiller. Yazdıkları ise genelde “polisiye soslu hikâyeler” olarak adlandırılabilir.

Üniversite yıllarımda insanlar benden kitap tavsiyesi istediklerinde “kitap okumayı sevenler için” ve “kitap

okumayı sevmeyenler için” şeklinde iki kategori oluşturmuştum. Kitap okumayı sevenler, tecrübeli okurlar oluyordu ve zor metinleri, “sıkıcı” görünen “iyi edebiyat” türlerini severek takip ediyorlardı. Kitap okumayı sevmeyenleri ise bir şekilde “ağa düşürmek” gerekliydi. Onlara genellikle Amin Maalouf önerirdim. Maalouf, muhteşem bir yazar değil ancak yazdıkları hayli sürükleyici. Güzel hikâyeler buluyor. Dili hafif, okutuyor. Dediktim ama aşırı değil. Paulo Coelho’nun da benzer sebeplerle dünya çapında okunduğunu düşünürüm. Anlatımı genelde tek katmanda ilerler ve okuyucuyu bilmece çözmeye çağırır; ancak dayandığı, güvendiği şey hikâyesidir.

Bu sebeple okuyucunun ilgisini çekmeye hevesli polisiye romancılar “iyi hikâye” peşinde koşurlar. Bir cinayeti kimin işlediğini çözmek türün tek konusu değildir. Bilhassa türü belirleyen baskın tema, “bilinmeyen”i açıklığa kavuşturmaya dayanır ki, bu da birçok farklı alttürü içerir. Daha rafine zevkleri olan polisiye yazarlar, “insanın içindeki kötülüğü” araştırırlar. Patricia Highsmith sözgelimi. Klasik cinayet romanlarında kitabın hemen başlarında karşımıza çıkan “cansız beden” ve “kim yaptı?” sorusu Patricia Highsmith’in en sevmediği şeydir. Onun “polisiye” romanlarında karşımıza bir cesedin ne zaman çıkacağını asla bilemeyiz. Ancak gündelik hayatta yaşanan küçük olaylar etrafında tüten kötülüğün insanın içine işleyişine adım adım şahit oluruz. Highsmith’in bir ev kadını becerikliliğiyle (bunu yazdığını duysa beni öldürürdü muhtemelen) aktardığı detaylar o kadar canlıdır ki, bunun kötülükle ilgili bir “deney” olduğunu ve okuyucunun da o “deney”de yer aldığını düşünürüz. “Polisiye” araçsallaşır. Aslolan yine insanın doğasını araştırmaktır. Tıpkı G. G. Marquez’in *Kırmızı Pazartesi*’de (1981) bütün köyün işleneceğini bildiği bir cinayeti adım adım takip etmesine benzer bir “deney ortamı”dır artık kurgu.

Bu yönüyle polisiye romanlar, bilimkurgu romanlara hayli benzer. Philip K. Dick’in “*Android’ler Elektrikli Koyun Düşler mi?*” (1968) isimli bilimkurgu hikâyesinden yola çıkarak beyazperde için hazırlanan *Blade Runner* (1982) filmi her iki tür için de önemli bir eser. Burada bir dedektif, uzaydaki kolonilerden kaçan yapay zekâyâ sahip robotları bulmakla görevlendirilir. Bu robotlar (androidler) insanlara çok benzemektedir ancak onlara yapılan bir testle (Turing testi) ayrıştırılabilmektedirler. Dedektif film boyunca çeşitli

yöntemlerle iz sürer ve nihayet "suçlular" hak ettiğini bulur. Final sahnesinde bir robot, dedektife şu soruyu sorar: "Testi kendine de uyguladın mı?"

Slavoj Žižek, bu film üzerinden yaptığı ideoloji kitiğinde "gözün kendisi hariç her şeyi görebilmesini" ele alır ve ideolojilerin dışarıyı "alabildiğine açık bir biçimde" görebilmelerine rağmen "kendilerine kör" oluşlarından dem vurur. Ashında dedektif hikâyesinde bu tema çoğunlukla işlenir. Süper kahramanlar dünyasının "dedektif"i olan Batman de, suçun ve kötülüğün üstüne giderken 19. yüzyıldan (özellikle ikinci yarısı için polisiye romanın "altın çağı" denir) bu yana bilinen polisiye metotları kullanır. Tıpkı Sherlock Holmes gibi "yenilmez" bir süper-dedektiftir Batman. Ancak hikâyeyi derinleştirmek için bu dedektife bir "ayna" tutmak yeterli olmuştur. Bunu ilk keşfeden ve beyazperdeye Batman serisi üzerinden taşıyan Christopher Nolan oldu. Ardından süperkahraman hikâyeleri bu mantıkla yeniden üretilmeye başlandı. Burada "kahraman", kötülüğün kaynağı hâline gelebilir. Dedektif, suçluya dönüşebilir. Gerçekte olmasa bile algıda bu oyunu sıklıkla yaşamak mümkündür. 19. yüzyılda sahte mistisizmi (görünmezliği) alt edip rasyonaliteyi ikâme etmeye meyyal dedektifler, 21. yüzyılda kötülüğün psikolojik etkileri (görünmezlik) tarafından kuşatılmışlardır.

Polisiye romanların, sadece "sürükleyici hikâyeler" barındırmanın ötesinde, toplumsallığı en iyi işleyebilen tür olduğu da tartışılan konulardan. Bir cinayetin nasıl ve neden işlendiğine dair soru, aynı zamanda toplumsal ve/ya kültürel bakımdan öne çıkan bir yapımdır. Hemen her yerde "delil fetişi" (CSI serisi söylemi) üzerinden ilerleyen polisiyeye yeniden "ruh" kattığı söylenebilir. Ancak yine de polisiye romanlar bu türlü "yeniliklere" hâlâ uzak duruyor. Zira okuyucuyu psikolojik tahlillerle yormak yerine, hikâyenin labirentleşmesiyle oyalamayı tercih ediyorlar. Bu da kendi çıtasını belirleyen bir endüstrileşmeye mahal veriyor. Kötü bir durum değil elbette; bilakis haddini bilen bir yaklaşım. Böyle bir "ortalama okur"a sahip olmamak belki de genel edebiyat piyasası için daha kötüdür, kim bilir.

Son olarak "iyi edebiyat" okuyucusunun sürekli burun kıvrıdığı polisiye türünün, üniversiteye hazırlık kurslarında çözdüğümüz testlere benzediğini iddia edeceğim. Bu hem okur hem de yazar açısından böyledir. Türk edebiyatının en büyük eksiği olan "olay" ve "karakter" açığını belki de polisiye romanla doldurmak mümkündür. Sonrasında bu basamağı geçip bol katmanlı ve zekice kurgulanmış "iyi edebiyat" yapma imkânına da kavuşabiliriz. Daha da iyisi, "çerez niyetine" kitap okuyan, kitap okurken heyecanlanan ve zamanla iştahını "iyi edebiyat"a da kabartan bir okur sınıfı oluşabilir böylece. ■

Sohher! Sopher!

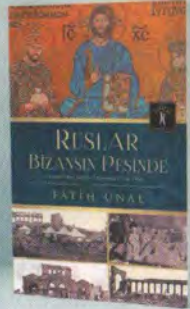
NE OLURSAN ÖLME!
ÇOCUKLARIMIZ İÇİN YAŞA!
GREG KING
SUE WOOLMANS



www.ilgikultur.com

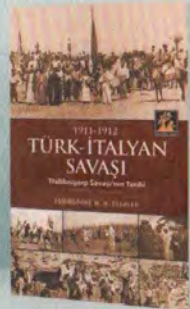
Ruslar Bizansın Peşinde

İSTANBUL RUS ARKEOLOJİ
ENSTİTÜSÜ (1894-1914)
FATİH ÜNAL



Türk İtalyan Savaşı

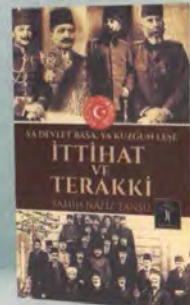
TRABLUSGARP
SAVAŞI'NIN TARİHİ
COMMODORE W. H. BEEHLER



YA DEVLET BAŞA
YA KUZGUN LEŞE

İttihat ve Terakki

SAMİH NAFİZ TANSU



CAN AVAR: HİPERAKTİF BİR HAYAL GÜCÜ

Ümit Yaşar Özkan

Çocuk Edebiyatı Editörü



Can Avar Eski Kıpırtılı Köşk
Haktan Kaan İçel
Timaş Çocuk

Çocuklar için yazmanın en zor taraflarından biri, sahici çocuk karakterler yaratmak olmalı. Bunun yetişkin, bir karakter tasarlamaktan daha güç olduğunu düşünüyorum. Bir yetişkin gerçek bir çocuk karakter yaratmak istiyorsa çocukmuş gibi yapması yetmiyor, bir çocuk gibi düşünmesi, hissetmesi, hareket etmesi, yani düpedüz çocuk olması gerekiyor. Söylemesi kolay elbette ama çocuk edebiyatının hiç yaşanmayan karakterlerinin bu sırrı çözmüş yazarlar tarafından kaleme alındığını da biliyoruz: Nemecek, Uzunçorap, Pıtırık... Bu liste uzar gider.

Peki, bizim edebiyatımızdan bu listeye girebilecek karakterler var mı? Neden olmasın, özellikle son yıllarda birçok farklı kahramanla tanıştık, bunlardan hangisinin geleceğe kalacağını da zaman gösterecek.

Bu taze kahramanlardan biri olan Can Avar, Haktan Kaan İçel'in yazdığı, şimdilik üç kitaptan oluşan bir serinin başrol oyuncusu. Kahramanımızın dur durak bilmeyen hiperaktif bir hayal gücü, kendisine benzeyen iki yakın arkadaşı, bir de çok önemli bir misyonu var: Dünyayı kurtarmak. Kimden mi? Elbette ki her türlü kötülükten! Arkadaşları Hayal

Etsever ve Korkut Korkmaz ona dünyayı kurtarırlarken yardım ediyorlar fakat başta anne babalar olmak üzere yetişkinlerin, dünyayı kurtaran çocuklara pek yardımcı oldukları söylenemez. Can Avar, bir yandan muhayyilesi onunki kadar 'can'lı olmayan büyüklerle uğraşıyor diğer yandan 'özel güçler'ini kullanarak kötüləri alt etmeye çalışıyor; anlayacağınız kahramanımızın işi hiç de kolay değil.

Buraya kadar her şey güzel. Fakat maalesef karakterimizin ciddi bir inandırıcılık sorunu var. Sorun, Can Avar'ın hiperaktif bir hayal gücüne sahip olması değil, hemen her çocuk böyle hayaller kurar, hatta bazıları yetişkin olduklarında da vazgeçmezler bundan (geçtiğimiz yıllarda tekrar sinemaya uyarlanan Walter Mitty'yi hatırlayın). Sorun, bu durumun inandırıcı bir şekilde kurgulanamamış olması. Can Avar'ın hayalleri çoğu yerde zorlama geldi bana, karakter doğallığını yitirdiğe de hikâyeden koptum. Mesela ilk kitaptaki *Hayalet Sanatçıların Sanatları ve Uyduruk İsim Türetme Sanatı*, ikinci kitaptaki *Zamanı Durdurma Gücü Olan Kötüler* listesi (ki hepsi kötü değil) ya da her maceradan bir hatırıyı saklayan korku duvarı... Zekâyla hayal gücünün bir çocuğun zihnindeki inanılmaz karışımından çıkabilecek eğlenceli oyunlar bunlar ve ne yazık ki serinin tamamında çok yer tutmuyor. Bir şerh düşürerek bitireceğim: Çocuklar için yazarken metni kasıtlı olarak ham (daha da yumuşatıp 'doğal' da diyebiliriz) bırakmak/tasarlamak bir hedef midir? Okur kitlemizi kazanmak adına ve okur kitlemizin kazanımları adına böyle bir taktik gözetmek doğru mudur? ■



Can Avar Küçük
Şapallık Kutusu
Haktan Kaan İçel
Timaş Çocuk



Can Avar Tırsak
Hayvanlar Dükkânı
Haktan Kaan İçel
Timaş Çocuk

BİR MAVİ: SPARTAKÜS*

Sevinç Şahin Üney

Yeryüzü yaratıldı. İnsan yaratıldı. Ağaçlar, kuşlar, denizler, renkler... Dünyaya ait ne varsa, dünyanın ihtiyacı olan ne varsa yaratıldı ve her varlık birbirine görünmez bağlarla bağlandı, birbirine muhtaç kılındı. Yeryüzünde canlı cansız, görünür görünmez ne kadar varlık varsa bir arada yaşamayı becerebilmekle sınanıyor. Korkarım bu sınavdaki en başarısız varlık insan. İnsan, kendisine bahsedilen üstünlükleri diğer varlıklara karşı kullanıyor ve kaybettiklerine rağmen bu davranışına ısrarla devam ediyor. Çetin Öner, "Mavi Kuşu Gören Var mı?" kitabında tam da bu meseleye değinmiş. Bencilleşen insanın dünyayı ne hâle getirebileceğini gözler önüne sermeye çalışmış.

Mavi kuş, bir umut. Başka bir deyişle, umudun cisimleşmiş hâli. Umudun cisimleşmiş diğer hâli de bir çocuk; mavi kuşla aralarında çok sağlam bir bağ olan bir çocuk. Çocuğun, bir mavi kuş bulmak için önüne gelen herkese, özellikle yoksullara mavi kuşu sormasıyla kentte bir değişim başlar. Mavi kuş her şey olur; umut olur, ekmek olur, gelecek güzel günlerin müjdecisi olur. Başlayan bu değişime simge olur, bayrak olur. Değişimi sağlayan düşünceye, ideale kaynak olur. Öyle bir düşüncedir ki bu, kentteki adaletsiz ve zalimce yönetimin değişmesine sebep olan hareketlere ön ayak olur. Çocuk tüm bu olanlara aldırmadan aramış durmuş mavi kuşu. Sonunda son mavi kuş bulmuştur ama o da kenti terk etmek üzeredir. Çocuk, onu kendisiyle gelmeye ikna etmekte zorlanmış önce ama küçük fidanından söz edince değişmiş her şey. Çünkü "kuşlar da ağaçlara tutkunmuş".

Mavi kuş, küçük fidana yaşamak için bir sebep olmuş. Fakat kentteki tüm kuşların öldürülmesini emretmiş yönetici. Mavi kuş çaresizce gitmek istemiş buralardan. Ama o da kurtulamamış zalim yöneticinin gazabından. Tüm kent halkının sabrını taşıran son damla olmuş mavi kuşun kanı. Çetin Öner; bir çocuk, bir fidan, bir çiçek ve bir kuş ekleninde dünyayı kurtaracak bir şifre sunuyor insanlara. Biraz hikâye, biraz masal karışımı bu eserinde insanın doğayla senkronize yaşamasının gerekliliğini ve önemini vurgularken bencilleşen insanın hemcinsine karşı da zalimleştiğini gösteriyor. Satır

aralarından bir sosyalizm tebliği okuyoruz aslında. Bu eserin bir "izm" üzerine kurgulanmış olmasını bir sorun olarak görmemek gerekir diye düşünüyorum. Adının ne olduğu çok da önemli değil. Gerçekte tüm "izm"lerin, hatta bütün dinlerin görünen bir ortak noktası var; insanın selameti. Tabii ki sorun ve hedef ortak olunca her ne kadar takip edilen metot ve yollar farklı da olsa, zaman zaman kesişen noktalar oluyor. Sonuçta hepimiz insanız, aynı topraktan yaratıldık. Hamurumuz aynı. İstek ve arzularımız görünürde çatışıyor gibi olsa da hepimizin aradığı adalettir, selamettir, mutlu olmaktır. Mühim olan, bu ortak noktanın bilincine vararak birlikte yaşamayı becerebilmektir.

Çetin Öner bir yazar, bir yönetmen, bir oyuncu ve bu ülkenin bir entelektüeli olarak hepimize büyük küçük ayırmadan hitap edebilen bir eser yazmış. Can Yayınları yayımlamış, okuyucuya da okuyup eserin hakkını vermesi ve kendine düşen hakkı da alması gerekir. ■

*Cemal Süreya'nın, "Resim" adlı şiirinden.



Mavi Kuşu Gören Var mı?
Çetin Öner
Can Çocuk

DİKKAT ALIŞTIRMASI OLARAK DEDEKTİFLİK DOSYALARI

Meryem Uçar

Necip Fazıl'ın Ulu Hakan kitabını okuyunca Abdülhamit'in siyasi zekâsına hayran kalmıştım. Komşu ülkelerle izlediği siyasetini okurken usta bir satranç oyuncusunun hamlelerini okuyor gibi hissetmiştim. Ne kadar doğru bir tespit olur bilmiyorum ama Abdülhamit'in dedektiflik hikâyeleri sevmesini biraz da bununla ilişkilendirdim. Çünkü dedektiflik hikâyeleri okumak -hele de söz konusu Sherlock Holmes'sa- zihin jimnastiği yaptırıyor. Sultan da romanlarla bir nevi zihin jimnastiği yaparak iyi gözlemlemeyi ve doğru hamlelere karar vermeyi sağlamak amacıyla olabilir.

“Bakmak ve görmek arasındaki fark nedir? Her bakan görür mü, görmek için göze ihtiyaç var mı?” gibi sorular sık sık sorulur. Dedektif hikâyeleri okuyanlar bu sorunun cevabını kitaplarda görebilir. Bir dedektif öncelikle nereye bakacağını bilir ve herkesle aynı yere baksa bile kesinlikle aynı şeyi görmez. Bundan şöyle bir sonuç çıkarsak yanlış olmaz sanırım: Bakmak gözle yapılan bir eylemdir. görmek kalp ve beyinle gerçekleştirilen bir eylemdir. Peki, baktığımızda daha çok şey görmemiz için ne yapmamız gerekir? İlk yapmamız gerekenin dikkatimizi taze tutmak olduğunu düşünüyorum.

İlk kez yapmaya başladığımızda fazla dikkat gerektiren eylemlerimizi bir müddet sonra otomatik olarak yaptığımızı fark ederiz. Otomatik olarak yapılan eylemlerimizde de bilinçli olduğumuz pek söylenemez. Araba kullanmaya başladıktan sonra debriyajın, gazın yerini düşünmeyiz. Hangisine basmamız gerekirse otomatik olarak yaparız. Ta ki ani bir değişikliğe olana kadar. İşte o zaman sanki bilincimiz yerine gelir ve dikkatimizi tekrar toplarız. Dikkatimizi toplamak için bir değişikliğe, bir yeniliğe ihtiyaç duyduğumuza göre hayatımızda yenilik yoksa bilinçsiz diyebiliriz.

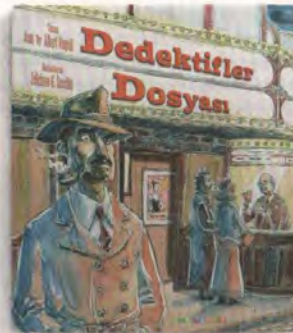
Bedenimizi forma sokmak ve formda kalmasını sağlamak için spor yaparız. Sızce beynimiz için de spor yapmamız gerekmez mi? Nasıl bir spor mu? Dikkat sporu mesela.

Çok fazla veriye -beynin saniyede on bir bin bitlik bir veriye maruz kaldığı tahmin ediliyor- maruz kalan beyin o verilerden hangilerini bilinçli olarak

algılayıp uzun süreli hafızaya kaydedecek? Dikkat sporu sayesinde bilinçlilik düzeyimizi artırabiliriz.

Beynimizi zinde tutmanın, bilinç düzeyimizi artırmanın bir yolunun da dedektif hikâyeleri okumak olduğunu düşünüyorum. Şahsen Sherlock Holmes'tan bu anlamda çok şey öğrendiğimi söyleyebilirim.

Kimleri okumalıyız? Bu sorunun cevabını vermek için hazırlanmış bir kitap Dedektifler Dosyası. Joan ve Albert Vinyoli tarafından yazılan ve kaynak niteliğinde olan kitapta sekiz polisiye yazarının dokuz karakterine yer verilmiş. Karakterlerin en ünlüsü de İngiliz halkının %59'unun gerçekten yaşamış olduğuna inandıkları Sherlock Holmes. Holmes dışında Agatha Christie'nin Miss Marple ve Hercule Poirot karakterleri, Gilbert Keith Chesterton'un Peder Brown karakteri, Earl Derr Biggers'in Charlie Chan karakteri kitapta yer alan yazar ve karakterlerden bazıları. Kitapta her karakterin hikâyelerinden özetler de yer alıyor. Dedektiflerin soruşturma yöntemlerini, olayları nasıl çözümlediklerini okuyacak ayrıca hem polisiye yazarları hem de karakterleri tanıyıp olacaksınız. ■



Dedektifler Dosyası
Albert Vinyoli, Joan Vinyoli
Mandolin

BEN ve SEN ve BİZ

Necla Topçu



Ben ve Sen
Giusi Quarenghi
Çev.: Nilüfer Uğur Dalay
Günışığı Kitaplığı

İnsan çocukken “yabancı” nedir bilmez. Büyüdükçe dünyanın evinden ibaret olmadığını, dünyada kendisine ve çevresindekilere benzemeyen başka insanların da yaşadığını fark eder. Bize benzemeyenleri yabancı olarak etiketleriz fakat “yabancı”ların hayata başlama hikâyelerinin bizimkinden çok da farklı olmadığını anlasak bile bize benzemeyenleri yabancılamaya devam eder miyiz acaba? Başkalarının hikâyelerini okumak aradaki buzları eritir mi? Peki, ünlü kişilerin biyografisi yazılırken neden bir çocuğun yaşam öyküsü yazılmıyor? Tüm soruların yanıtını veren bir kitap “Ben ve Sen”. Son yıllardaki savaşlar ve göçmen krizlerine karşı Giusi Quarenghi eşitlik, farklı kültür, göçmenlik, önyargı gibi konulara değinerek küçük bir proje ile güzel bir çözüm yolu geliştiriyor. Kütüphane görevlisi olan Marina her yaz yeni projeler üretiyor. O yılki projesi ise kütüphaneye gelen çocukların, birbirlerinin hayatlarını yazmaları... Faslı ve İtalyan iki kızın eşleşmesi ile ailelerin bakış açıları, aslında iki milletin olaylar karşısındaki hassasiyetlerini gösteriyor. Ama çocukların o saf yanları bütün algıları değiştiriyor. ■

Taş Masalları

Masal ve oyuna kim hayır diyebilir ki?
Taş Masalları serisi sizi masallı bir oyuna çağırıyor.

Doğadaki en sade ve kolay bulunan malzeme olan taşlar oyun arkadaşlarımız. Bu seride, taşlar ile yaratıcılık, farkındalık, problem çözme becerileri desteklenirken birlikte hareket etme, paylaşma, saygı, sevgi, dostluk, farklı olanı kabul etme vb. pek çok değere yer verilmektedir.



- Ümit Yaşar&Ert Öçkan
- 20x20 cm, 24 sayfa
- Florsims
- 7" (7 yaş ve üzeri)



“okumak yaşamaktır”
erdemyayinlari.com

DİZİYE UYARLANMIŞ TÜRK ROMANLARI

Tugba Güner



YAPRAK DÖKÜMÜ-REŞAT NURİ GÜNTEKİN: Diziyi uyarlanmış en meşhur romanlardan birisidir Yaprak Dökümü. Diziler her ne kadar popüler kültür ürünü olsa da ekranda izledikten sonra kitabın okunma oranını artırdığı da bir gerçek. Ali Rıza Bey'in baba olarak ailesini bir arada tutma çabası kitaba hâkim olan tema. Fakat dizide daha çok kız kardeşler arası çekişme ve evin ortasına yıldırım gibi düşen yenge figürü ön planda. 2006'dan 2010 yılının sonuna kadar ekranlarda kalan dizinin ilk uyarlamasının 1988 yılında TRT'de gösterildiğini de belirtelim.

ÇALIKUŞU-REŞAT NURİ GÜNTEKİN: Çalıkuşu, farklı alanlarda en çok uyarlaması yapılan eserler içinde yer alıyor. Film, tiyatro, opera uyarlamaları olan eseri daha önce iki kez dizi olarak ekranlarda izledik. 2013 yılında Çağan Irmak tarafından tekrar

uyarlanan Çalıkuşu otuz bölüm ekranlarda kaldı. Feride ile Kamran'ın aşklarının anlatıldığı kitap, zamanın toplumsal sorunlarını eleştirel gözle ele alması açısından da önemli klasiklerimiz arasındadır.

DUDAKTAN KALBE-REŞAT NURİ GÜNTEKİN: Diziyi uyarlanan ve 2007-2009 yılları arasında ekranlarda kalan eser, unutulmaz bir aşk romanıdır. Çektiği aşk acısı nedeniyle tekrar aşık olmayacağını, aşkın bir daha dudaktan kalbe inmeyeceğini düşünen birisidir Kenan. Çocukluğunda sıkıntı çekmesine rağmen o artık ünlü bir kemancıdır. Lamia ise daha onu görmeden müziğine aşık olan kimsesiz bir kızdır. Yolları keşince Kenan ona aşık olur ve şarkılara, filmlere konu olan bir hikaye başlar.

AŞKI MEMNU-HALİT ZİYA UŞAKLIĞIL: Uşaklıgil'in realist, natüralist eseri Aşk Memnu'nun dizi



uyarlaması, televizyonda gösterildiği yıllarda en dikkat çeken yapımlar arasında yer aldı. Yirmi bir ülkede yayınlanan dizi, 2008-2010 yılları arasında izleyiciyle buluştu. Bihter ile Behlül arasındaki yasak aşkı anlatan eserin final bölümü, diziyi takip etmeyenlerin bile ilgisini çekti. İlk olarak 1975 yılında diziyi uyarlanan eser, TRT'de yayınlanmış ikinci Türk dizisi olması açısından da önemli.

DİLA HANIM-NECATİ CUMALI: Necati Cumalı'nın *Makedonya 1900* adlı kitabının içindeki öykülerden birisidir Dila Hanım. 1977 yılında filme çevrilmiş ve başrollerinde Kadir İnanır ile Türkan Şoray'ın olmasıyla akıllarda daha kalıcı hale gelmiştir. 2012 yılında televizyona uyarlanan eser, en iyi uyarlama diziler içinde yer alıyor. Kocasını vuran Rıza'yı öldürmeye yemin eden Dila Hanım'ın, hiç tanımadığı ve rastlantı sonucu karşılaştığı Rıza'ya aşık olması nasıl bir kader cilvesidir. Töreler ve kin mi baskın gelecek yoksa sevgi mi? Bunu merak eden izleyiciler dizinin iki sezon ekranlarda kalmasını sağladı.

HANIMIN ÇİFTLİĞİ-ORHAN KEMAL: Önceki örnekleriyle roman uyarlaması dizilerin ne kadar izleyici çektiğinin farkına varan yapımcılar bu kez Orhan Kemal'in önemli eserini ekranlara taşıdı. 2009-2011 yılları arasında izlediğimiz dizi şimdiye kadar çekilen en yüksek maliyetli Türk dizisi olması açısından dikkat çekiyor. 1950'lerin Adana'sında geçen Hanımın Çiftliği, zengin toprak ağası Muzaffer Bey ile fabrikada çalışan Güllü ekseninde başlıyor. Birbirlerini seven ve evlenme planları yapan Güllü ile Kemal'in hayalleri Muzaffer'in Güllü'yü beğenmesiyle tahmin edilmeyecek derecede değişir. Çukurova yöresine has insan ilişkilerini ele alan eser, sosyolojik açıdan önemli bir yerde duruyor.

TATAR RAMAZAN- KERİM KORCAN: Türk öykücülüğünün en gerçekçi kahramanlarından birisi olarak anılan Tatar Ramazan denilince çoğumuzun aklına sinema uyarlaması haliyle Kadir İnanır gelir. Kadir İnanır'ın oluşturduğu etkiyi

yakalayamamaktan dolayı olsa gerek 2013 yılında diziyi uyarlanan eser, yirmi altı bölüm ekranlarda kalabildi. Buna rağmen beş ülkede gösterildi. Dokuz hikâyeden oluşan kitabın sekiz hikâyesi, hapis-hane yaşamından kesitler içeriyor. Eser, cezaevindeki görevlilerin davranışlarının yol açtığı olaylara ve hapis-hanedeki haksızlıklara başkaldıran Tatar Ramazan'ı konu ediyor.

KURT KANUNU-KEMAL TAHİR: Cumhuriyet'in ilk yıllarında meydana gelen İzmir suikastı ve o dönemde yaşanan çalkantılı çekişmeler kitabın konusunu oluşturuyor. Romanın adı, "Kurtlukta, düşeni yemek kanundur." sözünden geliyor. 2012 yılında TRT tarafından diziyi uyarlanan eser 18 bölüm ekranlarda kalabildi.

YILANLARIN ÖCÜ - FAKİR BAYKURT: Fakir Baykurt'un köy hayatını anlatan ve öğretmenlikten atılmasına sebep olan ilk romanının dizi uyarlamasını 2014-2015 yılları arasında ekranlarda izledik. Karataş köyünde, oğlu Kara Bayram, gelini Haçça ve torunları Ahmet ve Şerife ile yaşayan İrazca'nın köy içerisindeki hiyerarşisi başkaldırışının anlatıldığı eser filme de uyarlandı. Kitaba tepkiler olduğu gibi filme de tepkiler oldu ve protesto edildi.

HUZUR SOKAĞI- ŞULE YÜKSEL ŞENLER: Satış rekorları kıran kitabın dizisinin de çok izleneceğini düşünen yapımcılar 2012-2014 yılları arasında Huzur Sokağı'nı ekranlara taşıdı. Hem kültür hem de yaşantı olarak birbirine zıt iki karakter olan Bilal ile Feyza arasındaki dramatik aşk ekseninde gelişen olaylar, eserin konusunu oluşturuyor.

FATİH HARBİYE- PEYAMİ SAFA: Fatih'te birlikte büyüdüğü ve çocukluk aşkı olan Şinasi ile modern ve varlıklı İstanbul genci Macit arasında bocalayan Neriman. Hem duygusal hem de kültür ve değerler açısından gelgitler yaşayan Fatih'li Neriman'ın hikâyesi 2013-2014 yılları arasında ekranlara taşındı. ■



HAYALLER KUYU HATIRALAR İP

Abdullah Rıdvan Can

Hayaller mi, hatıralar mı? Hayal, sanat eseri oluşumunda nerededir? Salt hayal kavramından bahsediyorsak bu sinema açısından pek olanaklı görülmemektedir. Çünkü sinema her zaman öykü anlatmayı tercih etmiştir. Öykü; kendi içerisinde tutarlılığa sahip sıralı veya dağınık olabilir. Buna, sinemayı oluşturan göz karar verecektir. Kitabın genel sorunsalı da budur zaten: Rüya, Hayal ve Sinema. Bu üç kavramın sıralı bir şekilde ele alınması ve pratiğe dönüşmesi de işin başka bir boyutudur. Evet, hayal mi, hatıralar mı? Tarkovsky'nin sözünü hatırlatarak bu bahsi ileride açmak üzere kapatıyoruz: Sanatçı asalak gibi çocukluktan beslenir. Bu sebeple rüyalarımız ve hayaller; hatıralarımızın ipine sarılmadıkça bulundukları kuyuların içerisinde çıkmak ihtimallerini bulamazlar.

Sadık Yalsızucanlar'ın kitabının genel sorunsalı da bu minval üzere cereyan etmektedir. Rüya, hayal ve sinema kavramlarını; Türkiye Sineması ve Batı'da sinemanın bu kavram ve bu kavramların ortaya çıkardığı pratikleri gözden geçirme üzerine yoğunlaşmış bir metin olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklı yazarların görüş, makale ve söyleşilerinden de faydalanarak bu kavramlar üzerinden özellikle Tarkovsky gibi bir sinemacıyı olayın merkezine koyarak geçmişten günümüze sinemanın iki yakada (doğu-batı) temsilini masaya yatırıyor. Bu çalışmada en ilgi çeken taraf ise İslami kaideler üzerine inşaa edilen bu kavramları; İslam âlimleri olan Bediüzzaman ve Muhyiddin İbni Arabi gibi temsil, gösterme, hayal, rüya gibi kavramlarla çokça içli dışlı olmuş, eserlerinde bu yöne dikkat çekmeyi başarabilmiş ve hikâye etme özellikleri olan şahıslardan yararlanıyor olmasıdır. Özellikle de Bediüzzaman'ın kitaplarında geçen temsil hikâyelerini irdeleyerek o hikâyelerdeki hayal ve rüya kavramlarını sinema ekseninde değerlendirmektedir. Bunun çıkış noktası olarak ele alınmasındaki en önemli sebebin; günümüzdeki Türkiye sinemasında en büyük problem olan hikâye anlatma ve senaryo zayıflığı olduğu söylenebilir. Bu sayede hakikate, hayale ve rüyaya ilgi çekilerek gerçekliğin ve inandırıcılığın merkezi sayılan sinemanın bu süreci nasıl değerlendirebileceğinin ipuçları sunulmaktadır.

Kitapta bahsi geçen ve meselenin bir diğer boyutunu oluşturan mevzu ise şu cümleyle açıklamak

gerekecek: Baudrillard; ilkel toplumların maskaları, burjuva toplumunun aynaları, bizim ise görüntülerimiz var, tümcesini, hiç kuşkusuz bugüne dair önemli bir sanatsal dürtü olarak söylemiştir. Görme-gösterme ve buna ait olan tüm algılama araçları "seyir" pratiğine dayalı birer söylevidir. Pratiğe dayalı olmasının en temel koşutu, günümüz toplumlarının görsel kabulünün eskiye göre çok daha fazla olmasıdır. Görsellik ve görsel olana duyulan ilgi; sosyal medya ve yazılı-basılı iletişim araçları sayesinde önu alınmaz bir artış göstermiştir. Bu etmenin yanı başında ise sinemanın varlığı, ortaya çıktığı ilk zamanlardan beri önemini hep korumuştur. Seyirlik öykülerin, nicelik olarak tartışılmasının yanı sıra sinematografinin kuramsal okumalarla varolabileceği umudu her zamankinden daha baskın bir haldedir. Gördüğümüz şey, aslında anlatılanın kendisi olmadığı için, sinema her daim kendisini açıklayıcı kavramlar üretmiş ve ilgiyi hep kendisinde toplamıştır. Sinema; gördüklerimizin ve hayal ettiklerimizin dışında kalan kısımlarıyla varlığını sürdürebilmektedir. Çünkü sinema; en mahrem olanı, yani hayallerimizi gösterme konusunda bizleri kendisinin içerisine hapseden bir yapıya sahiptir. ■



Dünyanın Orta Yeri Sinema
Sadık Yalsızucanlar
Etkileşim Yayınları

Hiç

Çiğdem Can

Sana daha hiç "Gitme!" diyemedim.
Çünkü daha hiç gelmedin.

Hepimiz, henüz noktası konmamış hikâyeleriz. Bu kitapta; bir öfke anında yırttığımız, efkarla buruşturup attığımız, yıllarca yürek sandığında saklayıp kimselere okuyamadığımız sayfalar yer almaktadır.

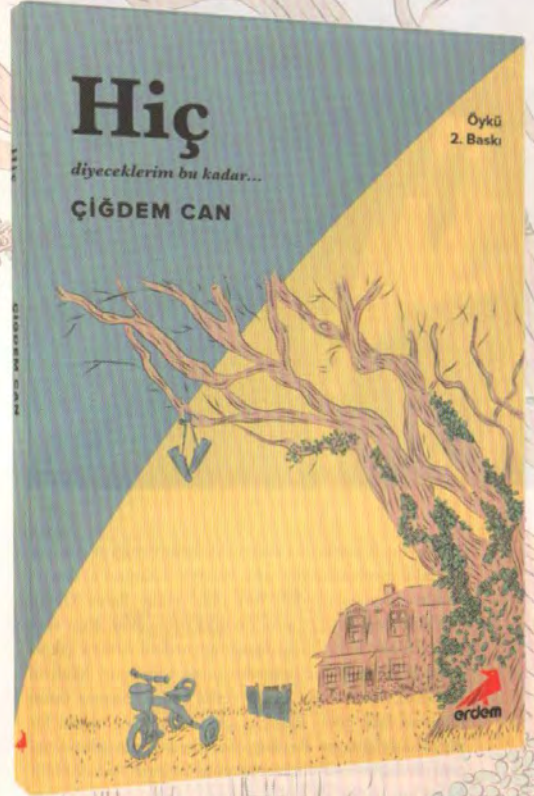
Yaşadığın değil, "hissettiğindir" hayat...

"Kalp atışı!" belki de kalbin içine attıklarını, dışarıya atmaya çalışırken olan şeydir kim bilir!..

 /erdemyayingrubu
 /erdemyayingrubu

Dağıtım: Sedir Yayınları A.Ş.

Telefon: 0212 486 34 00



erdemyayinlari.com


erdem
YAYIN GRUBU
"okumak yaşamaktır"

بایقوشون : بره قور یوقی سر ویکده کتا...
اؤسوم آرقده...



1916 yılının sonlarına doğru Muhsin Ertuğrul Almanya'daki incelemelerine ara vererek İstanbul'a döner. Yakın arkadaşlarından biri olan Halit Fahri Ozansoy'daki değişim Ertuğrul'un dikkatini çeker. Kısa süre sonra Halit Fahri'deki değişimin nedeni ortaya çıkar. *Baykuş* isminde bir manzum piyes yazmıştır. Muhsin Ertuğrul, Halit Fahri'nin piyesini görür görmez onun önemini fark eder. İlk defa içlerinden birisi özgün bir piyes hazırlamıştır. *Baykuş*, Darülbeydi'nin sahneleyeceği ilk özgün eser olma özelliğine sahiptir. Ancak Halit Fahri'nin işi hiç de kolay değildir. Genç yaşına karşın yazdığı piyesi, her biri kendi alanında söz sahibi olan, ismi ve sosyal statüsü güçlü, söz sahibi Edebi Kurul'a piyesini okuması, oradan icazet alması gerekir. Bu, o yaşta biri için oldukça zor bir sınavdır. Kaldı ki, Halit Fahri herkesin yeteneğini hor gördüğü, eleştirdiği ve Darülbeydi'de hakkında en çok dedikodu yapılan isimlerin başında gelir. Bütün bunlara rağmen, Edebi Kurul'dan piyes geçer not alır. Edebi Kurul piyese onay verse de, piyesin sahnelenmesi için bir tarih yoktur ortada. Fakat Muhsin Ertuğrul'un çabalarıyla piyesin bir an evvel sahnelenmesi kararlaştırılır. Piyese sahneleyecek ve başrolü oynayacak kişi de Muhsin Ertuğrul'dur.

BİR

KARTPOSTALIN HİKÂYESİ

Barış Saydam

TÜRK SINEMASI ARAŞTIRMALARI

esl.org.tr

rul'dur. Vakit geçirmeden *Baykuş*'un oyuncu kadrosu hazırlanır. Rol dağılımı şu şekildedir: İhtiyar Baba'yı Muhsin Ertuğrul, Derviş'i Raşit Rıza Samako, Hasta Çocuk'u Ahmet Muvahhit, Ayşe'yi Eliza Binemeciyan, Nine'yi Adriyen Hanım, Köylü'yü de İsmail Galip Arcan oynayacaktır.

Dekorları çizen Muhsin Ertuğrul, dekorların uygulaması için İtalyan İzola Bella'yla, sahne müziği için de maestro Radeaglia'yla anlaşır. Provalar Şehzadebaşı'ndaki Letafet Apartmanı'nda başlar. Daha sonra Tepebaşı Tiyatrosu'nda devam eder. Ancak provalar sırasında hiç hesapta olmayan bir sorunla karşılaşılır. Ertuğrul'un oynadığı karakter piyesin sonunda yere düşmektedir. Oyuncu yere düşünce doğal olarak fesi de yere yuvarlanmakta ve fesin altında kendi gür saçları gözükmektedir. Bu sorunu aşmak için her şeyi dener Ertuğrul, ama hiçbir deneme sonucu değiştirmez. Sedat Simavi ve İ. Galip Arcan, seyircinin oyunun finalinde buna dikkat etmeyeceğini, etse de bunun seyircinin fikrini değiştirecek kadar önemli bir şey olmayacağını savunurlar. Arkadaşlarının söyledikleri nafiledir. Ertuğrul karşılaştığı sorunu çözmekte kararlıdır. Sonunda radikal bir çözüm bulur. Bir berbere giderek saçlarını oynadığı yaşlı adamın saçları gibi kestirir.

İlk Gösterim

Geceli gündüzlü yoğun bir çalışmadan sonra *Baykuş* ilk defa 28 Şubat 1917'de, Tepebaşı Kışlık Tiyatrosu'nda gazeteci, yazar ve sanatçılardan oluşan özel bir gruba karşı bir ön gösterim yapar. Oyun son derece iyi bir tepki alır. Herkes büyük bir merak ve heyecan duyusuyla oyunu takip eder. Tam bir başarı kazanılmışken... Birden arkalardan yarı Türkçe yarı Fransızca bir tepki gelir: "Berbat bir oyun! Berbat bir oyun!" Tepkiyi gösteren kişi Yahya Kemal'den başkası değildir. Hem Halit Fahri'yle hem de Muhsin Ertuğrul'la arkadaş olan, onlarla birlikte kimi zaman birlikte vakit geçiren Kemal'in tepkisine karşın, ön gösterim oldukça iyi geçer. Eleştirmenlerden geçer not alan oyunun artık halka açık gösterim yapması beklenmektedir. Tarih 2 Mart 1917'yi gösterdiğinde, ilk gösterim için salon hıncahınc doludur. Seyirciler arasında baş locada

Velihaht Abdülmecid Efendi de vardır. Herkes büyük heyecan içinde, oyun sonrasında özellikle de Abdülmecid Efendi'nin vereceği tepkiyi merakla beklemektedir.

Ön gösterimde olduğu gibi oyunun galasında da final anında herkes nefesini tutar. Muhsin Ertuğrul'un büyüleyici performansı ve etkileyici makyajıyla final anını seyirci de büyük bir gerilim içerisinde takip eder. Oyun sona erer; Ertuğrul rol icabı sahneye düşmüş, fesi yerde yuvarlanmış ama seyirciler arasında hiçbir hareket yoktur. Yaşadıkları anın yoğunluğundan dolayı kimse oyunun bittiğini anlayamamış, bir reaksiyon gösterememiştir. En sonunda perde inmeye başlar ve büyük bir alkış tufanı kopar. Herkes ayakta. Seyirciler şimdiye kadar izledikleri en sahici oyun olduğunu haykırırlar. Abdülmecid Efendi de yerinden kalkarak alkışlarıyla seyirciye katılmakta, oyunculara takdirlerini sunmaktadır.

Abdülmecid Efendi'nin Daveti

Oyun, Muhsin Ertuğrul ve Darülbeydi'nin beklemediği kadar iyi tepkiler alır. Hatta oyunun başarısından sonra, Ertuğrul'un on lira olan maaşına iki lira daha zam yapılır. Ama oyunun yankısı bununla sınırlı değildir. Oyundan birkaç gün sonra Edebi Kurul üyelerinden Münir Nigâr Bey, Abdülmecid Efendi'nin oyunu çok beğendiğini ve bizzat kendileriyle tanışmak için Bağlarbaşı'ndaki köşküne davet ettiğini söyler. İkili, köşke giderek Abdülmecid Efendi'nin huzuruna çıkar. Abdülmecid Efendi ikiliyi tebrik ettikten sonra gözleri, oyundaki ihtiyar babayı oynayan oyuncuyu arar. Merakla Muhsin Ertuğrul'a dönerek oyundaki oyuncuyu sorar. Abdülmecid Efendi yaşlı adamın yüzünden, ifadesinden ve duruşundan çok etkilenmiştir. Onun resmini çizmek için ekibi köşke davet etmiş, ancak oyuncuyu karşısında göremeyince hayal kırıklığına uğramıştır. Ertuğrul uzun süre sahnedeki yaşlı ihtiyarın kendisi olduğunu, makyajla kendisini yaşlandırdığını söylese de Abdülmecid Efendi'ye söylediklerini inandıramaz. Yirmi dört yaşında bir adamın yaşlı bir ihtiyara dönüştüreceğini düşünen Abdülmecid Efendi ısrarcıdır. En sonunda Muhsin Ertuğrul bir çözüm önerisinde bulunur. Yeniden aynı makyajı yapacak, makyajlı hâliyle fotoğraf çektirecek ve fotoğrafı Abdülmecid Efendi'ye verecektir.

Ertesi gün Muhsin Ertuğrul arkadaşı Sedat Simavi ile birlikte Beyoğlu'nda dönemin en önemli fotoğrafçılarından Sebah et Joaillier'e gider. Üç farklı poz çekilir Ertuğrul. Fotoğraflar çekildikten sonra Simavi, fotoğraflardan kartpostal basılması için Almanya'ya gönderir. Her fotoğraftan bin adet kartpostal basılır. Bu kartpostallar, bugün Muhsin Ertuğrul'la ilgili pek çok yerde karşımıza çıkan klasikleşmiş kartpostallardır. ■



Lanvaze Aysel Yılmaz

Türk Tiyatrosu
Tarih-i tesisi 6 Temmuz sene [1]337
Şehzadebaşı Ferah Tiyatrosu
Kış Temsilleri
Baykuş
Manzum Masal 3 Perde
Muellifi: Halit Fahri Bey
10 Teşrin-i sani
Perşembe günü akşamı saat 9 buçukta ve
11 Teşrin-i sani Cuma günü gündüz 2 buçukta
Hanım ve Beylere birlikte

Pul üzerinde yazanlar:
[Abdülhamid'in mührü]
Deux Paras Droit Fixe
Damga-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye
Rusûm-ı maktûa
2 paradır

tssa Türk Sineması Araştırmaları

Bilim ve Sanat Vakfı
Türk Sineması Araştırmaları
birimi tarafından hazırlanmıştır.



Dancing Barefoot: The Patti Smith Story
Dave Thompson

İngiltere'nin ünlü müzik yazarı Dave Thompson imzalı *Dancing Barefoot* [Yalınayak Dans], rock'n'roll dünyasının en başarılı isimlerinden, üzü ve cazibesi rock parametrelerinden çok daha öteye giden Patti Smith'in gerçek hikayesini anlatıyor. Yaptığı müzikler, yaşadığı hayatla, yazdığı kitaplarla dünyaya meydan okuyan Smith'in Türkçedeki kitapları ise Domingo'dan çıkıyor: *Hayalperestler*, *M Treni* ve *Çoluk Çocuk*.

Başarılı bir şair, saygı duyulan bir sanatçı, cesur bir aktivist Patti Smith'in hayatını ele alan *Dancing Barefoot*, Patti Smith ile yapılan özel söyleşilerin yanı sıra kendisini çok iyi tanıyan Ivan Kral, Tom Verlaine, Richard Lloyd, John Cale, ve Jim Carroll'la yapılan röportajları da içeriyor. 1975'te *Horses* albümüyle başlayan ve 2012 tarihli 11. stüdyo albümü *Banga* ile devam eden müzik kariyeri, New York - Detroit arasında gidip gelen hayatı ile Smith bugün 70'e merdiven dayamış genç bir punk rock'çı. Patti'yi farklı bir gözle okumak ister misiniz?



La Corrispondenza
Giuseppe Tornatore

1988'de en iyi yabancı film Oscar'ını alan Cennet Sineması filminin yönetmen Giuseppe Tornatore'nin, 2015'te vizyona giren filmi "*La Corrispondenza*" [Yazışmalar] şimdi edebiyat eseri olarak karşınızda! Şimdiye kadar hep kitaptan sinemaya uyarlanmış eserler görmüştük. Bu kitap tam tersine, sinemadan edebiyata bir uyarlama.

Aşk, teknoloji, umut ve hayal kırıklıkları üzerine inşa edilmiş kitabın merkezinde Ed ve Amy'in zaman ve varoluş yasalarına meydan okuyan aşkları var.

Ed Phoerum, iki çocuğu ve eşiyle güzel bir aile tablosu çizen dünyaca ünlü bir astrofizikçi. Amy Ryan ise dublörük yaparak geçimini sağlayan bir fizik öğrencisi. Ed'in toplumsal rolü ve kişisel sorumlulukları, aralarındaki ilişkiyi açıkça yaşamalarını engelliyor ve gizli gizli bir sayfiyede buluşmaya başlıyorlar. Zaman geçtikçe tuhaf tesadüfler sonucu birbirlerine olan aşkları inanılmaz boyutlara çıkıyor. İkili, sıradan gerçekliğin ötesine geçiyor. Günümüz internet ilişkilerine sinemasal bir bakış.

ORADA BİR KİTAP VAR UZAKTA



The Blizzard
Vladimir Sorokin



Warum Kater Konrad ins Wasser
sprang und eine Maus in die Luft ging
Sabine Ludwig
Çizer: Astrid Henn

2016 Pen Çeviri Ödülü Adayı, New York Times Book Review editörlerinin seçimi ve NOS Literature Piza Ödülü ile Bolshaya Knigo Ödülü sahibi *The Blizzard* [Kar Fırtınası] sizi sarıp sarmalayacak.

Rusya'nın köklü tarihi ve çalkantılı siyasi geçmişi, Rus edebiyatının tüm dünyada okunan (bir kısmı da dünya klasikleri arasında sayılan) eserlerine her daim ilham vermiştir. Sorokin de bu fantastik bilim-kurgu romanında aynı tarzı devam ettiriyor. Garin, çaresizce zengin olma hayalini devam ettiren bir kasaba doktorudur. Sıradan bir kasaba olan Dolgo-ye'de aniden ortaya çıkan ve önlenemeyen bir salgın, buna maruz kalan insanların zombiye dönüşmesine sebep olmaktadır. Bu korkunç salgına karşı aşı üzerinde çalışan Garin, çalışmalarını tamamladıktan sonra çıktığı yolculuk sırasında kar fırtınasına yakalanır. Birkaç saat içinde bu olağandışı yolculuk, acı veren tehlikeli karşılaşmalarla dolu bir maceraya dönüşür. Doktor kapana kısılmıştır ve asıl hikaye şimdi başlamaktadır.

Berlin'de doğan, Almanca ve Fransızca edebiyatı eğitimi aldıktan sonra birçok çocuk ve gençlik kitabı yazan Sabine Ludwig'in kitapları tüm dünyada 400.000 civarında sattı. Kitapları birçok ödül alan ve dünya dillerine çevrilen Sabine Ludwig, 2010'da 'Yılın Okuma Yıldızı' seçilmişti. Bu kitap ise [*Kedi Konrad Niçin Suyu Atladı ve Bir Fare Niçin Havaya Zıpladı*] 21 Mart 2016'ta minik okurlarıyla buluştu.

Kedi Konrad'ın bıyıkları, sandviçi onunla konuşmaya başladığında diken diken olmuştur. Aşırı kornyucu annesi, Konrad'ı bir kez daha şımartmak istediği için ona büyük organik fare sandviçi verir ama fare oldukça canlı gözükmektedir. Dahası, ismi Marie-Antoinette'tir, üstelik çok da sevecendir.

Ne kadar çabalarsa çabalasın Konrad ondan bir türlü kurtulamaz ve ne olduğunu anlamadan arsız fareyi sevmeye başlar. Bir fareyi kurtarmak için kendi boyunu aşan işlere kalkışan bir kedi hakkında mükemmel bir hikaye ve büyüme macerası hakkında çocuklar için büyüleyici bir kitap.

KİTAP VİTRİNİ

Hatice Yalçın



Çin Hükmettiğinde
Dünyayı Neler
Bekliyor?
Martin Jacques
Çev.: Sami Oğuz
Akılçelen Kitaplar

Çin'e dair klişeleri altüst eden bu kitaba göre Çin sadece ekonomik değil uygarlık olarak da yükselişte. Kitabın diğer iddiası dünya sistemine entegre oldukça etkilenen değil etkileyen bir Çin'le karşılaşacağımız ve hazırlıklı olmamız.



Osmanlı Lakapları
Erol Çağlar
Tuti Kitap

Toplumsal tarihimizin renkli detaylarından biri olan lakapların ardındaki kültürel arka plan nedir? Lakaplar nasıl ortaya çıkar? Osmanlıdaki örnekleri neler? Sürprizlerle dolu, canlı ve renkli bir metin.



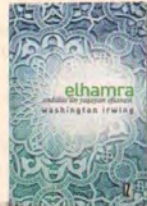
Hannah Arendt'in Küçük Tiyatrosu
Marion Muller-Colard
Çev.: Nesrin Demiryontan
Metis Yayıncılık

Küçük Filozoflar Dizisi'nin 21. kitabı Hannah Arendt'e nasip oldu. Arendt hayata katılan, sahneye çıkan bir filozof. Ufku tazecek çocuklar için eskimeyecek, unutulmayacak bir yazar.



Kötü İlaç
Ben Goldacre
Çev.: Özgü Çelik
Pegasus Yayınları

Kapağıyla da dikkat çeken kitap ilaç endüstrisine doğru acımasız bir sondaj yapıyor. Temel soruları ise çok basit: İlaç şirketleri doktorları nasıl aldatıyor ve hastalara nasıl zarar veriyor? Goldacre, 600 milyar dolarlık küresel ilaç sektörünün felaketini önümüze seriyor.



Elhamra
Washington Irving
Çev.: Veynel Uysal
İz Yayıncılık

19. yüzyılın usta yazar ve seyyahı ABD'li Washington Irving, İspanya coğrafyasını ve Endülü'sü anlatıyor. Hem de has bir edebiyatla... Kitaba adeta yön veren, edebî lezzetini azaltmayan çevirisiyle okurun huzurunda.



**Bu Şiirin Bitmesini
İstemiyorum**
Mahmud Derviş
Çev.: Mehmet Hakkı Suçin
Yapı Kredi Yayınları

Arapçanın ustası, Filistin'in haysiyeti Mahmud Derviş'ten ılık saçan bir şiir kitabı. Ömründe hep ölüm ve karanlık görmüş şair, buna karşı inatla hayatı ve aydınlığı anıtlıştırmaya çalıştı ve bunu da hep başardı.



Ev Kızı Evren
Filiz Şakar
Müptela Yayınları

Yazar Tess Gerritsen'i kahramana dönüştüren, genç işi, şen şakrak bir polisiye bu. İlginç sorular, beklenmedik bir kurgu ve kahramanlaşan bir ev kızının heyecan dolu hikayesi, bilhassa genç okurların kalbini fethedecek.



**Antropolojinin
Akrabalık
Yaklaşımları**
Ladislav Holy,
Çev.: Çağlar Enneli
Heretik Yayınları

Antropologların asla terk edemediği, dönüp dönüp tutkularını dile getirdiği, mutlaka ziyaret ettiği bir mevzudur akrabalık. Zenginliği ile baş döndürücü bir literatürü var. Holy'nin kitabı da bu büyük literatürün etkileyici bir tasnifi.



**Görme Duyuma
Konuşma**
Daniel Palmer
Çev.: Dilan Toplu
Koridor Yayıncılık

Hasta eşini hayatta tutmak için her şeyi göze alan ve kötülüğe yelken açan bir adamın gizem ve suç dolu hikayesi. Bu gözü karalık, bencilik ve yıkıcı aşkın gücü adamı durdurulamaz suç oyunlarının ortasına getirir ve orada bırakır.



Glow
Ned Beauman
Çev.: Algan Sezgintüredi
Domingo Yayınevi

Dört dörtlük bir Londra romanı. Gerçeküstü konular, güzel bir kadın, karanlık bir şirket, küresel bir bilmece, günü 25 saat olarak yaşıyan bir genç... Hepsini ustaca birbirine bağlayan sürükleyici bir roman. Londra'dan dünya okurlarına bir selam.



Paris'te Satori
Jack Kerouac
Çev.: Zeynep Akkuş
Siren Yayınları

"Yolda" ile kuşakları etkileyen Kerouac bu sefer ülkenin unutulmuş yollarına değil aile bağlarına doğru yolculuğa çıkıyor. Ve bütün yolculuklarında oluğu gibi bunda da niyeti aşık: Kendi benliğini bulmak ve "Nasıl yaşamalı?" sorusuna ulaşmak.

01

NİSAN

SANA DÜN BİR DİJİTAL SEYAHATNAME'DEN BAKTIM EY AZİZ İSTANBUL...

19. yüzyılın ünlü ressam seyyahlarından Melling, Schranz, Allom, Bartlett, Lewis ve ressam Ayvazovski'nin İstanbul'u anlatan tabloları, "Dijital Seyahatnameler" olarak dev boyutlu perdelerde, İstanbul Deniz Müzesi'nde ziyaretçilerle buluşuyor. Dünyada bir ilk olacak ve gezmesi 35 tam dakika sürecek "Pitoresk İstanbul" sergisi İngilizce ve Arapça altyazılarla da destekleniyor. Serginin genel yönetmenliğini Bülent Özukan, müzik yönetmenliğini Anjelika Akbar, sanat yönetmenliğini ise Murat Öneş yürütüyor. Ayrıca, resim sanatını müzikle harmanlayan sergiyi Cuma ve Cumartesi akşamları ziyaret edenler 19:00-22:00 saatleri arasında Anjelika Akbar'ın canlı performansını izleyebilecekler.

Tarih : 12 Mart 2016 – 22 Mayıs 2016

Yer : İstanbul Deniz Müzesi



01

NİSAN

BÜYÜK KÖYÜN DELİSİ: ŞEHİRLİ

"Derin Deliler: Bir Kent Meselesi" başlığı ile sergilecek heykellerde kent tiplerinin melankolik davranışları, serzenişleri, kaygıları ve çaresizlikleri aktarılıyor izleyiciye. 45 heykel ile ziyaretçi karşılayan sergide Rodin'in Düşünen Adam heykeline de göndermeler yapılmış.

Tarih : 30 Mart – 21 Nisan

Yer : İstanbul Mimar Odası
Karaköy Binası



01

NİSAN

GÖKYÜZÜNDE YALNIZ GEZEN YILDIZLAR...

Zeki Müren yorumu ile kulaklarımızda yer eden parçanın yalnızlığı en çok sorgulatan bu kısmı sergiye isim babahğı ediyor. "Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldızlar" isimli karma serginin ana teması bireyin gökyüzündeki yıldızlara bakıp kendi kendine "Bu evrende gerçekten yalnız mıyız?" diye sorması.

Tarih : 1 Şubat – 3 Mayıs

Yer : Anel İş Mrkz. /Galeri 5



09

NİSAN

TÜRK SINEMASI'NI HEYKELDEN OKUMAK...

Çağdaş Erçelik imzalı "Münir Özkul'dan Erol Taş'a: Türk Sineması" sergisi, Erçelik'in izleyiciye ciddi mesajlar ileten eserlerinden yola çıkarak oluşturuldu. Heykel ve resme uygulanan Muhsin Bey, Anayurt Oteli, Ah Güzel İstanbul, Ah Belinda ve Canım Kardeşim gibi birçok yapıt ziyaretçileri keyifli bir yolculuğa çıkarmayı amaçlıyor.

Tarih : 9 Nisan – 3 Mayıs

Yer : Galerî Eksen Nişantaşı

"DOSYA"DAN "KİTAP"A OLAN YOLCULUK

Nil Ormanlı Say Yayıncılık

Metinlerin gizli kahramanları, bazen kurtarıcıları, emekçileri olan editörler her ne kadar okurun gözünde çoğunlukla geri planda kalsa da onlarsız olmaz; olmalıdır da. Okur gider, kitabı satın alır ama bilmez kitabın hangi süreçlerden geçerek en son haline geldiğini. Kaç defa okundu, "ölümcül" hatalar nasıl giderildi, dipnotlarla nasıl uğraşıldı, Word kaydetmediği için son yüz sayfa nasıl yeniden okundu, o gözler kaç numara büyüdü; okur bunu göremez. Görülmesin diye uğraşırız zaten biz de. Kitap seçimiyle başlar masanın serüveni, ikna çabaları, ajans veya yurtdışıyla yazışmalar, çevirmen arayışları, redaksiyon, dizgi, son okuma, kapak tasarımı, arka kapak derken bir bakarsınız kitap hazırlanmış, baskıya hazır. Bu süre zarfında da o masa hiç boş kalmaz; not kâğıtları (küçük/büyük/yapışkanlı), defterler, sözlükler, yayın programı ve tarihler, ozalitler, renkli kalemler, kâğıt tutucular, tabletler, kitaplar, fincanlar... Ama matbaadan taze çıkmış kitap kokusunu duyunca bütün çektiğiniz sıkıntı biter, emeğiniz somut bir halde ellerinizdedir. "Dosya" olarak elinize gelen metin, kitap olarak geri dönmüştür size. Bir editörün en mutlu olduğu andır bu; masanın hakkı verilmiştir.

Bu sene otuz yedinci yılını kutlayan Say Yayınları, kurulduğu günden beri psikoloji, tarih, popüler bilim ve felsefe gibi alanların önde gelen isimlerini okurların karşısına çıkarmayı amaçlıyor. Çeviri eserlerin yanı sıra Türk yazar ve akademisyenlerin eserlerine de yer vermeye çalışıyor. Yayın politikası gereği programında çoğunlukla kurgu dışı kitaplar olduğu için bizim isimiz de biraz daha zorlaşıyor. Alanında yetkin çevirmen bulabilmek ne yazık ki kurgu dışı kitaplar için pek kolay değil. Redaksiyon süreci de o yüzden edebiyat eserlerine göre daha uzun sürebiliyor, editör kendini belki de daha önce



hiç ilgisini çekmeyen bir konu üzerine derinlemesine bir araştırma yaparken bulabiliyor. Dipnotlar ve dizin ise derya deniz... Yani sevgili okur, okuduğunuz o kitapların ardında muazzam bir çalışma ve emek var.

Bu sıralar Say editörlerinin masalarında neler var, şöyle sıralayabiliriz:

- Simon Baron-Cohen'in, *Kötülüğün Psikolojisi* isimli kitabı psikoloji dizimize yeni katılacak kitaplardan.
- John Man'ın *Selahaddin* isimli, Haçlı Seferleri üzerine olan kitabı ise tarih dizimize eklenecek.
- Kant serimize ise yeni bir kitap daha katılıyor: *Bir Bilicinin Düşleri*.
- *Mitoloji 101*'in ardından *Astronomi 101* ise 101 dizimize katılacak kitaplardan bir tanesi.
- Peter M. Hoffmann'ın *Yaşamın Kökeni* isimli eseri ise bilim dizimize yeni eklenecek kitaplardan.
- Michael Axworthy'nin *İran Tarihi* ve John Keegan'ın *İkinci Dünya Savaşı* isimli kitapları ise tarih serimiz için hazırlanıyor.
- Leonard Mlodinow'un geometri alanında devrim niteliğinde olan değişimleri eğlenceli bir dille anlattığı *Öklid'in Penceresi* ise masamızda başköşeye yerleşen kitaplardan bir tanesi.
- Ölümsüz Eserler dizimize ise Tesla'nın kendi hayatını anlattığı *Buluşlarım* katılmayı bekliyor. ■



GÜLAY TUNÇ; BÜTÜNLÜK YARATABİLMEK

Kitap kapaklarını tasarlarken dikkat ettiğin detayları üç maddede özetler misin?

Mümkün olduğunca kendini tekrar etmeyen, yenilikçi tasarımlara odaklanmak... Kitabın içeriği hakkında okura fikir verebilmek, aynı zamanda kapak ve kitap içeriğinde bir bütünlük yaratabilmek. Kitabın raftaki diğer eserlerden ayrılmasını sağlayacak, onu her halükarda özel kılacak detayları düşünmek.

Sel Yayınları'nın kapaklarında kullandığı tipografi ve renklerle dikkat çeken Gülay Tunç ile konuştuk.

Tasarımda iltimas gösterdiğin renkler ve yazı karakterleri var mı?

Sanırım yok. Tasarımı belirleyen şey, öncelikli olarak içerik oluyor. Fakat örneğin, bir yazarın bir kitap serisini hazırlıyorsam tipografi ve renklerde bütünlük yakalayıp kapakların birbiriyle uyum içerisinde olmasına özen gösteriyorum. Aslında bu, aynı yazarın farklı kitapları için de geçerli olabiliyor.

Şimdiye kadar tasarladığın kitap kapakları arasında en sevdiğin tasarım hangi kitaba ait?

Böyle bir ayırım yapmak gerçekten çok zor. Yakın zamandaki çalışmalarından Elias Cannetti - *Marakeşte Sesler*, Jeanette Winterson - *Vişnenin Cinsiyeti*, George Orwell - *Balinanın Karnında*, Salâh Bırsel - *Gandhi ya da Hint Kirazının Gölgesinde*, İlker Aksoy - *Ölümden Beter Yaşamlar*, Özgür Çakır - *Yükşebir*'i, hafızamda güncel olduğu için bir solukta söyleyebilirim sanırım.

En beğendiğin kitap kapağı hangisi?

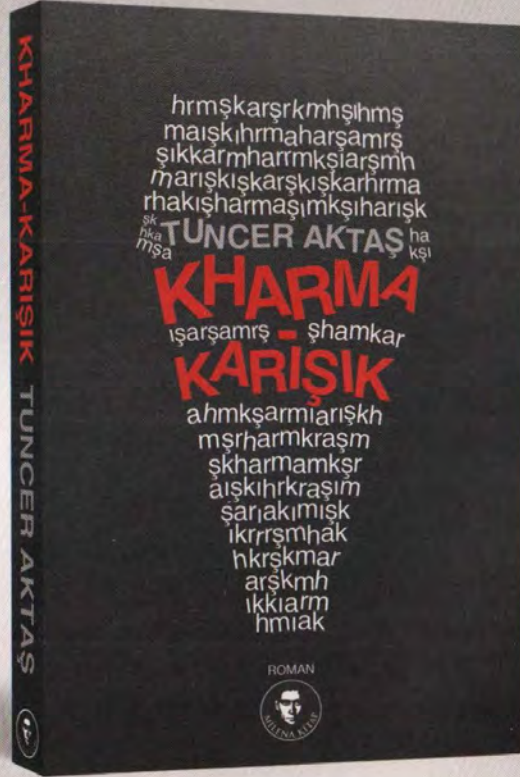
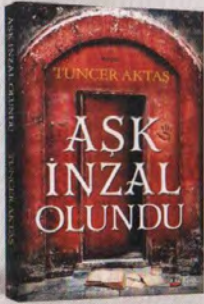
Penguin Books'un klasikler serisi dışındaki kitap tasarımlarını, kurgu dışı olarak Verso Books'un kapaklarını ve Harper Collins'in bazı kapaklarını beğeniyorum. Türkiye'de de son dönemde gayet başarılı çalışmalar var. Özellikle ise minimal ve çarpıcı tasarımlar ilgimi çekiyor. Mesela Utku Lomlu'nun *Vertigo*'ya yaptığı kapak tasarımı çok etkileyiciydi.

Keşke ben tasarlasaydım dediğin yerli ya da yabancı bir kitap var mı?

"*Bülbülü Öldürmek*" çocukken okuduğum ve çok sevdiğim bir kitap, onu tasarlama şansım oldu. Cannetti'nin "*Körleşme*" kitabı da yine aynı şekilde; kapağını yaptığım için mutluyum. Klasikleşmiş çocuk kitapları üzerine çalışmayı isterdim. ■



İLLE DE ROMAN OLSUN DİYENLERE...



Kharma-Karışık isminden de anlaşılacağı gibi bir sarmal roman. Bir filozofik çorba da denebilir... Roman hem klasik anlatının, hem de modern-postmodern anlatının imkanlarını kullanarak inşa ediyor kendisini. Bir bakıma Tanpınar'ın hikâyesini Oğuz Atay, H. Ali Toptaş, Orhan Pamuk şeklinde devam eden soyacağının anlatı evreninden okuyoruz.

Tuncer Aktaş, hem yenilikçi dili hem de kurguda açtığı yarıklarla özgünlüğünü her sayfada gösteriyor. Romandaki söylem çokluğu da dikkat çeken bir diğer husus. Çoğul söylemlerle aynı zamanda düşünen bir roman Kharma-Karışık. Düşünen ve düşündüren... Sembolik anlatımlar ile çok katmanlı bir hal alan bu roman yenilikçi roman geleneğinin en özel örneklerinden birisi olmaya aday...



MIGROS

